

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

DOPAD NÁPRAVNÝCH OPATŘENÍ NA RECIDIVU PACHATELŮ

Analýza toho „co funguje“

**Gemma Harper
Chloë Chitty**

Překlad: Marvel s.r.o.

Tento text nemá charakter oficiálního překladu, neprošel jazykovou korekturou
a je určen pro studijní účely.

Neprodejné

Praha 2009

**Přeloženo se svolením Úřadu policie Jejího veličenstva
(Her Majesty's Stationery Office), který nenese zodpovědnost
za přesnost tohoto překladu.**

**Home Office Research Study 291
Výzkumná studie britského Ministerstva vnitra 291**

Home Office Research, Development and Statistics Directorate
Únor 2005

© Crown copyright 2004
ISBN 1-84473-497-8
ISSN 0072-6435
1. vydání 2004

*Názory uvedené v této zprávě vyjadřují postoje autorů, nikoli nezbytně celého
Ministerstva vnitra (ani neodrážejí celkovou vládní politiku).*

*Kopie publikací a seznam těch, které jsou v současné době k dispozici naleznete na webové
stránce: <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pubsintro1.html>*

ISBN 978-80-7338-080-9
© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009
www.kriminologie.cz

Výzkumné studie Ministerstva vnitra

Výzkumné studie Ministerstva vnitra jsou zprávy o výzkumu provedeném Ministerstvem vnitra a jeho jménem. Dotýkají se celé řady témat, za něž je ministr vnitra odpovědný. Dalšími publikacemi vydanými Komisí pro výzkum, vývoj a statistiku jsou Zjištění, Statistické bulletiny a statistické podklady

Komise pro výzkum, vývoj a statistiku (KVVS)

Komise pro výzkum, vývoj a statistiku je součástí Ministerstva vnitra. Úkolem Ministerstva vnitra je vybudovat bezpečnou, spravedlivou a tolerantní společnost, v níž jsou práva a odpovědnost jednotlivců, rodin a komunit správně vyvážená a ochrana a bezpečnost veřejnosti zaručena.

KVVS je rovněž součástí Národního statistického úřadu (NSÚ). Jedním z cílů NSÚ je informovat Parlament a občany o stavu národa a poskytovat možnost nahlédnout do práce a činnosti vlády i hodnotit účinnost vládní politiky a opatření.

Proto

existuje Komise pro výzkum, vývoj a statistiku, jejímž úkolem je zlepšit vytváření politiky, proces rozhodování a postupy, které budou nápomocny účelu a cílům Ministerstva vnitra poskytovat veřejnosti a parlamentu informace nezbytné k zasvěceným diskuzím a publikovat informace pro budoucí použití.

Obsah

	strana
Předmluva	5
Poděkování	6
Resumé	7
Seznam tabulek a údajů	8
Základní popis	9
1 Úvod: Politický kontext a hodnocení důkazů <i>Caroline Friendship, Robert Street, Jenny Cann and Gemma Harper</i>	20
2 Faktory související s trestnými činy <i>Gemma Harper, Lan-Ho Man, Sarah Taylor, Stephen Niven</i>	33
3 Programy nápravy násilného chování ve vězení a v probaci <i>Mia Debidin a Jorgen Lovbakke</i>	44
4 Alternativní přístupy k integraci pachatelů do společnosti <i>Robin Elliott-Marshall, Malcolm Ramsay a Duncan Stewart</i>	67
5 Dopad nápravných opatření na recidivu: závěry a cesta vpřed <i>Chloë Chitty</i>	81
Příloha: OBP ve věznicích a komunitách	87
Reference	89

Předmluva

Vytvoření Národní služby pro práci s pachateli poskytuje to, co Ministerstvo vnitra nazývá „příležitostí jednou za život“. Jsem naprosto přesvědčen, že můžeme pomoci pachatelům změnit život k lepšímu, a tím snížit recidivu trestných činů a zátěž, která tím společnosti vzniká.

K tomu potřebujeme ty nejlepší důkazy o tom, jaký mají naše programy dopady. Tato analýza stavu důkazů je proto nanejvýe vhodná. Jejím kladem je, že se potvrdil zdravý teoretický základ našich programů a že pro některé programy již existuje dostatek důkazů o tom, že skutečně vedou ke snížení recidivy trestných činů.

Ale tato zpráva nám přináší i několik zásadních vývojových směrů- nutnost vypracování výkonnějších výzkumných metod, které nám umožní získat jasnější představu, dokonalejší způsoby měření dopadů a komplexnější intervence, které obsáhnou celou škálu kriminogenních faktorů, které jsou v každém jednotlivci, a vybudování programu pro práci s pachateli jako účinného prostředku pro použití správné intervence v každém jednotlivém případě.

Toto jsou úkoly, které musí Národní služba pro práci s pachateli (National Offender Management Centre – NOMS) vyřešit, a my jsme rozhodnutí, že je vyřešíme.

Martin Narey
Komisař pro nápravné služby
Národní služby pro práci s pachateli

Úvod k druhému vydání

Toto druhé vydání obsahuje dvě aktualizace analýz důkazů o tom, „co funguje“.

Protože bylo první vydání publikováno v prosinci 2004, vydalo KVVS dvě související zprávy: hodnocení programů pro potlačování projevů násilného chování v Anglii a Walesu (Hollin a spol. 2004) a studie schválených objektů (Foster 2004).

Výsledky hodnocení programu na potlačování projevů násilného chování jsou zhodnoceny v kapitole 3 pod názvem „Výsledky programu v Anglii a ve Walesu“ a poskytují poznatky z nedávné rozsáhlé studie o programech v komunitě. Další materiál týkající se schválených objektů podporuje tvrzení v kapitole 4, že primární úlohou schválených objektů je ochrana veřejnosti.

Poděkování

Rády bychom poděkovaly všem, kdo nám pomáhal při vypracování této zprávy. Zvláštní dík patří členům referenční skupiny Ministerstva vnitra, Národní zkušební komisi (National Probation Directorate), Vězeňské službě (Prison Service), Útvaru pro nápravu dospělých pachatelů (Adult Offenders Rehabilitation Unit) a Národní službě pro práci s pachateli (National Offender Management Service).

Především bychom chtěly poděkovat profesoru Michaelovi Tontrymu, Julii Vennardové a Simonu Merringtonovi za jejich kolegiální pomoc. Rovněž děkujeme profesoru Mikovi Maguireovi za jeho připomínky jménem Odborné skupiny pro nápravné služby. Mnoho díky i Patu Dowdeswellovi, Philips Howardovi a Tracey Buddovi z Ministerstva vnitra (Home Office) a Helen Powellové a Vicki Catro-Spokesové z Rady pro soudnictví mládeže (Youth Justice Board) za jejich neocenitelné komentáře k návrhu zprávy.

Rády bychom rovněž poděkovali profesorce Carol Heddrmanové za její rady a podporu.

Gemma Harper

Chloë Chitty

Resumé

Klíčová slova: nápravné služby, recidiva trestné činnosti, opětovné odsouzení, rizikové faktory, co funguje, programy na potlačování násilného chování, integrace do společnosti.

Vypracování této zprávy bylo zadáno Ministerstvem vnitra ke zjištění a aktualizaci poznatků, která nápravná opatření fungují při snižování recidivy trestných činů. Zpráva vychází z analýzy, která hodnotila poznatky o způsobech snižování počtu trestných činů, dostupné v polovině devadesátých let (Goldblatt&Lewis 1998). Tato zpráva se zaměřuje na politický kontext z hlediska dalšího vývoje v oblasti ukládání trestů a nedávných legislativních změn. Vzhledem k ukládání stále přísnějších trestů, rostoucího počtu vězňů, nárůstu počtu odsouzených k obecně prospěšným pracím, omezení ukládání pokut i dvojího cíle Národní služby pro práci s pachateli potrestat pachatele a snížit recidivu trestných činů, tato zpráva sleduje důkazy dopadu nápravných opatření na recidivu trestných činů. Nejprve zpráva začíná stanovením metodologie, způsobu sběru důkazů, hodnocení standardů výzkumného plánu, stanovení nevýhod a přínosu výsledků programu na snížení míry opětovného odsouzení včetně návrhů na zlepšení opatření ke snížení míry opětovného odsouzení a začlenění přínosů programu na zamezení recidivy trestných činů do integrovaného modelu. Zadruhé, zpráva uvádí faktory související s násilnými činy, včetně problémů se vzděláváním, zaměstnáním, bydlením, drogami a alkoholem, duševním zdravím a sociální sítí. Poznatky o modelech koordinované péče uvádějí základní principy účinné práce s pachateli na podporu realizace a efektivních zásahů k řešení těchto problémů. Zatřetí, jsou zkoumány důkazy o účinnosti programu pro potlačování projevů násilného chování v Anglii a Walesu včetně programů konkrétně zaměřených na trestní činy a pachatele trestných činů. Začtvrté, jsou analyzovány poznatky o alternativních přístupech integrace pachatelů do společnosti objasňující praxi při ukládání trestů odnětí svobody a podmíněných trestů v Anglii a Walesu před diskusí o tom, co funguje v oblasti zaměstnávání, vzdělání, bydlení, zneužívání drog a duševního zdraví při integraci pachatelů do společnosti. Analýza končí hodnocením důkazů a kvality výzkumu ke stanovení možných zlepšení nezbytných pro stanovení politiky, implementaci a hodnocení, kterým ke zhodnocení úspěšnosti Národní služby pro práci s pachateli.

Seznam tabulek a obrázků

Tab.	Nadpis	Strana
1	Faktory související s trestnými činy	11
2.	Důkaz toho, co "funguje": programy na potlačování násilného chování	14
3.	Důkazy o tom, co funguje: integrace pachatelů do společnosti	18
1.1	Tabulka vědeckých metod	24
1.2	Tabulka vědeckých metod používaná pro studie míry opětovného odsouzení	24
1.3	Minimální velikost vzorku potřebného pro stanovení očekávané míry snížení míry opětovného odsouzení	26
2.1	Faktory související s trestnými činy	35
3.1	Předakreditované vězeňské programy ETS a R&R (první studie) - míra opětovného odsouzení v průběhu dvou let	49
3.2	Akreditované vězeňské programy ETS a R&R (druhá studie) - míra opětovného odsouzení v průběhu dvou let	50
3.3	Akreditované vězeňské programy ETS a R&R (třetí studie) - míra opětovného odsouzení v průběhu jednoho roku	50
3.4	ETS jako součást ústavního režimu v Thorn Gross - do dvou let	51
3.5	Míra opětovného odsouzení v průběhu jednoho roku a dvou let skupin v předakreditovaném programu R&R a STOP a srovnávacích skupin	52
3.6	Předakreditovaný program na řešení problémů zaměřený na trestné činy - míra opětovného odsouzení v průběhu dvou let	53
3.7a	Program Think First v Merseyside - míra opětovného odsouzení v období dvou let	54
3.7b	ERTS, R&R, Thing First, One-to-One a ASRO - míra opětovného odsouzení v období 18 měsíců	55
3.8	Předakreditovaný SOTP ve vězení - míra opětovného odsouzení v průběhu dvou let	56
3.9	SOTP ve West Midlands - míra opětovného odsouzení během dvou let	57
3.10	Programy pro řidiče pod vlivem alkoholu - míra opětovného odsouzení v průběhu jednoho a dvou let	57
3.11	ART v probaci- míra opětovného odsouzení v průběhu jednoho roku	58
3.12	Důkazy o tom, „co funguje“: programy zaměřené na potlačování násilného chování	63
4.1	Důkazy o tom , co „funguje“: integrace pachatelů do společnosti	77

Obrázek

Obr. 1.1	Integrovaný model hodnocení dopadu intervencí	31
----------	---	----

Základní popis

Úvod: Politický kontext a hodnocení důkazů

Vypracování této zprávy bylo zadáno Národní probační komisí (National Probation Directorate), Vězeňskou službou (Prison Service), Národní službou pro práci s pachateli (National Offender Management Service) a Komisí pro výzkum, vývoj a statistiku (Research, Development and Statistics Directorate) Ministerstva vnitra (Home Office) k analyzování a aktualizaci toho, co z nápravných opatření „funguje“ při snižování recidivy trestných činů. Analýza vychází ze zprávy Komise pro výzkum, vývoj a statistiku, která hodnotila důkazy o používaných metodách snižování počtu trestných činů dostupné v polovině devadesátých let (Goldblatt&Lewis, 1998). Tato zpráva se zaměřuje na nápravné intervence¹ u dospělých pachatelů s cílem snížit recidivu trestných činů. Tato analýza důkazů si klade za cíl nejen popsat to, „co funguje“ v oblasti nápravných opatření, ale i poskytnout návod vytvořením důkladného výzkumného plánu a metod, které umožní stavět na důkazech o tom, co u koho funguje a proč.

Vývoj v oblasti udělování trestů

Národní služba pro práci s pachateli pracuje s pachateli na snižování recidivy trestných činů a profil těchto pachatelů je částečně určen prováděcími postupy soudů vynášejících rozsudky. Nedávné změny v udělování trestů jsou podstatné pro práci NOMS. Především se ukládání trestů za poslední desetiletí značně zpřísnilo (Hough a kol. 2003, 2003; Carter, 2007). A to pravděpodobně vzhledem k interakci několika faktorů včetně: osoby vynášející rozsudky vnímají trestné případy jako mnohem závažnější; změny ve způsobu vynášení trestů; mnohem represivnější přístup médií, veřejnosti a politiků. Jak nárůst přiměřeného využití trestů odnětí svobody ze strany soudů, tak v některých případech i délky trestů vedou k tomu, že počet vězňů neustále stoupá od počátku devadesátých let a nyní činí více než 75 000 (Ministerstvo vnitra, 2004a). Počet odsouzených k veřejným pracím rovněž stoupl za poslední desetiletí, zdánlivě na úkor udělování pokut, jejichž počet postupně klesá (Morgan, 2003). Možnost zvrátit tento trend v oblasti udělování trestů, opětné využívání pokut a posílení důvěryhodnosti odsuzování k veřejným pracím jsou základem úspěchu NOMS. Práce NOMS rovněž ovlivní nová ustanovení týkající se udělování trestů Zákona o trestním soudnictví (Criminal Justice Act, 3003), který zavádí významné změny v možnosti odsouzení k trestu odnětí svobody a odsouzení k veřejným pracím², které budou mít soudy k dispozici. Celkový efekt těchto legislativních změn a změn v možnostech ukládání trestů staví NOMS před významné úkoly a jeho primárním cílem trévat pachatele a snižovat recidivu trestných činů.

---

¹ Národní služba pro práci s pachateli byla vytvořena v červnu 2004. Ovšem důkazy shromážděné v UK uvedené v této publikaci se vztahují k intervencím Vězeňské služby a Národní probační služby.

² Například, alternativní tresty (Community Order) (dříve pod pojmem generické komunitní tresty) a Custody Plus

Hodnocení důkazů

V některých letech přesahovala míra opětovného odsouzení u trestů odnětí svobody a odsouzení k veřejným pracím 50 procent, i když nedávno zavedená opatření pro splnění cíle Smlouvy o veřejných službách snížít míru opětovného odsouzení naznačují, že počty klesají (Ministerstvo vnitra 2002a). Ovšem výkyvy v míře opětovného odsouzení jak mezi různými typy trestů, tak i v jejich rámci je těžké oddělit od rozdílů v charakteristikách pachatelů, kterým jsou uděleny.

I když v Británii existuje stále více důkazů, značná část důkazů o tom, „co funguje“ u pachatelů při snižování recidivy trestných činů, pochází z USA a Kanady. Je těžké na základě těchto studií generalizovat, protože nelze předpokládat, že jejich závěry lze automaticky aplikovat v britském kontextu. Kromě toho se metody použité v těchto studiích značně liší, čímž lze částečně vysvětlit rozdíly ve vykazované účinnosti programů. Kromě toho nedostatečný výzkumný plán má za následek nedostatek znalostí o tom, „co funguje“. Například studie o míře opětovného odsouzení v Británii dosáhly standardu 1 až 4 Tabulky vědeckých metod (Scientific Methods Scale³), ale jen málokdy dosáhly standardu 5, metoda náhodných kontrolních testů (randomised control trial RCT) (Weisburd a kol., 1990; Farrington & Joliffe, 2002). Kromě toho jen několik studií provedených v Británii získalo dostatečný počet vzorků⁴.

Carter a kol. (1995) zdůraznil význam opětovného odsouzení jako klíčového ukazatele výkonnosti Vězeňské služby v Anglii a Walesu, který zůstává standardním měřítkem u recidivy trestných činů. Ovšem nedostatky v míře opětovného odsouzení při měření účinnosti trestu jsou dobře známé. A to především: nevystihuje skutečný počet trestných činů; bývá ovlivněna změnami v praktikách policie a prokuratury; měří buď všechno nebo nic; nebere v úvahu závažnost nebo četnost trestných činů; bývá náhradou za recidivu trestných činů (Lloyd a kol. 1994; Friendship a kol. 2002a). Existuje řada způsobů, jakými je možné problematiku opětovného odsouzení zlepšit k většímu pochopení přínosů, které lze přisoudit intervencím, např. měřením závažnosti a četnosti. Existuje i řada dalších výsledků známých jako přínosy nesouvisející s opětovným odsouzením, např. krátkodobé, dočasné nebo předběžné výsledky, které je možné použít jako doplňující v problematice opětovného odsouzení k hodnocení dopadu intervencí, a tím lépe pochopit jak intervence fungují. (Friendship a kol. 2003a). Na základě této řady ukazatelů je integrovaný program hodnocení schopný hodnotit navržený program, jeho implementaci a dopad na otázku recidivy trestných činů.

---

³ Tabulka vědeckých metod (Scientific Method Scale) (viz Farrington a kol. 2002a) byla vytvořena pro posuzování metodických standardů při hodnocení programu prevence trestných činů. Tabulka byla upravena pro účely této zprávy k posuzování práce odvedené nápravnými službami, měřené pomocí údajů o opětovném odsouzení a dalších výsledků. Odráží hlavní cíl nápravných služeb snížit recidivu trestných činů a výzkumu provedeného na podporu tohoto cíle, který se zaměřuje na měření výsledků týkajících se opětovného odsouzení. .

⁴ Je nezbytné vzít v úvahu počet vzorků, protože na menším počtu vzorků je pravděpodobnost zjištění účinku malá. Především hrozí nebezpečí, že menší studie by mohly být chybně interpretovány tak, že intervence nemají žádný účinek, zatímco správný výklad by měl být, že malý vzorek nebyl dostačující k určení účinku.

Faktory související s pácháním trestných činů

Existují rizikové faktory, které mají vliv na rozvoj kriminální dráhy od zahájení násilného chování, dlouhodobého páchání trestných činů až po ukončení kriminální činnosti (viz Farrington, 1997). I když existují určité důkazy, které naznačují příčinnou souvislost mezi některými rizikovými faktory a kriminálním chováním, existují rovněž důkazy, které naznačují nepřímé vazby, a v mnoha případech je povaha tohoto vztahu dosud neprokázána. Protože konstantní rizikové faktory nelze změnit, např. kriminální minulost, je možné omezit budoucí páchání kriminálních činů změnou dynamických rizikových faktorů, např. vzdělání, zaměstnání a zneužívání návykových látek (viz Bonta, 1996 citovaný v Benda a kol. 2001). Proto programy a intervence, které se snaží omezit recidivu trestných činů, se přímo zaměřují na dynamické rizikové faktory (Andrews&Bonta, 1998; Hanson&Hartus, 2000; Hoge, 1999 citovaný v Benda a kol., 2001) Tylor (1999) dovozuje, že i když je kriminální minulost silným prediktorem opětovného odsouzení, je to proto, že funguje jako zástupný problém sociálních a behaviorálních problémů. McGuirův přehled (2002a) meta-analytického výzkumu dovozuje, že pachatelé mají často mnoho problémů a kriminogenních potřeb, a ti, kteří jich mají mnoho, jsou náchylní k recidivě trestných činů. Proto intervence, které obsáhnou celou škálu problémů, budou účinnější, než ty, které se soustředí pouze na jeden problém, a pachatelé mohou potřebovat následnou praktickou podporu/trénink v souvislosti s bydlením, vzděláním a zaměstnáním.

Poslední údaje Systému hodnocení pachatelů (Offender Assessment System OASys) ukazují, že pachatele byli hodnoceni jako osoby mající problém v průměru ve čtyřech kriminogenních faktorech a že celkově pachatelé s trestem odnětí svobody mají větší počet faktorů. Informace v tabulce 1 vycházejí z 10 000 hodnocení v 19 oblastech (nepublikované údaje Ministerstva vnitra).

<i>Tabulka 1</i>		<i>Faktory související s trestnými činy</i>	
		Procento pachatelů hodnocených jako majících problém	
Kapitoly OASys		Veřejně prospěšné práce	Odnětí svobody
1&2	Informace o pachateli*	50 %	65 %
3	Bydlení	31 %	43 %
4	Vzdělání, zaškolení a zaměstnání	53 %	65 %
5	Vedení financí a příjmu	22 %	29 %
6	Vztahy	36 %	42 %
7	Životní styl a kamarádi	35 %	52 %
8	Zneužívání drog	27 %	39 %
9	Alkoholismus	34 %	33 %
10	Citová pohoda	40 %	38 %
11	Myšlení a chování	50 %	59 %
12	Postoje**	21 %	32 %
	Množství kriminogenních potřeb	3,99	4,97
	Množství kriminogenních potřeb mimo 1&2	3,50	4,32

* Informace o pachateli zahrnují současný trestný čin a kriminální minulost

** Procenta s potřebami v oblasti postojů pravděpodobně vzrostou po novelizaci systém hodnocení OASys s účinností od počátku roku 2005.

Tabulka 1 ukazuje, že více než polovina pachatelů měla problémy v souvislosti s jejich kriminální minulostí, vzděláním, zaškolením a zaměstnáním, myšlením a chováním. Mimo to, více než polovina pachatelů odsouzená k odnětí svobody byla hodnocena rovněž jako osoby mající problémy v oblasti životního stylu a kamarádů, které mohou vést ke kriminální činnosti. Daleko větší část pachatelů ve vazbě bylo hodnoceno jako majících problémy s drogami, než pachatelé odsouzení k veřejně prospěšným pracím.

Neexistuje v současnosti důkaz, který by potvrdil, že nedostatek základního vzdělání je prediktivní pro páchaní trestných činů. Ovšem základní vzdělání souvisí s celou řadou dalších faktorů, o nichž se ví, že souvisejí s trestnou činností, např. špatné školní výsledky, nezaměstnanost, sociální izolace, různé psychologické a kognitivní faktory související se sebepojetím a postojem ke kriminalitě (Porporino&Robinson, 1992). Existuje významný důkaz, že nezaměstnanost a páchaní trestných činů spolu souvisejí, i když podstata této vazby není zřejmá (Farrington a kol. 1986). Nezaměstnanost může být spíše nepřímou než přímou příčinou kriminálního činu (Tarling,1982), která spolupůsobí s řadou dalších sociálních a demografických faktorů. Studie odhalily, že samotný fakt být zaměstnán není v přímé souvislosti s poklesem recidivy trestného činu, ale je to především stabilita a kvalita zaměstnání spolu s mírou uspokojení, které přináší (Motiuk&Brown, 1993); Farrington, 1989). Stále bydlení přímo i nepřímou souvisí s poklesem recidivy trestných činů (May, 1999; Nivena Stewart, právě vychází).

Zneužívání návykových látek (alkoholu, nebo drog) přímo souvisí v páchaním trestných činů (Útvar pro sociální izolaci – Social Exclusion Unit (SEU), 2002). Výzkum prokazuje, že zneužívání návykových látek má pro pachatele širší důsledky, např. může mít vliv na jejich vyhlídky na získání zaměstnání (SEU, 2002). Výzkum rovněž prokazuje, že mnoho vězňů má závažné psychické a mentální problémy, ale možnost léčení těchto problémů je nedostatečná k zvládnutí těchto potřeb v dostačující míře (SEU,2002). Z USA přicházejí některé důkazy, že jsou vyčleněny sociální sítě, nebo sociální kapitál pro řešení kriminality (Národní statistický úřad - Office for National Statistics, 2001), avšak tyto důkazy jsou omezené a neprůkazné. Dobré rodinné vztahy jsou důležitým prvkem v sociálních sítích a existují důkazy v UK, že zachování dobrých vztahů je důležité především při pomoci vězňům znovu se zapojit do společnosti a pro snižování recidivy trestných činů (viz Niven&Stewart, právě vychází).

Muži a ženy vykazují odlišné typy a vzorce kriminálního chování (Ministerstvo vnitra, 2004b). V průměru dívky a ženy páchají trestné činy méně často než chlapci a muži, začínají později a končí obecně dříve (např. Graham&Bowling 1995); Jamieson a kol. 1999; Flood-Page a kol. 2000). Pokud ženy páchají trestnou činnost, pak mají tendenci spáchat spíše majetkový trestný čin, než násilný trestný čin (Ministerstvo vnitra 2004b). Hederman (2004) hodnotil omezený počet důkazů, které měl k dispozici, a došel k závěru, že programy, které se zaměřují na mužské kriminogenní faktory, nebudou s nejvyšší pravděpodobností tak účinné při snižování počtu opětovných odsouzení u pachatelek trestných činů, jako jsou u mužů, protože se nezabývají faktory, které jsou typické a relevantnější u žen, které páchají trestnou činnost.

V souvislosti s důkazy o tom, že mají pachatelé trestných činů mnoho kriminogenních potřeb, dochází ke sjednocení názorů, že pravděpodobně nejúčinnějším způsobem jak zacházet s pachateli trestných činů je multimodální přístup k intervencím (McGuire, 2002b). Tento přístup závisí na meziresortní komunikaci a poskytnutí vysoce kvalitní služby v komunitě i ve věznicích. Současné výzkumy v oblasti přístupu ke koordinované péči v Probační službě v Británii dávají tomuto názoru za pravdu (Partridge, 2004). Tento výzkum stanovil několik

základních principů koordinované péče s větším zapojením pachatele trestného činu, a tím zlepšené účinnosti systému koordinované péče, včetně uznání zkušeností a potřeb pachatelů trestných činů a poskytnutí jim trvalého kontaktu. Otevřenost, flexibilita a podpora byly rovněž jmenovány jako klíčové motivační faktory u pachatelů trestných činů.

Rovněž narůstá počet důkazů, že účinného nasměrování a přizpůsobení intervencí je možné dosáhnout, pokud se budou tyto intervence držet určitých hlavních principů. Ty vešly ve známost jako principy s názvem „co funguje“. McGuire (2000) stanovil tyto principy a došel k závěru, že programy a služby pracují nejlépe při snižování recidivy trestných činů, pokud jsou v souladu s následujícími: jsou založeny na konkrétním modelu příčin trestného činu; obsahují klasifikaci rizik; zaměřují se na kriminogenní faktory; jsou vstřícné; metoda výchovného opatření je založena na kognitivně-behaviorálních technikách; vykazují programovou integritu.

Programy potlačování násilného chování pro věznice a probaci

Mezinárodní důkazy ze systematických analýz účinné praxe při snižování recidivy trestných činů směřují k podpoře využívání programů kognitivně-behaviorálního potlačování násilného chování a intervence u pachatelů trestných činů. Stávající důkazy v UK, shrnuté v tabulce 2, převážně vycházejí z kvazi-experimentálních nebo neexperimentálních hodnotících studií, což stěžuje přiřazování výsledků k účinkům výchovného opatření nebo intervence. Častěji je možné výsledky přiřadit k selekčnímu nebo jinému efektu, než špatné implementaci. Výsledkové studie proto musí být založeny na efektivnějším výzkumném plánu. Zároveň je třeba věnovat dostatečnou pozornost implementaci a zajistit, aby byly programy dodány podle záměru, aby selhání teorie i implementace nezmařily hodnocení účinnosti.

Tabulka 2 *Důkaz toho, „co funguje“: programy na potlačování násilného chování*

Studie	Intervence	Hodnocení	Základní zjištění	Velkost vzorku	Kritické připomínky
Cann a kol., (2003), Anglie a Wales	Akreditovaný program (ETS) Enhanced thinking skills (Program zlepšení umění myslet) a Reasoning and rehabilitation (R&R) (zdůvodňování a rehabilitace ve věznicích)	4	Žádné rozdíly v míře opětovného odsouzení v průběhu jednoho nebo dvou let u dospělých mužů a mladistvých pachatelů, kteří vstoupili do programu, a individuálně srovnávanou kontrolní skupinou. Podstatně nižší míra opětovného odsouzení u mužů a mladistvých pachatelů, kteří program dokončili, v průběhu jednoho a dvou let	Zapojeno: Muži: 2.195 Mladiství pachatelé: 1.534 Kontrolní skupina – muži: 2.195 Kontrolní skupina: mladiství pachatelé 1.534	Žádné náhodné přiřazení/ nulová kontrola dynamických faktorů
Falshaw a kol., (2003a, 2004) Anglie a Wales	Akreditovaný ETS a R&R ve věznicích	4	Žádný zásadní rozdíl v míře opětovného odsouzení dospělých mužských pachatelů v průběhu dvou let, kteří se zúčastnili programu kognitivních dovedností, a individuálně srovnávanou kontrolní skupinou těch, kteří se nezúčastnili	Zapojeno: 649 Kontrolní skupina: 1.947	Žádné náhodné přiřazení/ nulová kontrola dynamických faktorů
Friendship a kol., 2002b, 2003b) Anglie a Wales	Předakreditovaný ETS a R&R ve věznicích	4	Podstatně nižší míra opětovného odsouzení 14 procentních bodů u středně nízkých rizik a 11 procentních bodů u středně vysokých rizik u dospělých mužských pachatelů v porovnání s individuálně srovnávanou kontrolní skupinou	Zapojeno: 667 Kontrolní skupina: 1801	Žádné náhodné přiřazení/ nulová kontrola dynamických faktorů
Friendship a kol., 2003c) Anglie a Wales	Předakreditovaný program léčby sexuálně motivovaných trestných činů (SOTP) ve věznicích	3	Podstatně nižší míra opětovného odsouzení o 3,5 procentních bodů v průběhu dvou let u sexuálně motivovaných nebo násilných trestných činů u skupiny zapojené do programu ve srovnání s individuálně srovnávanou kontrolní skupinou	Zapojeno: 647 Kontrolní skupina: 1 910	Žádné náhodné přiřazení/ nulová kontrola dynamických faktorů

Studie	Intervence	Hodnoce- ní	Základní zjištění	Velikost vzorku	Kritické připomínky
Allam (1998) Anglie a Wales	Předakreditova- ný program SOTP v rámci probace	3	Podstatně nižší míra opětovného odsouzení 8,1 procentních bodů u pachatelů sexuálního zneužívání dětí ve srovnání s kontrolní skupinou sledovanou od 1 do 3 let	Zapojeno: 155 Kontrolní skupina: 74	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků
Dobash a kol. (1996) Skotsko	Dva programy proti domácímu násilí v rámci probace	3	Podstatně nižší míra v četnosti násilí a dalšího násilí u skupiny zapojené v programu s následujícím 12 měsíčním dohledem, než u kontrolní skupiny, a to na základě hlášení od partnerů	Zapojeno: 51 Kontrolní skupina: 71	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků
Farrington a kol., (2002b) Anglie a Wales	ETS jako součást přísného režimu u mladých pachatelů ve věznicích	3	Podstatně nižší míra o 10 procentních bodů u experimentální skupiny v průběhu jednoho roku, ale ne dvou ve srovnání s kontrolní skupinou. Experimentální skupina se dopustila recidivy po delší době, spáchala podstatně méně trestných činů po dvou letech	Zapojeno: 175 Kontrolní skupina: 127	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků
Hollin a kol., (2002b) Anglie a Wales	ETS a R&R Think first One2One (Napřed přemýšlej Jeden na jednoho) Řešení trestných činů souvisejících s návykovými látkami v rámci probace	3	Podstatně vyšší míra opětovného odsouzení o 12 procentních bodů u pachatelů s nařízeným programem ve srovnání s obdobnou skupinou bez nařízeného programu po 18 měsících. Podstatně nižší míra u těch, kteří program dokončili než u těch, kteří jej nedokončili	Zapojeno: 2230 Kontrolní skupina: 2645	Nesrovnávaná kontrolní skupina
Raynor a Vanstone (2001) Anglie a Wales	Předakreditova- ný R&R v rámci probace	3	Nižší míra opětovného odsouzení u osob odsouzených k veřejným pracím ve srovnání s skupinou osob odsouzených k odnětí svobody v průběhu jednoho roku, ale ne dvou. Menší počet osob, kteří program dokončili	Zapojeno: 107 Kontrolní skupina: 82	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků

Studie	Intervence	Hodnocení	Základní zjištění	Velikost vzorku	Kritické připomínky
Steele a Van Arendsen (2001) Anglie a Wales	Think First (Nejdříve přemýšlej) v rámci probace	3	Vyšší míra opětovného odsouzení po jednom roce u skupiny mužů a žen, kteří se zapojili do programu ve srovnání se skupinou osob, kteří se do programu nezapojili a byli odsouzeni k veřejně prospěšným pracím ve stejné době	Zapojeno: 74 dospělých mužů a žen Kontrolní skupina: 40	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků
Stewart-Ong a kol. (2003) Anglie A Wales	Předakreditova Think first (Napřed přemýšlej) v rámci probace	3	Podstatně vyšší míra opětovného odsouzení v průběhu dvou let 24 procentních bodů u dospělých mužů v komunitním programu, než u dospělých mužů odsouzených k odnětí svobody bez programu	Zapojeno: 267 Kontrolní skupina: 254	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny
Sugg (2000a) Anglie a Wales	Aggression Replacement Training (Trénink potlačování agresivity) v rámci probace	3	Nízká míra opětovného odsouzení 9,2 procentních bodů u skupiny zapojené do programu ve srovnání se skupinou nezapojenou do programu s obdobnými nápravnými sankcemi. Nižší míra u osob, které program dokončily	Zapojeno: 153 Kontrolní skupina: 153	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků
Sugg (2002b) Anglie a Wales	Drink Impaired Drivers (Opilí řidiči) v rámci probace	3	Nižší míra opětovného odsouzení 2 procentní body u trestných činů spáchaných v důsledku konzumace alkoholických nápojů u skupiny zapojené do programu ve srovnání se skupinou odsouzenou k trestu odnětí svobody a nižší míra opětovného odsouzení 1 procentní bod u ostatních trestů	Zapojeno: 100 Kontrolní skupina: 101	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malý počet vzorků

Celkové výsledky programu

Analýza výsledků u pachatelů, kteří programy (jiné intervence) dokončili a kteří nikoli, v jak mezinárodním, tak národním výzkumu, poskytuje příznivější vzorec zjištění, než celkové výsledky programů. Tento vzorec typicky ukazuje na to, že ti, kteří program dokončili, si vedou lépe, než ti, kteří se nezapojili, ti, kteří program nedokončili, a srovnávací skupiny, i na to, že ti, kteří začali, ale program nedokončili, si vedou mnohem hůře, než ostatní skupiny (viz pro příklad Borduin a kol. 1995; Polaschek & Dixon 2001; Raynor & Vanstone 2001; Feilzer a kol. 2002; Cann a kol. 2003, Van Voorhis a kol. 2004). Ovšem analýza podle stavu úspěšnosti v programu neposkytuje nejlepší hodnocení politiky (Herman, 2003), ani nesplňuje požadovaný model pro sestavení závěrů o vztahu příčin a účinku, protože nezkoumá dostatečně ostatní přijatelná vysvětlení dalších výsledků. (Shadish a kol. 2002).

Účinné zavádění intervencí

Důkazy naznačují, že problémy při implementaci pravděpodobně ovlivňují úspěšnost programů pro potlačování projevů násilného chování při snižování recidivy trestných činů. Výzkum prováděný na programech pro potlačování projevů násilného chování narazil na tři hlavní problémy při účinné realizaci těchto intervencí a to včetně rychlého rozvoje programů a jejich neefektivního zaměření i vyšší míry zeslabení jejich účinnosti, než se očekávalo. Sledování kvality programu je považováno za zvláště důležité na místní úrovni vzhledem k mnoha odlišným aspektům implementace, které mohou ovlivnit celkový efekt programu (Eliot a kol. 2001).

Alternativní přístupy při začleňování pachatelů do společnosti

Do značné míry závisí úspěch intervencí na samotných pachatelích, zda budou schopni se začlenit nebo znovu začlenit do společnosti (v případě vězňů po jejich propuštění z vězení). Dosavadní důkazy jsou shrnuty v tabulce 3. Pro mnoho vězňů snaha skončit s trestnou činností znamená dlouhodobý proces, účast v programech v době, kdy jsou vězněni, je jen část nápravného procesu. Faktory, jako zaměstnání a stálé bydlení hrají velkou úlohu v tom, zda to, co získali při pobytu ve vězení, využijí i po propuštění a pravděpodobnost recidivy trestných činů se sníží. Je proto důležité, aby věznice plánovaly a zajistily účinnou následnou péči a podporu před propuštěním vězňů na svobodu tak, jak se uvádí jak v britské, tak americké výzkumné zprávě (Lewis a kol. 2003; Travis a kol. 2001).

U pachatelů, zapojených do komunity, se pozornost přesouvá z pouhého zaměření na nedostatečně rozvinuté kognitivní schopnosti pachatele směrem k možnosti integrace do komunity. Bylo dosaženo významných úspěchů, například při vytváření profilu základních dovedností a vývoji konzistentního rámce pro zvládnutí základních dovedností, i když některé snahy zjistit účinek intervencí byly zbrzděny problémy s implementací. Zatímco důkazy ukazují na integrovaný přístup, ztěžuje to snahu určit přínos jednotlivých intervencí.

Tabulka 3

Důkazy o tom, „co funguje“: integrace pachatelů do společnosti

Studie	Intervence	Hodnoce- ní	Základní zjištění	Velikost vzorku	Kritické připomínky
Prender- gast a kol. (2004) USA	Terapeutická skupina Amity	4	Míra opětovného uvěznění do pěti let je nižší u skupiny vězňů účastnících se terapie. Tak jako u studie s obdobím 3 let, byla nejnižší míra recidivy u těch, kterým se dostalo ochranného dohledu	Terapeutická skupina: 341 osob a skupina: 235, nezapojených do terapie. Podskupiny zapojené do terapie: dokončená terapie: ochranný dohled:79, nedokončený ochranný dohled:26; dokončení pouze terapie: 159 a nedokončení terapie: 77	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků
Wexler a kol. (1999) USA	Terapeutická skupina Amity	4	Míra opětovného uvěznění do 3 let je podstatně nižší u těch, kdo dokončil jak protidrogovou terapii, tak a následný ochranný dohled ve srovnání s osobami, které léčení nedokončily, nebo dokončily pouze léčení, a srovnávací skupinou, která se léčení nezúčastnila. Výsledky u srovnání podskupin mohou vykazovat selekční efekt	Použitý vzorek: 478 vězňů. Skupina léčených osob: 289 srovnávací skupina: 189 Léčené podskupiny: dokončené léčení a ochranný dohled: 62; nedokončené léčení: 73; a dokončení pouze léčení: 154	Použití náhodného začlenění do programu náhodným výběrem účastníků z řady vězňů na seznamu čekatelů na léčení. Některé výsledky jsou založeny na analýzách relativně malých podskupin
Hough a kol. (2003b) Velká Británie	Nařízená protidrogová léčba a následná kontrola	3	Pachatelé s nařízenou protidrogovou léčbou budou s menší pravděpodobností znovu uvěznění (80%) než srovnávací skupina s nařízením 1A(6) (91%)	174 z 210 pachatelů s nařízenou protidrogovou léčbou bylo srovnáváno s 80 pachateli s nařízením 1A(6)	Malý vzorek a špatně srovnávaná skupina. Dobrý výsledek u osob, které léčení dokončily.
Saylor a Gaes (1997) USA	Projekt zaměstnává- ní propuště- ných vězňů	3	Pravděpodobnost, že budou ti, kteří se zapojili ve vězení do práce, nebo pracovních programů, do 12 měsíců po propuštění znovu uvěznění, je nižší, než u srovnávané skupiny těch, kteří nepracovali. Podobné výsledky jsou i v dlouhodobější míře opětovného uvěznění	Celkem přes 7000. Velikost skupin není jasná	Perspektivní studie, která použila dostupné statistické kontrolní mechanismy k zamezení podjatosti výběru

Multimodální intervence

Jedna z nejucelenějších analýz dokumentace o intervencích ve věznicích dospěla k závěru, že je nutné řešit celou řadu kriminogenních faktorů jednotlivých pachatelů, jestliže má být jejich sklon ke kriminalitě úspěšně omezen (Gaes a kol. 1999). Tento závěr se znovu ozývá u Websteras a kol. který tvrdí, že je nezbytné, aby integrační programy řešily otázku osobního rozvoje, adaptace a otázku zneužívání návykových látek, i zaškolení a zaměstnání u těch pachatelů, kteří byli zapojeni do terapeutické skupiny.

Závěry a cesta vpřed

Důkazy naznačují, že pachatelé mají velkou řadu kriminogenních problémů. Úspěšné nasměrování a řešení kriminogenních faktorů u pachatelů zcela závisí na účinném systému posuzování těchto faktorů a měření změny v míře, v níž jsou přítomny. Existují značné důkazy na podporu využití programů pro potlačování projevů násilného chování, i když většina jich pochází z meta-analytických studií a primárních výzkumných studií provedených v zahraničí.

V Británii jsou důkazy zmatečné a omezené. Metodologická omezení dosavadních britských hodnocení ukazují, že je často složité oddělit efekt programů od ostatních důležitých faktorů, které ovlivňují násilné chování, například motivace pachatele. Tato hodnocení rovněž zdůrazňují problémy v realizaci programů pro potlačování projevů násilného chování ve větším měřítku. Důkazy účinnosti zaměstnaneckých a edukačních plánů ve věznicích jsou rovněž zmatečné. Důležitou úlohu při zaměstnávání bývalých vězňů hrají zaměstnanecké agentury i zaměstnavatelé. Existují důkazy o školení vězňů v základních dovednostech, které naznačují, že tyto kurzy by mohly zvýšit kvalifikaci vězňů, ale míra, do níž je to možné, aby měly pozitivní dopad na zaměstnatelnost pouze prostřednictvím vězeňských školicích plánů, je stále pochybná. Dosavadní hodnocení programů protidrogové léčby naznačují, že tyto programy mohou pomoci snížit recidivu trestných činů. Výzkumy rovněž naznačují, že kombinace protidrogové léčby s kognitivně-behaviorálními programy, především u méně vzdělaných vězňů, může pomoci zvýšit účinnost tohoto programu. Ovšem důkazy ukazují, že je možné nově nabyté schopnosti zase rychle ztratit, pokud neexistuje dostatečný následný dohled nad vězni po jejich propuštění.

Hodnocení intervencí nápravných služeb často vycházela z suboptimálních výzkumných plánů. Jako pomoc řešení použitého suboptimálního výzkumného plánu je navrženo použití integrovaného modelu opětného odsouzení spolu se způsoby, jak zlepšit měření dopadů nápravných služeb. Ovšem je rovněž důležité umět rozpoznat realitu, která stojí za násilným chováním. Pachatelé mají často značné kriminogenní faktory. Proto musí program výzkumu obrážet četné a složité problémy pachatelů. Je nezbytné prozkoumat šíři i rozsah intervencí, kterých se pachatelům dostane v kontextu těchto četných faktorů, a nikoli pouze zkoumat každou intervenci a faktor samostatně. Jsou plánovány různé studie, které pomohou tuto otázku vyřešit, například průzkumy u soudů, průzkum potřeb a poskytnutí intervencí k řešení těchto potřeb celé řady vězňů ve vazbě a odsouzených k veřejně prospěšným pracím. Ovšem k vyhodnocení dopadu těchto intervencí na recidivu trestných činů je třeba vytvořit metodu náhodných kontrolních testů v nápravných službách. Tím lze zajistit zlepšení povědomí o tom, co „funguje“, a stávající dvojznačné důkazy budou nahrazeny vyšší jistotou a větší důvěryhodností v úspěch intervence ze strany Národní služby pro práci s pachateli s cílem snížit recidivu trestných činů.

1 Úvod

Politický kontext a hodnocení důkazů

Caroline Friendship, Robert Street, Jenny Cann a Gemma Harper

Důvod zprávy

Vypracování této zprávy bylo zadáno Národní probační komisí (National Probation Directorate), Komisí pro trestní soudnictví (Criminal Justice Group), Vězeňskou službou (Prison Service), Národní službou pro práci s pachateli (National Offender Management Service) a Komisí pro výzkum, vývoj a statistiku (Research, Development and Statistics Directorate) Ministerstva vnitra (Home Office) k analýze a aktualizaci toho, co z nápravných opatření „funguje“. Analýza vychází ze zprávy Komise pro výzkum, vývoj a statistiku, která hodnotila důkazy o používaných metodách snižování počtu trestných činů dostupné v polovině devadesátých let (Goldblatt & Lewis, 1998). Tato zpráva se zaměřuje na intervence nápravných služeb⁵ u dospělých pachatelů. Nápravné služby potřebují znát, která opatření fungují při snižování recidivy, aby bylo možné určit, které intervence pachatelům poskytnout. Ovšem to, že víme pouze, „co funguje“, pomůže určit, co je potřeba poskytnout, ale už neumožňuje stanovit, co bude účinné a co nikoli; například neposkytuje důležité detaily o tom, zda působí intervence na lidi různě a za jakých okolností, ani neříká nic o tom, jak intervence fungují. Bez toho, že bude Národní služba pro práci s pachateli znát, jak intervence fungují, nemůže zvýšit účinnost nebo efektivnost, protože nelze stanovit dobrou praxi a odstranit slabé stránky systému. Proto je cílem této analýzy důkazů nejen prostě popsat to, co „funguje“ u nápravných opatření, ale poskytnout i návod, jak stavět na důkazech o tom, co u koho funguje a proč.

Vývoj v oblasti udělování trestů

K pochopení kontextu dopadů nápravných opatření na recidivu trestných činů je nezbytné v této zprávě nejprve analyzovat nedávnou historii udělování trestů. Nápravné služby nepracují ve vzduchoprázdnu. Pachatelé, s kterými pracují, a metody, které používají při práci s nimi, jsou přinejmenším z části předurčeny dalšími prvky systému trestního soudnictví – především soudy, které odsuzují tyto pachatele k různým typům opatření. Proto účinnost nápravných služeb závisí do určité míry na trestních soudech.

Není pochyb o tom, že se za posledních deset let se tresty zpřísnily (Hough a kol. 2003a; Carter, 2007). Uvalování soudní vazby u žalovatelných trestů se zvýšilo, jak u soudů první instance, tak i u Korunního soudu. Průměrná délka uvalené vazby se u Korunního soudu rovněž zvýšila. Možnost, že bude pachatel uvězněn za více druhů trestů je nyní markantně vyšší, než v posledních desetiletích. Přesné důvody pro tyto změny nejsou zcela jasné. Nezdá se, že by to způsobily strukturální změny, například že se před soud dostane více případů, nebo (pokud je známo), zvýšení závažnosti trestných činů a jejich pachatelů. Z největší

---

⁵ Národní služba pro práci s pachateli byla zavedena v červnu 2004. Ovšem důkazy z britského prostředí uvedené v publikaci se vztahují k intervencím poskytnutým Vězeňskou službou a Národní probační službou.

pravděpodobností k tomu dochází v důsledku interakce několika faktorů (viz Hough a kol. 2003a; Carter, 2004):

- Osoby vynášející rozsudek vnímají řešené případy jako kvalitativně mnohem závažnější, než dříve (například zvýšená míra užívání drog mezi pachateli).
- Změna v přístupu udělování trestů, například zvýšení délky některých maximálních trestů, zavedením mírnějších trestů a zavedení mnoha dalších bodů do pravidel pro ukládání trestů u soudů první instance, které mohou vést ke zvýšenému tlaku na rozsudky.
- Represivnější postoj ze strany médií, veřejnosti a politiků. I když by soudy měly vynášet rozsudky podle situace v jednotlivých případech a ne podle veřejného mínění, mají za povinnost brát v potaz a upevňovat normy širší společnosti.

Ať už je důvod jakýkoli, vzrůstající přísnost při vynášení rozsudků má značný vliv na vězeňské a probační služby. Nárůst jak podílu na uvalení soudní vazby ze strany soudů a délka trestu znamená, že počet odsouzených postupně roste od počátku devadesátých let a nyní činí více než 75 000 (Ministerstvo vnitra, 2004a). Počet uložených trestů výkonu veřejně prospěšných prací rovněž vzrostl za poslední desetiletí (většina těchto trestů se týká prvotrestaných), zdá se, že na úkor ukládání pokut, jejichž využití neustále klesá (Morgan, 2003). Celkový efekt těchto změn znamená, že nejen stále více pachatelů je odsouzeno k trestu odnětí svobody nebo k veřejně prospěšným pracím, ale že zahrnuje i ty, kteří by pravděpodobně neobdrželi takové tresty za podobné přečiny před deseti lety. Nárůst pracovního zatížení, změna ve skladbě jednotlivých případů přináší NOMS nové významné úkoly.

Ustanovení týkající se ukládání trestů v Zákoně o trestním soudnictví z roku 2003 ještě více ovlivní práci nápravných služeb. Tento zákon, pokud bude plně implementován, zavede zásadní změny do možnosti ukládat vazební tresty nebo odsuzovat k veřejně prospěšným pracím, které mají soudy k dispozici (například Příkaz k výkonu veřejně prospěšných prací, a Pozitivum soudní vazby (Community Order and Custody Plus).

Zákon o trestním soudnictví rovněž zahrnuje tradiční cíle ukládání trestů- zbavení právní způsobilosti, ochranu veřejnosti, potrestání, zastrášení, nápravu a náhradu – v předpisu poprvé. Poslední analýzy (Mixon v Goldblatt & Lewis, 1998; Halliday, 2001) hodnotily důkazy o efektivnosti ukládání trestů ve srovnání s těmito cíli. Efektivnost může mít ovšem různý význam. Účinnost ukládání trestů – tedy akt schválení trestu u odsouzeného – může být měřena, do jaké míry dodržuje základní principy, jako jsou důslednost (posuzování stejných případů stejně) a proporcionalita (tedy uložený trest musí být souměřitelný se závažností trestného činu a mírou zavinění pachatele). Ovšem účinnost má tendenci být definována a měřena jako dopad, jaký má stanovení trestu na trestný čin⁶. Tento dopad je obecně vykazován mírou opětovného odsouzení u různých typů trestů. Tato míra u trestů odnětí svobody a trestů výkonu veřejně prospěšných prací přesáhla v některých letech až 50 %, i když poslední měření pro cíl Smlouvy o veřejných službách (Public Service Agreement) snížit míru opětovného odsouzení naznačují, že tato míra nyní klesá ve srovnání s odhady⁷

---

⁶ Důkazů účinnosti ukládání trestů k dosažení cílů, které nejsou založeny na snižování počtu trestných činů (např. potrestání a náhrada) je velice málo.

⁷ Aby bylo možné vzít v úvahu změny v míře opětovného odsouzení v důsledku změn v charakteristice pachatelů, kteří obdrželi různé druhy trestů, je vypočtena odhadovaná (nebo očekávaná) míra opětovného odsouzení pro každý typ trestu. To pak poskytuje kritérium, s kterým je možné srovnat (sledovat) skutečnou míru opětovného odsouzení .

(Ministerstvo vnitra, 2002a). Existují ale stále určité těžkosti při používání údajů o míře opětovného odsouzení tímto uceleným způsobem při hodnocení efektivnosti rozsudků.

Zaprvé, rozdíly v míře opětovného odsouzení jak mezi mnoha typy rozsudků, tak v rámci jednotlivých typů rozsudků je stále složité oddělit od rozdílů v určitých charakteristikách pachatelů, kteří je obdrželi; například by se očekávalo, že méně nebezpečný a méně rizikový pachatel by obdržel pokutu, což se pravděpodobně obrazí v poměrně malé míře opětovného odsouzení u těchto opatření. Zadruhé může být těžké spojovat změny v míře opětovného odsouzení s cíli ukládání rozsudků. To by vyžadovalo detailnější údaje na individuální úrovni, než jaké v současnosti existují, především více informací o motivacích a představách pachatelů. Problém je o to složitější vzhledem k tomu, že tresty je možné uložit v libovolné kombinaci cílů, které má soud soudu v úmyslu.

Zatímco důkazy o účinnosti cílů ukládání trestů jsou stále nedostačující nebo těžko interpretovatelné, ví se více o dopadech způsobů, jakými jsou rozsudky přijímány. Zbývající část této zprávy se zabývá podrobně účinností jednotlivých součástí různých nápravných opatření při snižování recidivy trestných činů. Jak je uvedeno, množství důkazů týkajících se jednotlivých součástí rostou co do kvality i kvantity.

Výzkum se soustředil na určení prediktivních faktorů, které ovlivňují začátek, trvání a ukončení násilného chování. Některé z těchto faktorů podléhají změnám a staly se jádrem práce nápravných služeb. Tento pozitivní směr v získávání důkazů o dopadu nápravných opatření pod hlavičkou „co funguje“ se stal v minulých letech důležitým motivátorem změn ve způsobu, jak se nápravné služby zabývají pachateli. Pesimistický názor z minulých několika desítek let na schopnost vězeňské a probační služby snížit kriminalitu nápravou a zapojením pachatelů do společnosti byl nahrazen opatrnou vírou, že použitím dobře nastavených a realizovaných nápravných opatření je možné tohoto cíle dosáhnout.

Získání důkazů, které podporují účinnost intervencí při snižování recidivy trestných činů, je podstatou vývoje NOMS (Ministerstvo vnitra, 2004c). Tato reforma, která spojí Vězeňské a Probační služby do jedné organizace, poskytuje nápravným službám v Anglii a ve Walesu příležitost rozvinout účinný, integrovaný systém práce s pachateli, který bude založen na osvědčených intervencích a zaměří se více na pachatele, než na instituce, které s pachateli pracují. Účelem důkazů analyzovaných v této zprávě je konsolidovat tento přístup a ukázat, které z intervencí mohou být úspěšné. Proto byly použity dosavadní důkazy získané v Británii a v zahraničí, jejich hodnota přísně posouzena, a tím i jejich přínos do báze důkazů, kdy byla jednotlivým důkazům přidělena určitá váha v závislosti na jejich kvalitě.

Kritické hodnocení důkazů: metodologický základ pro tuto zprávu

Ne všechny důkazy mají stejnou kvalitu a zkušenosti z minulých několika let dokazují určité nedostatky důkazů o snižování recidivy trestných činů. Tato kapitola definuje některé klíčové otázky související s hodnocením důkazů výzkumu o dopadu nápravných opatření a poskytuje náměty pro zlepšení kvality primárních výzkumných studií.

Důvěra v důkazy z mezinárodního výzkumu

Spolu s rostoucí bází důkazů v Británii přichází i řada důkazů o tom, „co funguje“ u pachatelů při snižování recidivy trestných činů ze Spojených států a z Kanady.

Bezpochyby se lze dozvědět mnohé z důkazů získaných v zahraničí, ale je těžké na základě těchto studií generalizovat, protože nelze předpokládat, že se jejich závěry dají automaticky aplikovat na britský kontext. Například charakteristika pachatelů, povaha vězeňských režimů a intervencí, pracovní trh a sociální systém v Severní Americe se liší v mnoha ohledech ve srovnání s Anglií a Walesem, tedy to „co funguje“ venku, nemusí nutně fungovat v Anglii a Walesu. Je často složité studie srovnávat, a tím posoudit jejich relativní hodnotu pro zlepšení našich znalostí. I přes řadu rozdílných programů mezinárodních nápravných služeb, které byly hodnoceny, nebylo možné často získat podrobné informace o jejich fungování. Je proto složité provést smysluplné porovnání jednotlivých programů podle kategorií intervencí. Kromě toho metody použité v těchto studiích se značně liší, čímž je možné částečně vysvětlit rozdíly ve vykazované účinnosti programů.

Standardní výzkum

Výzkum toho, „co funguje“ se samozřejmě zaměřuje na měření výsledků, neboť je jeho snahou zjistit, zda mají jednotlivé intervence pro nápravné služby žádoucí efekt. Proto napomůže při kritickém hodnocení výsledných důkazů brát v úvahu dvě úrovně výzkumu výsledků (Davies a kol. 2000). Jsou to:

- jednotlivé výsledkové studie
- meta-analytické studie a systematické analýzy (kombinované výsledkové studie)

Jak primární výsledkové studie, tak i kombinované výsledkové studie se liší ve způsobu výzkumného plánu (McGuire, 200a)- Tabulka vědeckých metod (Herman a kol. 1997) byla vytvořena v USA k posouzení metodologických standardů pro hodnocení programů prevence kriminality (Farrington a kol., 2002a). Jsou uvedeny v tabulce 1.1: Standard 1 je nejnižší standard, Standard 5 je nejvyšší standard.

Tabulka 1.1 Tabulka vědeckých metod

Standard	Popis
Úroveň 1	Vztah mezi programem prevence a mírou kriminality ve stejnou dobu (např. v místech s kamerovým systémem je míra kriminality nižší než v místech bez kamerového systému).
Úroveň 2	Míra kriminality před programem a po něm bez srovnatelné kontrolní podmínky (např. kriminalita poklesla po instalaci kamerového systému v daném místě).
Úroveň 3	Míra kriminality před programem a po něm v experimentálních a srovnatelných kontrolních podmínkách (např. kriminalita poklesla po zavedení kamerového systému do experimentálního místa, ale nedošlo k poklesu kriminality ve srovnatelném kontrolním místě)
Úroveň 4	Míra kriminality před programem a po něm v několika experimentálních a kontrolních jednotkách, sledování jiných proměnných, které mají vliv na kriminalitu (např. viktimizace objektů sledovaných kamerovým systémem poklesla ve srovnání s viktimizací kontrolních objektů po přezkoušení vlastností objektu, které měly vliv na jejich viktimizaci).
Úroveň 5	Náhodné přidělení programových a kontrolních podmínek jednotlivým jednotkám (např. viktimizace objektů náhodně určených ke sledování kamerovým systémem poklesla ve srovnání s viktimizací kontrolních objektů).

Tabulka vědeckých metod byla upravena pro účely této zprávy k hodnocení práce odvedené nápravnými službami měřené údaji o míře opětovného odsouzení a dalších výsledků. Vykazuje hlavní cíl nápravných služeb, a to snížení recidivy trestných činů a výzkum na podporu tohoto cíle, který se zaměřuje na výsledky měření míry opětovného odsouzení. V tabulce 1.2 je uveden standardní výzkumný plán pro studie o míře opětovného odsouzení, který je použit v této analýze. Podobně jako u tabulky vědeckých metod, je Standard 1 nejnižším standardem a Standard 5 nejvyšším standardem.

Tabulka 1.2 Tabulka vědeckých metod používaná pro studie míry opětovného odsouzení

Standard	Popis
Úroveň 1	Vztah mezi výsledky intervence a opětovným odsouzením (intervenční skupina bez využití srovnávací skupiny).
Úroveň 2	Očekávaná míra opětovného odsouzení* (nebo očekávána míra) ve srovnání se skutečnou mírou opětovného odsouzení u intervenční skupiny (prediktor rizik bez srovnávací skupiny).
Úroveň 3	Existence srovnávací skupiny bez prokázané srovnatelnosti s intervenční skupinou (neporovnaná srovnávací skupina).
Úroveň 4	Srovnávací skupina porovnána s intervenční skupinou pomocí teoreticky relevantních faktorů, např. rizika opětovného odsouzení (dobře porovnaná srovnávací skupina).
Úroveň 5	Náhodné přidělení pachatelů do intervence a kontrolní podmínky (metoda náhodných kontrolních testů (randomised control trial)).

* očekávané míry opětovného odsouzení je možné vytvořit pomocí revidované stupnice míry opětovného odsouzení skupiny pachatelů (OGRS-R), viz Taylor 1999. Jde o nástroj vytvořený Ministerstvem vnitra pro odhadování rizik, kterým je možné odhadnout pravděpodobnost opětovného odsouzení na základě rizikových faktorů kriminální minulosti.

Pokud je to možné, měla by být metoda náhodných kontrolních testů pro výsledkovou výzkumnou studii použita. U náhodných kontrolních testů jsou pachatelé přidělováni náhodně do terapeutických skupin a do jedné nebo více kontrolních skupin, kde se jim dostane buď odlišné léčby, nebo obvyklé léčby. Tento postup minimalizuje možnost, aby se léčené skupiny a kontrolní skupiny důležitým a zásadním způsobem lišily a jedna skupina byla předem předurčena k dosažení lepšího nebo horšího výsledku od samého začátku. Nepoužití náhodného výběru znamená, že mohou zahrnovat nekontrolované proměnné a/nebo selekční efekt, což znamená, že je interpretace výsledků velmi složitá, ne-li nemožná. Ať už se použije metoda náhodných kontrolních testů, či nikoli, je nutné mít kontrafaktickou, tj. srovnávací skupinu, na které lze odpovídajícím způsobem ukázat, co by se stalo v případě neexistence intervence při hodnocení, co způsobilo změny a jaké tyto změny jsou.

Porovnané srovnávací skupiny

V úrovni 4 standardu je možné výsledkovou studii zlepšit pomocí kvalitního porovnání mezi intervenční a srovnávací skupinou. Výsledková výzkumná studie by měla jasně popisovat nejen, jak bylo shody dosaženo, ale i úroveň získané komparativity. Srovnávací skupiny by měly být minimálně ve shodě s doporučeními uvedenými Colledge a kol., (1999) jak porovnávat na základě statických rizikových faktorů. Statické rizikové faktory (například kriminální minulost, pohlaví) nelze změnit, zatímco dynamické rizikové faktory (například užívání drog, vzdělání) je možné změnit (Andrews&Bonta, 1998; Bonta 1996), má se zato, že statické rizikové faktory, například Tabulka míry opětovného odsouzení skupiny pachatelů (Offender Group Recidivism Scale (OGRS)) neměří dynamické proměnné, které souvisejí s mírou opětovného odsouzení, např. zneužívání drog, stav vzdělání a zaměstnání. V ideálním případě by se měly vzorky porovnávat jak u statických, tak dynamických rizikových faktorů.

Doporučená velikost vzorku

Nestačí jen kriticky hodnotit výzkumný plán a metodu. Je rovněž důležité zvážit rozsah používaných vzorků, protože na malých vzorcích lze méně pravděpodobně stanovit efekt. Především hrozí nebezpečí, že může dojít k mylnému výkladu menších studií, a to že intervence nemají žádný efekt, kdy by však správná interpretace měla znít, že byl vzorek příliš malý ke stanovení efektu. Pokud je velikost vzorku pod minimální úrovní (viz Tab. 1.3 na základě Fleise, 1987) u některých z uvedených standardů, je spolehlivost stanovení míry opětovného odsouzení omezená a mělo by k ní být proto přistupováno s obezřetností.⁸

---

⁸ Toto se týká pouze výkonnosti, ne ostatních problémů vzhledem k malé velikosti vzorků, například chyby v měření.

Tabulka 1.3 Minimální velikost vzorku potřebného pro stanovení očekávané míry snížení míry opětovného odsouzení

Očekávaný procentní bod při snížení míry opětovného odsouzení	Minimální počet lidí v programu a kontrolních/srovnáních skupinách
10	325
7,5	572
5	1.273
2,5	5.024
* Očekávalo se, že bude průměrná obecná míra opětovného odsouzení u pachatelů 50 % během dvou let od začátku odsouzení k veřejně prospěšným pracím nebo propuštění z vězení, jednostranný test 95 % spolehlivost a 80 % výkonnost (Chyba typu 2).	

Jen v několika studiích v Británii byla dosažena dostačující velikost vzorku. A to především kvůli:

- tlaku na hodnocení jednotlivých intervencí co nejdříve po realizaci a před získáním čísel dostačujících k vytvoření spolehlivých výsledků
- nedostatečný počet pachatelů zahajujících intervence; a/nebo
- nedostatečný počet pachatelů absolvujících intervence, především veřejně prospěšné práce.

Osoby, které nedokončili program

Probíhají diskuse, zda zařadit či nezařadit osoby, které nedokončily intervenci do výsledkové studie, protože mohou existovat značné systémové rozdíly mezi pachateli, kteří dokončili intervenci a těmi, kteří nikoli (například ti, kteří absolvovali léčbu, mohou být motivováni, ti, kteří nikoli, se necítí motivováni). Colledge a kol., (1999) doporučil, aby výsledky těch, kteří nedokončili program (nebo lidé, kteří z programu odešli), byly zařazeny do výsledků intervenční skupiny k započítání selekčního efektu, například motivaci k účasti, doporučení, které tato analýza potvrdila. Kromě toho z hlediska nákladové efektivity náklady související s nabídkou intervence nelze omezit pouze na ty, kteří ji nakonec absolvovali (Herman, 2003). V každém případě jsou kontrafakta nezbytná jak u absolventů, tak i těch, kteří léčbu nedokončili z důvodu maximálního započítání selekčních efektů.

Zlepšení výzkumných standardů

Studie opětovného odsouzení ve Velké Británii málokdy dosáhly standardu 5, tedy RCT (Weisburd a kol., 1990; Farrington & Joliffe, 2002). Ministerstvo vnitra v současné době realizuje pilotní projekt Restorativní justice (RJ) s použitím plánu RCT a plánuje použití tohoto plánu i pro jiné projekty, které zkoumají předsoudní projekty RJ, projekty RJ, které se zaměřují na policii vyšetřované pachatele. Je třeba dále pracovat na širším použití RCT a v případě potřeby při hodnocení intervencí NOMS. Touto otázkou se dále zabývá kapitola 5 této zprávy.

Kromě používání primárních výsledkových studií k lepšímu pochopení toho, „co funguje“ v nápravných opatřeních, je nezbytné zvážit úlohu kombinovaných výsledkových studií. Campbell Crime and Justice Group (CCJG) pokračuje v práci instituce Cochrane

Collaboration (Cochranova spolupráce) s cílem vytvořit a realizovat standardy pro systematické analýzy v oblasti vzdělání, sociálního a kriminologického výzkumu (Davis a kol. 2000). Na tomto základě vytváří RDS meta-analytické studie a systematické analýzy nápravných služeb. Provádět tyto studie je těžké, protože zprávy jednotlivých studií často neobsahují dostatek informací, které by umožnily provádění srovnání. Doporučuje se proto přijetí strategičtějšího přístupu ke zdokumentování primárních výsledkových studií a ke zpřístupnění údajů pro jejich kombinování jak v meta-analytických studiích, tak systematických analýzách ve Velké Británii.

Omezenost výsledků studie míry opětovného odsouzení

Tabulka vědeckých metod upravená pro potřeby studií míry opětovného odsouzení uvedená v tab. 1.2 obráží přijetí tohoto opatření jako základní míry pro recidivu trestných činů, měření účinnosti uložených trestů a dopad intervencí v nápravných službách jak ve Velké Británii, tak i v zahraničí (i když výzkumy trestního soudnictví v USA rutinně používají počet zatčených k měření účinnosti).

Nedostatky ve studiích míry opětovného odsouzení a v dalších výsledkových studiích při měření účinnosti uložených trestů jsou náležitě zdokumentovány a zahrnují skutečnost, že jde o podhodnocení skutečného počtu trestných činů a jsou ovlivněny změnami v praktikách policie a prokuratury. Omezení míry opětovného odsouzení jako míry výsledků pro hodnocení dopadů intervencí bylo již diskutováno v kriminologické literatuře (Lloyd a kol. 1994; Friendship a kol. 2002b), která došla k závěru, že:

- je to míra ve smyslu „buď všechno nebo nic“ postavená na roveň s úspěchem nebo neúspěchem intervence
- nebere v úvahu změny v závažnosti a četnosti následných trestných činů; a
- je to jen zástupná míra recidivy trestných činů

Studie míry opětovného odsouzení umožňují pochopit, zda intervence funguje či nikoli (Shadish a kol. 2002), i když studie míry opětovného odsouzení jako takové nepomáhají pochopit, jak program funguje. Především Pawson a Tilley (1994) kritizují studie míry opětovného odsouzení, že ignorují základní mechanismy, kterými intervence zprostředkovává změnu.

Přínosy studie míry opětovného odsouzení jako výsledek

I přes vlastní metodologická omezení není hodnota míry opětovného odsouzení jako míra výsledků diskutabilní, protože představuje jedinou dostupnou empirickou míru opětovného odsouzení. Údaje o opětovném odsouzení v Anglii a Walesu jsou systematicky zaznamenávány, a proto jsou snadno dostupné v Indexu Pachatelů. Lloyd a kol. (1994, str.3) popisuje údaje o opětovném odsouzení jako „základní součást nástrojů práce kriminalisty“.

Carter a kol. (1992) rovněž zdůrazňuje význam údajů o opětovném odsouzení jako hlavního ukazatele výkonnosti v rámci anglické a waleské vězeňské služby. Existuje i řada příkladů o tom, jak jsou údaje o opětovném odsouzení poučné pro trestní politiku a praxi (Cooke & Michie, 1998).

- mohou být využity pro hodnocení politiky ukládání trestů, tj. zhodnocení relativní výhody vazebních trestů ve srovnání s trestem výkonu veřejně prospěšných prací (např. Lloyd a kol., 1994),
- poskytují výchozí bod, na jehož základě je možné hodnotit různé nápravné a pracovní režimy (nebo intervence) u pachatelů,
- je možné je použít k odhadu pravděpodobného dopadu změn v trestní politice na míru opětovného odsouzení,
- míra opětovného odsouzení poskytuje demografické statistické údaje, které lze použít jako základ prognózy rizik.

V následující kapitole jsou uvedeny podrobněji obecné zásady pro stanovení míry opětovného odsouzení a jak je možné tuto míru do budoucna zpřesnit.

Zlepšení hodnocení toho „co funguje“

Obecné zásady pro opětovné odsouzení

Opětovné odsouzení je definováno jako odsouzení za další trestný čin během konkrétně stanoveného sledovacího období. To je nejčastější výsledek v Anglii a Walesu. Opětovné odsouzení se tradičně vyjadřuje jako „všechno, nebo nic“, tj. znovu odsouzen nebo nikoli (Lloyd, a kol. 1994). Důkazy uvedené v této zprávě dokazují, že míra opětovného odsouzení více méně vyjadřuje podíl vzorku těch, kdo byl znovu odsouzen. Míra opětovného odsouzení během dvou let se stala konvencí pro studie míry opětovného odsouzení v Anglii a Walesu a stojí v čele oficiálních statistik o dospělých pachatelích (Kershaw a kol. 1999)⁹. Tento postup byl ovlivněn dvěma faktory. Zaprvé, existuje časová prodleva v trestním soudnictví mezi dobou, kdy byl pachatel obviněn a kdy byl odsouzen. Tato prodleva je delší u některých trestných činů, než u ostatních (např. násilné a sexuální trestné činy). Proto je jako míra opětovného odsouzení ke zvýšení přesnosti vykazování všech trestných činů považováno za dostačující dvouleté období u případů, které dospěly do etapy odsouzení. Zadruhé, většina pachatelů, kteří mají být znovu odsouzeni, budou opětovně odsouzeni do dvou let po propuštění. Například, 55 % vězňů propuštěných z vězení v roce 1988 v Anglii a Walesu, bylo znovu odsouzeno do dvou let, zatímco do čtyř let 64 %, tedy pouze devíti procentní nárůst (Kershaw a kol. 1999). U některých konkrétních skupin pachatelů je nutné přijmout delší sledovací období, například u pachatelů sexuální trestných činů, kde je základní míra opětovného odsouzení za sexuální trestné činy nízká. (Friendship&Thornton, 2001).

Obvykle se počítá dvouletá doba u pachatelů od zahájení výkonu veřejně prospěšných prací nebo propuštění z vazby. Ovšem u pachatelů, kteří se účastní intervencí v komunitě (nebo pokud jsou v probaci), lze tvrdit, že míra opětovného odsouzení by měla být počítána spíše od okamžiku dokončení intervence, než od začátku výkonu alternativního trestu (Friendship a kol. 2003a). Cílem toho „co funguje“ je omezit násilné chování a k tomu dojde pouze po dokončení intervence, kdy lze očekávat potenciální plný dopad na chování.

---

⁹ U mladistvých pachatelů je míra opětovného odsouzení standardně stanovena na jeden rok.

Výsledky studie opětovného odsouzení

Jak již bylo uvedeno, pouze několik britských studií dosáhlo nejvyššího standardu na stupnici, tedy bodu 5, tj. RCT. Ke zlepšení povědomí o tom „co funguje“, je proto nezbytné, aby budoucí hodnocení intervencí v Anglii a Walesu vycházela z vyšších standardů studií míry opětovného odsouzení. Ovšem, dosažení zlatého standardu, tedy standardu 5, či RCT, je složité a bývá dosaženo pouze zřídka.

Vedle zlepšení standardů studií míry opětovného odsouzení existuje i celá řada způsobů, jak zlepšit studie míry opětovného odsouzení k lepšímu pochopení typů přínosů, které lze intervencím připsat. Například, pachatel byl znovu odsouzen, ale za méně závažný trestný čin. Existuje i řada jiných výsledků, které je možné použít k doplnění studie míry opětovného odsouzení při hodnocení intervencí. Hovoří se o nich jako o dalších přínosech a tyto výsledky také mohou pomoci lépe pochopit, jak intervence fungují (Friendship a kol. 2003a). Zbývající část této kapitoly zkoumá způsoby, jak snížit míru opětovného odsouzení, a o dalších přínosech intervencí, které bude možné použít jako krátkodobé ukazatele dopadu.

Zlepšení míry opětovného odsouzení

I když se otázka opětovného odsouzení v průběhu dvou let stala výchozím bodem pro studie míry opětovného odsouzení a oficiální statistiky, existují jisté důkazy, že nápravné programy budou mít krátkodobý účinek na míru opětovného odsouzení. Například hodnocení vězeňského režimu u mladistvých pachatelů ukazuje na výrazné snížení míry opětovného odsouzení v jednom roce (Farrington a kol., 2000a), ale v průběhu dvou let se toto snížení zastavilo (Farrington a kol., 2002b).

I když je dlouhodobější míra opětovného odsouzení považována za spolehlivější (Friendship a kol., 2002a), má smysl, aby studie vypočítávaly jak jednoletou, tak i dvouletou míru opětovného odsouzení při hodnocení dopadu intervencí na pachatele.

Je možné rovněž použít nestandardizované časové období, například kdy se možné následné období u jednotlivých pachatelů liší. To má určité metodologické výhody ve srovnání se standardizovanými obdobími (například dvouleté období). Primárně to umožňuje efektivnější využití dostupných údajů. Například statistická metoda, zvaná analýza přežití, hodnotí období mezi dvěma událostmi např. mezi propuštěním z vězení a prvním opětovným odsouzením (Lee 1992).

Spolu s mírou opětovného odsouzení za dané období mohou výzkumné studie lépe využít i další výsledky studie opětovného odsouzení, např. závažnost nebo četnost opětovného odsouzení, i dobu do prvního opětovného odsouzení (Lloyd a kol. 1994). Pachatel mohl být znovu odsouzen po propuštění, ale trestný čin byl méně závažný než původní, míra opětovného odsouzení byla u něj nižší než v období před odsouzením, a v neposlední řadě došlo ke značnému prodloužení při jeho následném odsouzení. Tyto druhy analýzy míry opětovného odsouzení je nutné realizovat zkušebně k vytvoření systematické metodiky pro výzkumné pracovníky.

Kromě toho, u konkrétních nápravných opatření u jednotlivých typů trestných činů, např. u léčebných programů u pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů, programů pro řidiče řídicí v opilosti, které se zaměřují na konkrétní druhy násilného chování, musí výsledky

odrážet tyto cíle. Obecná míra opětovného odsouzení není proto v těchto případech nejlepším ukazatelem úspěšnosti programů.

Falshaw a kol. (2003b) doporučuje, aby se výzkumní pracovníci zaměřili na doplnění údajů o míře opětovného odsouzení o ostatní výsledné údaje související s trestnými činy. Především je zcela nezbytné, aby při hodnocení výchovných opatření zaměřených na snížení počtu určitých druhů trestných činů: např. nápravné programy pro pachatele sexuálně motivovaných trestných činů, kdy je míra opětovného odsouzení u těchto činů mnohem nižší, než u obecné míry opětovného odsouzení. Uvedená studie zkušebně využila neoficiální zdroj údajů k doplnění míry opětovného odsouzení u pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů, včetně informací získaných od policie, Probační služby, sociálních služeb a Státní zdravotní péče. Tento způsob sběru dat poskytl reálnější důkazy o páchání trestných činů a chování pachatelů po propuštění.

Další přínosy

Gendreau a Andrews (1991) rozlišují faktory, které podporují násilné chování, a ty, které je nepodporují. Intervence musí snížit počet opětovně odsouzených zaměřením se na ty faktory, které vedou k násilnému chování. V případě programů zaměřených na násilné chování (například programy zaměřené na kognitivní dovednosti, léčebné programy pro pachatele sexuálních trestných činů) se standardně měří postoje, chování a dovednosti pomocí hodnotící baterie, která zahrnuje psychologická vyšetření s doporučením následných opatření (Friendship & Falshaw, 2003). Pokud se prokáže jejich souvislost s recidivou nebo opětovným odsouzením, mohou být použita jako dočasná nebo zástupná opatření při recidivě nebo opětovném odsouzení. Ovšem tato míra výsledků rovněž vyžaduje určitou podmíněnost, kterou se určí, co by se stalo v případě neposkytnutí intervence.

Studie míry opětovného odsouzení předpokládají, že účinek výchovných opatření na všechny pachatele je stejný, ale opomíjejí základní význam toho „co na koho jak funguje“, protože jednotlivci reagují na výchovná opatření rozdílně. Proto sdružování všech pachatelů, kteří se účastnili výchovného programu, může zakrýt skutečný dopad nápravného programu (Friendship a kol. 2003a). Hodnotit změny v postoji pachatelů, jejich chování a dovedností v průběhu výchovného programu by poskytnulo krátkodobou indikaci dopadů. Na tomto základě by bylo možné určit, kteří pachatelé profitovali z výchovného programu, a, protože existují dostatečně velké vzorky k provedení analýzy podskupin, i odpovědět na otázku, „co u koho funguje a proč“.

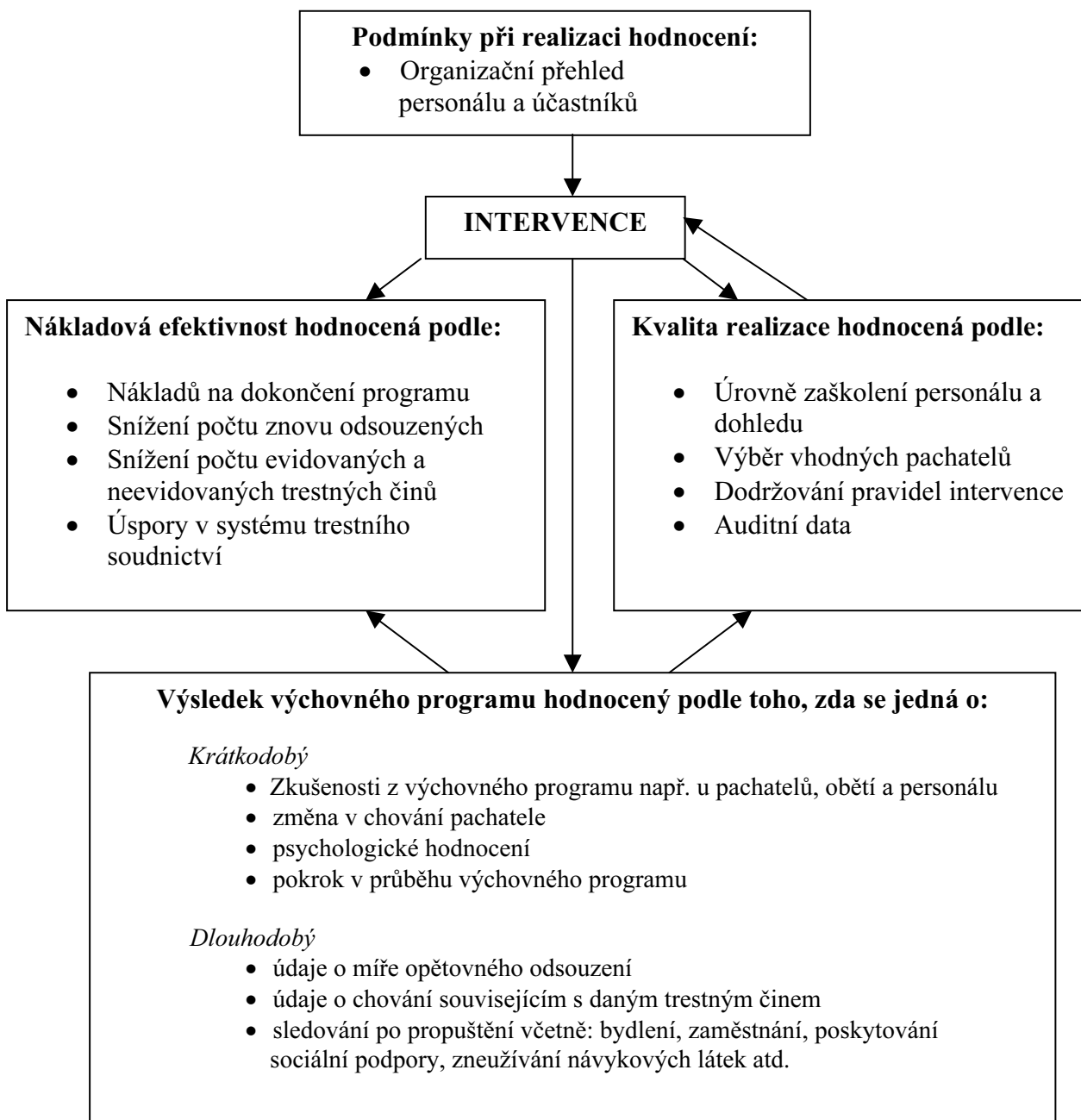
Krátkodobé výsledky by bylo možné využít navíc k analýze míry opětovného odsouzení k získání údajů o dopadech výchovných programů. Tyto výsledky by byly pro tvůrce politiky aktuálnější. Krátkodobé hodnocení rovněž poskytuje informace pro rozvoj programů. Může poskytnout informace potřebné ke zhodnocení, zda výchovný program splňuje stanovené krátkodobé cíle výchovného opatření a zjistit, zda tyto cíle navazují na dlouhodobou změnu, například snížení míry opětovného odsouzení. To by vedlo k lepšímu pochopení toho, jak výchovná opatření fungují.

Integrovaný model hodnocení

Výchovná opatření u pachatelů zahrnují i sběr celé řady údajů k účelům monitorování a hodnocení. Jeden model by mohl využít všechna relevantní data k získání uceleného pohledu na dopady. Obr. 1.1 ukazuje možné zdroje dat pro hodnocení výsledků jak u míry opětovného odsouzení, i dalších faktorů. Tradiční studie míry opětovného odsouzení se spoléhají na kvantitativní metody výzkumu, ale integrovaný model hodnocení má za cíl využít tyto metody spolu s metodami zaměřenými na kvalitu, například, zkušenosti pachatele a personálů s výchovným programem jako součásti hodnocení procesu.

Integrovaný model hodnocení má možnost hodnotit strukturu programu, proces i výsledek. Tento model nabízí efektivní stupně evaluačního výzkumu v závislosti na účelu výzkumu nebo dostupných zdrojích, plánovaná hodnocení mohou pokrýt jeden nebo více těchto stupňů. Je proto možné z integračního modelu určit důvody, proč intervence nevedou ke snížení počtu trestných činů, například, selhání teorie, chyba v implementaci nebo hodnocení.

Obr. 1.1 Integrovaný model hodnocení dopadu intervencí

Další úkoly pro hodnocení dopadů NOMS na recidivu trestných činů

V části studie toho, „co funguje“ byla definována celá řada výchovných opatření, která mohou pomoci snížit míru opětovného odsouzení. Jde o programy zaměřené na násilné chování, vzdělávání v základních dovednostech, léčbu drogové závislosti, předběžné zadržení, pracovní programy atd. Je třeba se i zaměřit na programy opětovného začlenění odsouzených do společnosti s důrazem na nutnost podpory odsouzených při zajišťování bydlení a zaměstnání.

Je pravděpodobné, že pachatelé budou muset projít více než jedním programem, a to jak při odnětí svobody, tak i při odsouzení na svobodě. To má důsledky na hodnocení výsledku z hlediska stanovení rozdílného účinku výchovných opatření na výsledek. Například kromě otázky, zda je výchovné opatření účinné, je třeba se rovněž soustředit na přesnější ověření způsobu, jakým je výchovné opatření realizováno (McGuire, 2002b). Jednotlivé zkušenosti, například vztahy s personálem, kontakty se členy rodiny a předchozí zařazení do programů pravděpodobně ovlivní účast pachatele v intervencích. Určení těchto druhů mediačních faktorů by mohlo zlepšit schopnost pracovníků pracujících s pachateli lépe přizpůsobit výchovné opatření potřebám pachatele a být konzistentní s multimodálním přístupem zde obhajovaným.

Výzkum je také nutné více zaměřit na pochopení, jak různé druhy výchovných opatření fungují spolu s tím, zda lze stanovit optimální nebo dostatečné množství intervencí a jak se vztahují k různým profilům pachatelů. Touto otázkou se dále zabývá kapitola 5 této zprávy.

2 Faktory související s trestnými činy

Gemma Harper, Lan-Ho Man, Sarah Taylor, Stephen Niven

Úvod

V minulých letech bylo hlavním cílem nápravných služeb snížit recidivu trestných činů. Tato úloha nápravných služeb byla posílena ve stanovených cílech NOMS (Carter, 2004; Ministerstvo vnitra 2004c). Tento cíl odráží odklon (počátkem devadesátých let) části nápravných služeb v Británii od represivního modelu k modelu nápravy¹⁰. Tento vývoj podporují mezinárodní empirické důkazy, které nasvědčují tomu, že je možné snížit míru opětovného odsouzení nápravou pachatelů, nikoli jen jejich pouhým potrestáním (např. Ward & Stewart 2003; McGuire 2001; Hollin 2001; Andrews a kol. 1996; Lipsey & Wilson 1998; McGuire & Priestly 1995).

Nápravný model je zaměřen na řešení rizikových faktorů, které souvisejí s násilným chováním, a změnu těch, které je možné změnit, ke snížení míry opětovného odsouzení, jak uvádí kapitola 1. Tato kapitola se zaměřuje na určení kriminogenních potřeb pachatelů a řešení rizikových faktorů pomocí intervencí, která jsou v souladu s principy „co funguje“.

Faktory související s pácháním trestných činů

Mezinárodní i britské výzkumy stanovily prediktivní faktory, nebo kriminogenní faktory, které ovlivňují kriminální dráhu pachatelů. Kriminální dráha je definována v Farringtonovi (1997) jako „průběžná řada trestných činů spáchaných jedním pachatelem“. Tyto faktory ovlivňují začátek násilného chování, jeho pokračování v čase a jeho ukončení. Tato kapitola se zaměřuje především na faktory související s přetrvávajícím násilným chováním.

Andrew a Bonta (1998) definovali dva typy rizikových faktorů: statické a dynamické. Statické rizikové faktory, například kriminální minulost, nelze změnit. Dynamické rizikové faktory, např. vzdělání, zaměstnání, zneužívání návykových látek (viz např. Bonta 1996, citovaný v Benda a kol. 2001) jsou na druhou stranu změnitelné. Proto intervence nápravných služeb, jejichž cílem je snížit míru opětovného odsouzení, se zaměřují na dynamické faktory (viz např. Hanson & Hartus 2000; Hoge 1999, citovaný v Benda a kol. 2001). Taylor (1999) má zato, že i když je kriminální minulost silným určujícím faktorem recidivy, jejím důvodem je, že fungovala jako náhrada za sociální a behaviorální problémy.

Různé studie se snažily zhodnotit relativní důležitost různých dynamických rizikových faktorů při odhadování míry opětovného odsouzení. Např. Motiuk (1998) zjistil, že u mužských pachatelů byla z hlediska důležitosti největším prediktorem recidivy nezaměstnanost, zneužívání návykových látek, styky s jinými pachateli, manželský/rodinný stav a osobní/citové problémy.

---

¹⁰ Nezahrnuje Národní probační službu, jejímž původním úkolem bylo radit a pomáhat pachatelům.

Metanalýza 131 mezinárodních studií definovala kriminogenní faktory, kriminální minulost, společenský úspěch, věk/pohlaví/etnicitu a rodinné faktory jako prediktory recidivy dospělých (Gendreau a kol. 1996). Ovšem není zřejmé, zda je mezinárodní zkušenost přenositelná do Anglie a Walesu vzhledem k demografickým, kulturním a ekonomickým rozdílům.

Ostatní autoři obhajovali důležitost dynamických rizikových faktorů včetně Beeche a kol. (2002), kteří prokázali, že prediktivní hodnota statických rizik se zvýšila, když byl vzat v úvahu psychologický profil pachatelů. Mc Guire(2002a) ve svém shrnutí metanalytických studií dospěl k následujícím závěrům.

- Pachatelé mají často mnoho problémů a sociálně patologických potřeb a proto jsou náchylnější k recidivě. Intervence, které se zaměřují na řešení více problémů, budou úspěšnější než ty, které se zaměřují jen na jeden problém.
- Pachatelé mohou potřebovat dodatečnou praktickou podporu/výchovu v souvislosti s hledáním bydlení, vzděláním a zaměstnáním.

System hodnocení pachatelů známý jako OAsys (Ministerstvo vnitra, 2002b; Howard a kol. právě vychází) se zaměřuje na sledování pachatelů ve výkonu trestu z hlediska celého počtu faktorů , např. riziko recidivy, účast v programu, potřeby pro znovuzачlenění. OAsys je používán v Anglii a Walesu ke sběru údajů o většině pachatelů, kteří jsou v kontaktu s Vězeňskou a Probační službou. Budou tak k dispozici systematické informace o pachatelích během jejich kontaktu s nápravnými službami. Tento datový systém slouží výzkumným pracovníkům jako neocenitelný nástroj, který by mohl podporovat integrovanější přístup k hodnocení, jak je uvedeno v kapitole 1.

Poslední údaje v OAsys potvrzují, že pachatelé byli hodnoceni jako mající velké problémy ve vztahu ke čtyřem kriminogenním faktorům a že celkově pachatelé ve vazbě mají větší počet potřeb. Každý kriminogenní faktor je obodován ve formuláři OAsys a použit k výpočtu rizika recidivy. Body nad mezním bodem u jednotlivých rizikových faktorů jsou hodnoceny jako kriminogenní faktory v dané oblasti. V následující tabulce je uvedeno procento pachatelů vyhodnocených jako ovlivněných těmito faktory ku 10 000 hodnocení v 19 oblastech (nepublikovaná data Ministerstva vnitra)¹¹.

---

¹¹ Tento vzorek není vzat náhodně ze všech vězňů ve vazbě nebo odsouzených k veřejně prospěšným pracím, není proto reprezentativní celonárodně.

Tabulka 2.1 Faktory související s trestnými činy

Segment OAsys	Procento pachatelů vyhodnocených jako mající problém		
	Veřejně prospěšné práce	Vyšetřovací vazba	
1&2	Informace o pachateli*	50 %	66 %
3	Bydlení	31 %	43 %
4	Vzdělání, zaškolení, zaměstnání	53 %	65 %
5	Správa financí a příjmy	22 %	29 %
6	Vztahy	36 %	42 %
7	Životní styl a přátelé	35 %	52 %
8	Užívání drog	27 %	39 %
9	Alkoholismus	34 %	33 %
10	Duševní pohoda	40 %	38 %
11	Myšlení a chování	50 %	59 %
12	Postoje**	21 %	32 %
	počet kriminogenních faktorů	3,99	4,97
	počet kriminogenních faktorů bez segmentu 1& 2	3,50	4,31

* Informace o pachateli zahrnují stávající trestný čin a kriminální minulost
** Procento s potřebami v životním postoji pravděpodobně vzroste po aktualizaci bodového systému OAsys na začátku roku 2005.

Z tabulky 2.1 vyplývá, že u více než poloviny pachatelů se vyskytují faktory charakteru statických rizikových faktorů (informace o pachateli) i dynamických rizikových faktorů včetně vzdělání, zaškolení a zaměstnání, myšlení a chování. Kromě toho také více než polovina pachatelů ve vazbě byla vyhodnocena jako mající sociálně patologické problémy z hlediska životního stylu a přátel. Mnohem větší část pachatelů ve vazbě byla vyhodnocena jako mající problémy s drogami, než u pachatelů odsouzených k veřejným pracím.

Z validizační studie OAsys (Howard a kol., právě vychází) vyplývá, že celkové bodování OAsys bylo stejně prediktivní jako stupnice míry opětovného odsouzení u skupiny pachatelů¹² a že většina kriminogenních faktorů hodnocených OAsys byly prediktivní pro recidivu s výjimkou duševní pohody, vztahů a alkoholismu.

Stanovení kriminogenních potřeb

Hlavní důkazy o faktorech souvisejících s recidivou trestných činů jsou dále analyzovány z hlediska vzdělání, zaměstnání, bydlení, užívání drog, alkoholismu, duševního zdraví a sociální sítě. Kognitivní dovednosti a postoje jsou dalšími kriminogenními faktory a jsou diskutovány v kapitole 3.

Většina důkazů získaných do současné doby se zaměřovala na jednotlivé problémy pachatelů odsouzených k veřejným pracím, nebo ve vazbě, proto jsou tyto důkazy prezentovány

¹² Stupnice míry opětovného odsouzení u skupiny pachatelů (viz Taylor, (1999) Zjištění výzkumu Ministerstva vnitra 104.

odděleně. Je však zřejmé, že dochází ke značnému překryvu mezi problémy ve vazbě a odsouzených k veřejným pracím.

Vzdělání

Neexistuje žádný aktuální důkaz o tom, že jsou nedostatečné základní dovednosti¹³ prediktivní pro recidivu. Ovšem základní dovednosti se vztahují k celé řadě dalších faktorů, o nichž se ví, že souvisejí s pácháním trestných činů, například špatné školní výsledky, nezaměstnanost, vyloučení ze společnosti a různé psychologické nebo kognitivní faktory související se sebepojetím a postojem k trestným činům (Porporino & Robinson 1992). Výzkumy prokázaly, že mnoha pachatelům chybí základní dovednosti (Niven & Olagundoye 2005). Více než polovina (55 %) vězňů byla na úrovni nebo pod úrovní 1 gramotnosti (ekvivalent stupni D-G GSCE- General Certificate of Secondary Education), nebo na úrovni či pod úrovní 1 v počítání a více než polovina (57 %) všech vězňů ve vazbě nemělo žádnou kvalifikaci (Nicen & Olagundoye 2002).

Existují rovněž důkazy, že pachatelům odsouzeným k veřejně prospěšným pracím často chybí základní dovednosti. Například z nezveřejněných údajů OAsys vyplývá, že čtvrtina 18-ti až 20-tiletých odsouzených k veřejně prospěšným pracím má nedostatečné základní dovednosti a že u této skupiny tento nedostatek značně převažoval ve srovnání se staršími pachateli. Nedávným hodnocením poskytnutého základního vzdělání Probační službou se zjistilo, že téměř třetina pachatelů prověřovaných v podrobné charakteristice obžalovaného byla pravděpodobně pod úrovní 1 základního vzdělání a téměř polovina těchto pachatelů byla nezaměstnaná v porovnání s celkovou 5 % nezaměstnaností v Británii v době přípravy této studie (McMahon a kol. 2004).

Zaměstnání

Existují silné důkazy o tom, že nezaměstnanost a páchání trestných činů úzce souvisejí (např. Farrington a kol. 1986), i když povaha této vazby není zcela zřejmá. Nezaměstnanost může být spíše nepřímým důvodem ke kriminálnímu činu než přímým (Tarling 1982), která spolupůsobí s celou řadou dalších sociálních nebo demografických faktorů. Mnoho vězňů bylo nezaměstnaných před uvězněním a nemá dostatečné základní vzdělání k získání zaměstnání po propuštění. Studie znovuzapojení do společnosti z roku 2001 uvádí, že dvě třetiny vězňů byly nezaměstnány před uvalením vazby a 12 % vězňů ve věku nad 17 let nikdy nemělo placenou práci (Niven & Olagundoye 2002). V důsledku nedostatku pracovních zkušeností a uvěznění má mnoho vězňů problémy získat zaměstnání po propuštění. Nejvíce jsou postiženi vězni, kteří byli odsouzeni na kratší dobu než 12 měsíců. Studie ukazují, že dvě třetiny vězňů, kteří pracovali před nástupem do vězení, přišlo o práci již v době, kdy byli ve vyšetřovací vazbě (Ministerstvo vnitra 2001), a téměř dvě třetiny vězňů opouštělo vězení a nemělo práci nebo možnost zaškolení (Niven & Olagundoye 2002). Výzkumem se také zjistilo, že pravděpodobnost, že si vězeň po propuštění najde práci, často souvisí s dalšími faktory, jako je stálé bydlení, kvalifikace, žádné problémy s drogami a pomoc a rada při hledání zaměstnání (Niven & Olagundoye 2002).

---

¹³ Základní dovednosti jsou definovány jako „schopnost číst, psát a mluvit anglicky nebo velšsky a používat matematiku v míře nezbytné pro fungování a postup v zaměstnání a ve společnosti obecně“ (Basic Skill Agency, 2004, str. 21)

Existují i některé důkazy, že nezaměstnanost a násilné chování pachatelů odsouzených k veřejně prospěšným pracím spolu souvisejí. Například ve studii pachatelů v šesti probačních oblastech (se vzorkem více než 7 000 pachatelů) May 1999 uvádí, že ti, kteří byli evidováni jako nezaměstnaní, byli daleko více náchylní k recidivě než, ti, kteří byli zaměstnaní.

Studie rovněž ukázaly, že samotná skutečnost, že je pachatel zaměstnaný, dávaná do souvislosti se snížením recidivy, není dostačující, ale že jde i o stálost a kvalitu zaměstnání spolu s mírou spokojenosti se zaměstnáním (Motiuk & Brown, 1993; Farrington, 1989). Farrington rovněž uvádí ve své průběžné Cambridžské studii zabývající se skupinou mužů narozených v Anglii v roce 1953, že nestabilita v zaměstnání ve věku 18 let byla výrazně prediktivní pro spáchání prvního trestného činu po tomto věku (Farrington, 1989). Cambridžská studie rovněž uvádí, že postavení otců v zaměstnání byla prediktivní pro zahájení trestné činnosti jejich dětí. Takže intervence, které pomohou pachatelům získat stabilní a uspokojující zaměstnání, může mít vliv na snížení počtu trestných činů u dalších generací.

Bydlení

Jak důkazy o sociálních sítích ukazují, stabilní bydlení přímo i nepřímo souvisí s recidivou trestných činů. U pachatelů odsouzených k veřejně prospěšným pracím (May 1999) se ukazuje, že ve čtyřech ze šesti zkoumaných probačních oblastí pachatelé, kteří měli problémy s bydlením, byli náchylnější k opětovnému odsouzení. V průzkumu znovuzачlenění pachatelů do společnosti z roku 2003 se uvádí, že vyhlídky na zaměstnání, zaškolení nebo vzdělání zajištěné při propuštění byly více než čtyřikrát vyšší u vězňů, kteří mají bydlení, než u těch, kteří nemají (Niven & Stewart, právě vychází).

Výzkumy rovněž ukazují, že bezdomovectví je problémem mnoha vězňů jak před uvězněním, tak po něm. Rough Sleepers Unit (2001) (Organizace pro řešení bezdomovectví) zjistila, že propuštění z institucí, jako je vězení, je přímou cestou k bezdomovectví. Část vězňů, kteří měli bydlení před vazbou, je ztratila při výkonu trestu vzhledem k nedostatečné komunikaci s majiteli a správou sociálního zabezpečení (SEU, 2002). Zjištění průzkumu znovuzачlenění pachatelů do společnosti z roku 2003 ukazují, že téměř jedna třetina (29 %) vězňů nemá v posledních třech týdnech výkonu trestu žádnou adresu, na kterou by mohli po propuštění jít, (Niven & Stewart, právě vychází).

Drogy a alkohol

Zneužívání návykových látek (ať už drog nebo alkoholu) souvisí s recidivou (SEU, 2002). V minulých letech výzkumy prokázaly, že uživatelé drog jsou notorickými pachateli trestných činů a tvůrci politiky se musí více zaměřit na trestné činy související s drogami než s alkoholem.

Výzkumy týkající se užívání drog ukazují, že mnoho pachatelů, na které je uvalena vazba, nastupují do vězení jako nedávni uživatelé drog. Například v Průzkumu kriminality u vězňů nedávno uvězněných provedený v roce 2000, téměř polovina z nich užívala heroin, kokain, nebo crack v předchozím roce a téměř tři čtvrtiny tohoto vzorku uvedly, že užívaly drogy v předchozím roce. Z těchto uživatelů drog více než polovina uvedla, že jejich trestný čin souvisí s užíváním drog, především z důvodu financování svého návyku (Lewis & Mhlanga,

2001; Liriano & Ramsey 2003). Tento průzkum se rovněž zabýval konzumací alkoholu a zjistil, že téměř čtvrtina nově příchozích vězňů uvádí souvislost mezi konzumací alkoholu a trestným činem, a to často v důsledku ztráty úsudku po požití alkoholu.

Právě vydávaný Průzkum kriminality s odsouzením k veřejně prospěšným pracím (ekvivalent Průzkumu kriminality u vězňů) u pachatelů odsouzených k veřejně prospěšným pracím poskytuje celonárodní přehled o konzumentech alkoholu mezi pachateli v probační lhůtě. Důkazy z nedávné doby získané Mair a Mayem (1997), kteří sledovali 1 000 pachatelů, zjistily, že nejméně deset procent z nich uvedlo, že jsou závislí na alkoholu. Kromě toho pilotní projekt OAsys zdůraznil, že 35 procent pachatelů považuje konzumaci alkoholu za svůj problém v podrobné charakteristice obžalovaného. Pilotní projekt OAsys rovněž prokázal, že 47 procent těch, kteří uvedli, že mají problém s alkoholem, dále připustili, že jejich násilné chování souvisí s konzumací alkoholu, a 38 procent připouští, že konzumace alkoholu souvisí do jisté míry s jejich současným trestným činem (nepublikované údaje Ministerstva vnitra).

Výzkumy rovněž ukazují, že zneužívání návykových látek má pro pachatele širší důsledky, například může ovlivnit jejich vyhlídky na získání zaměstnání (SEU, 2002; Niven & Olagundoye, 2002). V průzkumu znovuzачlenění pachatelů do společnosti z roku 2001 ze všech, kteří uvedli, že měli problém s drogami nebo alkoholem před nástupem do vazby, jenom 20 % mělo sjednáno placené zaměstnání nebo zaškolení po propuštění ve srovnání s 30 % celkového vzorku (Niven & Olagundoye, 2002).

Duševní zdraví

Literatura o duševním zdraví a páčáním trestných činů je rozsáhlá (viz např. Woodward a kol. 1999) a není zde plně zmiňována. Výzkum uvádí, že mnoho vězňů má značné psychické nebo mentální problémy, ale služby pro léčbu těchto problémů nejsou dostačující, aby splnily jejich potřeby adekvátním způsobem (SEU, 2002). Herbst a Gunn (1991) uvedli, že u 17 % mužů a 54 % žen ve vězení byla diagnostikována nějaká forma duševní poruchy. Sawyer a Lart (1996) zjistili, že u vězňů ve vyšetřovací vazbě a odsouzených k výkonu trestu ve věznici ve Winchesteru čtvrtina odsouzených vězňů má duševní problémy. Ovšem Murray (1989) došel k závěru, že míra opětovného odsouzení u této skupiny není vyšší než u jiné skupiny pachatelů.

Sociální síť

Existují důkazy, především z USA, že sociální síť nebo „sociální kapitál“ (Putnam, 2000)¹⁴ jsou spojeny s trestnou činností. V přehledu literatury o sociálním kapitálu uvádí Národní statistický úřad (ONS, 2001), že vysoký sociální kapitál souvisí s nižší kriminalitou (viz např. Halpern, 1999,2001; Lutze a kol. 2000; Chamlin a Cochran, 1997; Edwards a Foley, 1997). I když spojitost mezi úrovní vzájemné důvěry mezi sousedy a kriminalitou byla v USA sledována (např. Samson a kol. 1997), jsou důkazy neprůkazné jak z hlediska příčinného vztahu, tak míry, do jaké sociální kapitál souvisí s ostatními faktory spojenými s trestnou činností.

---

¹⁴ Sociální kapitál je definován Putnamem (2000) jako „... síť, normy a důvěra, které umožňují účastníkům konat společně k efektivnějšímu dosažení sdílených cílů (Baron a kol. 2000 citovaný ONS, 2001).

Existují jasnější důkazy u některých konkrétních aspektů sociálních sítí v Anglii a Walesu, především u rodinných vztahů. Výzkumy prokázaly, že udržování těchto vztahů je důležité v pomoci při opětovném zařazování vězňů do společnosti a pro snižování míry opětovného odsouzení. Například v průzkumu znovuzачlenění pachatelů do společnosti z roku 2003 se uvádí, že téměř čtyři pětiny (79 %), které alespoň jednou navštívil člen rodiny nebo partner, měli zajištěné bydlení po propuštění ve srovnání s jednou polovinou (51 %) vězňů, které nikdo nenavštívil (Niven & Stewart, právě vychází). Ve stejném průzkumu téměř dvě třetiny (62 %) vězňů, kteří nebyli zaměstnaní, nebo zaškoleni před nástupem do vazby, ale po propuštění měli práci nebo zaškolení zajištěny, se spoléhaly na svou rodinu, nebo přátele, nebo jiné společenské kontakty, kteří jim práci nebo zaškolení zajistili před propuštěním. Průzkum rovněž zjistil, že třetinu dospělých vězňů a 14 % mladistvých pachatelů nikdy nenavštívili jejich partneři nebo členové rodiny z různých důvodů včetně vzdálenosti od domova a výdajů (Niven & Stewart, právě vychází).

Rozdílný přístup k vězňům a vězeňkyním

Muži a ženy vykazují rozdílné typy a vzorce násilného chování (Ministerstvo vnitra 2004b). V průměru dívky a ženy páchají trestné činy méně často než chlapci a muži, začínají s trestnou činností později a obecně ji zanechávají dříve (důkazy týkající se dívek, viz Graham a Bowling 1995; Jamieson a kol. 1999; Flood-Page a kol., 2000). Pokud ženy páchají trestnou činnost, obvykle spáchají spíše majetkové než násilné trestné činy (Ministerstvo vnitra, 2004b). Rovněž vykazují odlišné výchozí faktory a osobní okolnosti, což znamená, že je potřeba jiného přístupu k ženám a mužům. Výzkum prokázal, že i když existují některé společné problémy (například zneužívání návykových látek, fyzické násilí) u pachatelů a pachatelek, byly zjištěny rozdíly v míře a druhu jejich psychických problémů (Byrne & Howells, 2000; Flanagan, 19958; Pollock, 1998, citovaný v Sorbello a kol. 2002).

V Geslthorповě analýze (1999) se uvádí, že zásadní rozdíly v páchání trestné činnosti mezi pohlavími souvisejí s rozdíly v příležitosti, výchově a společenském očekávání. Finanční problémy, vysoká míra sexuální a fyzické viktimizace v dětství a problémy ve vztazích v dospělosti, problémy duševního zdraví, problémy v péči o děti a problém asertivity jsou typické pro pachatelky trestné činnosti. Tyto otázky byly rovněž označeny v Sorbello a kol., (2002) za zvláště závažné u pachatelek trestné činnosti (např. Armytage, 2000; Thomas & Pollard, 2001; Trevethan, 2000, citovaný v Sorbello a kol. 20002). Sorbello a kol. uvádí, že pachatelky trestné činnosti mají problémy se vzděláním a zaměstnáním, což může vést k zapojení se do obchodu s drogami k zajištění obživy pro sebe i nezletilé děti (např. Laishes, 1997).

Sorbello a kol. (2002) citující Andrewse a Bontu (1998) tvrdí, že model řízení rizik zaměřující se na kriminogenní faktory nebo zamezení křivd převládá politiku sociální nápravy. Obhajují celostní rehabilitační program zaměřený na konkrétní pohlaví, například model zdokonalování, s citací Warda a Stewarta (2003), „který se pokouší snížit míru opětovného odsouzení zdokonalením schopností pachatele (tj. nekriminogenní faktory) ke zlepšení kvality života“ (Sorbello a kol. 2002, str. 198). To by umožnilo pachatelkám řešit fyzické i sexuální násilí, mentální problémy, vztahy s dětmi a rodinou, pracovní a životní dovednosti a zneužívání návykových látek. Důkazy ve prospěch tohoto přístupu jsou však nejasné.

Dowden a Andrews (1999) analyzovali studii Morash a kol. (1995), která uvádí 67 hodnocení vykazujících slibnou strategii intervencí u pachatelek, ale jen 12 z nich obsahovalo míru

výsledků, z nichž žádné neposkytovaly důkaz efektivnosti programů. McGuire konstatuje, že analýza provedená Andrewsem a Dowdenem (1999) byla zaměřená na řešení nedostatku důkazů u výchovných opatření pro pachatelky, kdy Lepseyova metanalýza (1992) zjistila, že pouze tři procenta publikovaných studií se zaměřila na vzorky z řad pachatelek trestné činnosti. Analýza zkoumala, zda kriminogenní a nekriminogenní faktory definované Andrewsem a Bontou (1998) platí pro pachatelky trestné činnosti. Analýza uvádí, že principy vnímání rizik, potřeb a celkové responzivity souvisejí s výsledkem výchovné terapie u pachatelek trestných čin. Ovšem faktory určené jako cíle výchovných opatření, například zneužívání návykových látek a doplnění základního vzdělání (viz Koons a kol. 1997), nebyly u pachatelek trestné činnosti tak důležité. Analýza dospěla k závěru, že nejsilnějším prediktorem úspěchu výchovného opatření u pachatelek trestné činnosti jsou mezilidské kriminogenní faktory související především s rodinou.

Hederman (2004) rovněž hodnotil omezené dostupné důkazy a dospěl k závěru, že programy, které se zaměřují na mužské kriminogenní faktory nebudou u pachatelek trestných činů stejně účinné při snižování míry opětovného odsouzení, tak jako u mužů. A to nejen kvůli tomu, že se zaměřují na faktory, které jsou u žen méně relevantní, nebo fungují rozdílně, ale také proto, že se nezabývají faktory, které jsou typické a více relevantní pro pachatelky trestné činnosti.

Tento názor podpořily i nedávno získané důkazy OAsys (nepublikované údaje Ministerstva vnitra), které ukazují na to, že pachatelky trestné činnosti mají podstatně vyšší potřeby v oblasti vztahů a duševní pohody, zatímco pachatelé trestné činnosti mají větší potřeby v souvislosti s trestnou činností, alkoholismem, v oblasti myšlení, chování a postojů. Průměrný počet těchto potřeb u každého pohlaví je podobný. Avšak vězeňkyně mají vyšší průměr než vězni, zatímco pachatelé trestné činnosti s některým typem příkazu k výkonu veřejně prospěšných prací měli vyšší průměr než obdobné pachatelky trestné činnosti. Jako odezvu na tyto důkazy nastavil Akční plán pro pachatelky trestných činů a program snížení kriminality (Home Office's Women's Offending and Reduction Programme Action Plan) (Ministerstvo vnitra 2004b) vydaný v březnu 2004, rozdílný přístup k pachatelům a pachatelkám trestné činnosti. Obsahuje rovněž návrhy pro Akční tým pro pachatelky trestné činnosti (Women's Offending Action Team), Women's Community Supervision a Centra podpory (Support Centres) a interdisciplinární propojení v oblasti duševního zdraví.

Zaměření na rizikové faktory

Kromě stanovení četných kriminogenních faktorů a lišících se potřeb u pachatelek trestné činnosti vyplývá ze stále rostoucího objemu literatury citovaného v Antonowicz a Ross (1994), že účinnost programů závisí na různých dalších faktorech. Patří mezi ně typ programu, vhodnost pachatelů a kvalifikace personálu (například Andrews a kol. 1990b; Gendreau & Ross, 1979; Lipsey, 1992).

Lipseyovo hodnocení (1992) 443 programů, které byly zaměřeny na kriminogenní potřeby a zahrnovaly srovnávací skupiny, zjistilo, že 64 % studií vykazalo snížení kriminality v souvislosti s výchovnými opatřeními. Průměrné snížení míry opětovného odsouzení bylo 10 procent. Antonowicz a Ross (1994) dospěli k závěru, že účinnost programu závisí na cílových kriminogenních potřebách pachatelů trestné činnosti. Uvádějí, že 90 % úspěšných programů bylo zaměřených na kriminogenní potřeby ve srovnání 58 % neúspěšných programů.

Principy toho „co funguje“

Stále roste počet důkazů o tom, že je možné dosáhnout efektivního zaměření intervencí, pokud budou dodržovat několik základních principů. Jsou známé pod názvem „co funguje“. McGuire (2000) stanovil tyto principy s tím, že programy a služby fungují nejlépe při snižování míry opětovného odsouzení, když splňují následující:

- vycházejí z explicitního modelu příčin trestného činu odvozeného z empiricky čistých dat,
- obsahují klasifikaci rizik – tj. intenzivnější programy by měly být zaměřeny na vysoce a středně rizikové pachatele trestné činnosti,
- zaměřují se na kriminogenní faktory,
- jsou vstřícné, aby měli pachatelé trestné činnosti maximální užitek z výchovných opatření, která mají pro ně význam a byly poskytovány způsobem přiměřeným jejich stylu učení,
- pachatelům by měla být poskytnuta příležitost cvičit nově nabyté dovednosti, měly by se týkat postojů, chování a motivací,
- metoda výchovného programu musí být orientována na získání dovedností, aktivní a řešena tak, aby pomohla zlepšit řešení problémů v sociálním kontaktu na základě kognitivních a behaviorálních technik,
- dopad programu je zásadně ovlivněn způsobem a nastavením realizace (tj. kvality realizace a integrita programu)¹⁵.

Kromě toho Latessa a kol. (2002) navrhují, aby účinná intervence závisela na:

- organizační kultuře založené na správně definovaných etických principech a reagujících účinně na otázky, které mají vliv na výchovné postupy,
- programech založených na empiricky definovaných faktorech, které jsou konzistentní s organizační hodnotou,
- profesionálně vyškoleném personálu se zkušenostmi s prací v programu převýchovy pachatelů trestné činnosti,
- psychometrických nástrojích osvědčené prediktivní validity k zhodnocení rizik u pachatele trestné činnosti.

McGuire (2000) předpokládá, že programy založené na komunitě přinášejí obecně pozitivnější výsledky (viz též Gendreau, 1996). Intervence používající kognitivně-behaviorální techniky, které se zaměřují na rozvoj myšlení u pachatelů trestné činnosti, rovněž vedou ke snížení recidivy trestných činů (např. Hollin, 1999). Antonowicz a Ross (1994) zjistili, že behaviorální programy, které obsahují kognitivní složku budou velice pravděpodobně účinné: 75 procent úspěšných programů bylo zaměřených na chování a obsahovalo kognitivní složku, zatímco behaviorální programy, které kognitivní složku neobsahovaly, byly neúspěšné. Další důkazy efektivnosti programů navržených podle principů „co funguje“, jsou analyzovány v následujících kapitolách.

---

¹⁵ Integritou programu se rozumí, že program musí mít jasné a stanovené cíle, vhodné metody a pokyny pro realizaci s vhodným řízením a zaškolením personálu.

Práce s pachateli

V souvislosti s důkazy, že pachatelé ovlivňují kriminogenní faktory, objevují se i shodné názory na to, že pravděpodobně nejefektivnějším způsobem výchovy pachatelů je multimodální přístup k výchovným opatřením (McGuire, 2002b). Tento přístup závisí na mezidisciplinární komunikaci, která může zajistit realizaci vysoce kvalitních služeb v komunitě i ve vazbě.

Nedávné výzkumy v oblasti přístupu ke koordinované péči v Probačních službách v Británii tento předpoklad podporují. Tento výzkum, který zahrnoval průzkum zaměstnanců a rozhovory s malým vzorkem zaměstnanců a pachatelů, zdůrazňuje tři hlavní modely koordinované péče: odborný, generický a hybridní (Partridge, 2004). Různé modely přinesly výhody hlavním zainteresovaným stranám – vyššímu vedení, vychovatelům a pachatelům. Odborné modely umožnily vedení přesně koordinovat realizaci služeb a zaměřit zdroje na konkrétní pachatele a hlavní stupně dohledu. Avšak pachatelé, kteří prošli vysokým stupněm separace úloh a přesunem mezi různými týmy, nejvýraznější v odborných modelech, měli nejméně ucelenou zkušenost s dohledem. Generické modely zvýšily motivaci personálu tím, že jim umožnil pracovat se smíšenou skupinou pachatelů a být v průběžném kontaktu se stejnými pachateli, takže mohli průběžně sledovat výsledek své práce. Místní kontextové odlišnosti (geografické složení, lidské zdroje, dovednosti) omezily míru specializace v rámci modelu a možnost navrhnout jen jeden model, který by byl účinný ve všech probačních oblastech.

Bez ohledu na typ modelu existuje několik základních principů koordinované péče, které zlepšují zapojení pachatelů, a tím zlepšují účinnost práce s pachateli. Partridge uvádí, že:

- modely by měly uznávat zkušenosti a potřeby pachatele,
- průběžný kontakt se stejným koordinátorem péče a ostatním personálem je zásadní pro vytvoření důvěry a vztahu s pachatelem, především v první etapě dozoru,
- čím větší míra separace úkolů, tím více byli pachatelé zmateni tím, proč procházejí různými prvky dohledu, především byl-li kontakt s koordinátorem péče omezen,
- osobní kontakt s malým týmem koordinované péče byl přínosem jak pro koordinátora, tak pachatele, a
- otevřenost, flexibilita a podpora byly hlavními motivačními faktory u pachatelů, při trojstranných setkáních koordinátorů péče, vychovatelů a pachatelů, kdy koordinátoři péče absolvovali počáteční setkání s partnerskými organizacemi.

Národní služba pro práci s pachateli se snaží vycházet z těchto důkazů a zaměřuje se více na pachatele, než na procesy nebo organizace, které pracují s pachateli. Záměrem NOMS je spojit vězeňskou službu s probační, a tím zajistit, aby byl celý soudní proces plánován a přijat integrovaným a efektivním způsobem. Stejně tak v rámci své celkové pravomoci při práci s pachateli, při snižování recidivy trestných činů a omezování kriminality je NOMS odpovědná za:

- zlepšení prosazování a důvěryhodnosti odsouzení k výkonu veřejně prospěšných prací, protože vězení nemusí být první instancí u méně závažných trestných činů;
- zajištění, že jak vazba, tak trest výkonu veřejně prospěšných prací povzbudí pachatele k řešení vlastních problémů a nabídne jim cestu pryč od zločinu;
- zvýšení standardu vzdělanosti mezi pachateli s cílem prolomit vazbu mezi nízkým vzděláním a kriminalitou.

Deset regionálních pracovníků bude odpovídat za efektivní koordinaci péče o pachatele ve vazbě a odsouzené k veřejně prospěšným pracím prostřednictvím zavedení a realizace integrovaného celkového modelu práce s pachateli. Budou rovněž zajišťovat místa ve věznicích, alternativní tresty, dohled a další výchovná opatření pro pachatele prostřednictvím kontaktů s veřejností, soukromými, neziskovými a dobrovolnými organizacemi.

Závěr

Výzkum byl úspěšný při určování rizikových faktorů, které souvisejí s recidivou trestných činů včetně vzdělání, zaměstnání, bydlení, zneužívání návykových látek, duševního zdraví a sociálních problémů (dále pak i myšlení a chování, kterými se zabývá následující kapitola). Důkazy ukazují, že pachatelé mají často více problémů, z nichž mnohé přispívají přímo k jejich násilnému chování (je možné je tedy nazvat kriminogenní). Některé z těchto faktorů jsou dynamické v tom smyslu, že se mohou změnit oproti jiným rizikovým faktorům (především kriminální minulost), které, i když jsou silnými prediktory míry opětovného odsouzení, jsou statické. Někteří věří, že kriminální minulost je zástupná za sociální a behaviorální problémy. To znamená, že statické rizikové faktory nelze hodnotit jako takové. Zaměřením se na dynamické rizikové faktory by programy určené ke snížení míry opětovného odsouzení zapojením principů „co funguje“ měly být úspěšné, i když zatím není jasné do jaké míry. Nedávné výzkumy ukazují, že důkazy o kriminogenních faktorech a následný vývoj programů určených pro řešení dynamických rizikových faktorů se zřejmě nezabývaly odlišnými potřebami pachatelek. I když tuto nerovnováhu již začínají řešit různé iniciativy, jako je Program na snížení trestné činnosti u žen (Women's Offending Reduction Programme).

I přes omezenost důkazů se v současné době přijímá názor, že multimodální přístup řešící více kriminogenních faktorů je pravděpodobně nejúčinnějším způsobem snižování recidivy trestných činů. Zavedení NOMS a koncepce celkového řešení práce s pachateli, zlepšení účinnosti a efektivnosti soudního procesu, umožní efektivnější zaměření výchovných opatření na kriminogenní faktory a celkové snížení míry opětovného odsouzení. To se teprve prokáže provedením rozsáhlých studií účinnosti nového modelu práce s pachateli a účinnosti výchovných opatření (analyzovaných v kapitole 3 a 4), zaměřených na řešení řady faktorů souvisejících s trestnou činností.

3 Programy nápravy násilného chování ve vězení a probacích

Mia Debidin a Jorgen Lovbakke

Politický kontext a programy v Anglii a Walesu

V souladu s principy, „co funguje“, diskutovanými v předchozí kapitole přijaly nápravné služby v Anglii a Walesu programy nápravy násilného chování jako jeden ze základních kamenů nápravné práce.

Přijetí těchto programů je rovněž odezvou na zprávu zmiňovanou v kapitole 1 vypracovanou pro americké Ministerstvo spravedlnosti pod názvem *Prevence zločinu: „co funguje, co nikoli, co je slibné“* (Sherman a kol., 1997). Tato zpráva znovu zkoumala důkazy o tom, co je u pachatelů účinné, a zjistila, že některá výchovná opatření vedla ke snížení počtu znovu odsouzených, především pak ta, která vycházela z kognitivně-behaviorální teorie i praxe.

V Británii zprávy McGuira, Shermana a ostatních kolegů shrnuli Goldblatt a Lewis (1998), tyto zprávy měly značný vliv na vytvoření tříletého programu v hodnotě 250 mil. GBP pod názvem *Program snížení kriminality v roce 1999* (Welch a kol. 2002). Hlavním účelem tohoto programu bylo získat důkazy o nejefektivnějších metodách snižování kriminality. Program zahrnoval rovněž širokou řadu iniciativ používaných policií a institucemi zabývajícími se trestnými činy a výtržnictvím, včetně Vězeňské a Probační služby.

Kromě toho, stimulem pro vytvoření programu pro řešení násilného chování bylo vydání zpráv *Strategy for Effective Offender Supervision and Evidence-Based Practice: A Guide to Effective Practice* (Strategie efektivního dohledu na pachateli a praxe založené na důkazech) v roce 1998 Inspektorátem probačních služeb Ministerstva vnitra (HMIP, 1998a; HMIP, 1998b). Tyto dokumenty definovaly principy a základy toho, co se postupně změnilo v principy „co funguje“ v rámci Vězeňské a Probační služby. HMIP definoval následující faktory pro efektivní programy:

- multimodální (využívající řadu metod pro řešení více kriminogenních faktorů),
- orientace na dovednosti,
- teorii, opírající se o metody kognitivně-behaviorální psychologie,
- obecně, ale nikoliv výlučně založené na komunitách,
- realizované personálem zkušeným v tvorbě prosociálních modelů,
- monitorování a hodnocení již od samého začátku.

(HMIP, 1998b, str.14)

Na základě těchto faktorů byl vytvořena definice programu na řešení násilného chování jako „systematický, opakovatelný soubor činností, jichž se mohou pachatelé zúčastnit“.

V roce 1996 zavedla vězeňská služba akreditační proces v programu řešení násilného chování na základě principů stanovených McGuirem v roce 1995 (McGuire, 1995). Byl vytvořen

Obecný akreditační panel (General Accreditation panel) k formalizaci procesů implementace programů ve vězeňské službě, který vedl programy od roku 1992, a k zajištění využití principů efektivní praxe (Rex a kol., 2003).

Jako součást přijetí principů „co funguje“ a praxe založené na důkazech oznámil Guide to Effective Practice (Průvodce efektivní praxí) v roce 1998/99, že bude připraveno několik průkopnických programů, které budou použity u pachatelů se sociálním dohledem, a vytvořen systém schvalování návrhu plánu a jeho realizace. Výsledkem byl Point Prisons/Probation Accreditation Panel (Společný akreditační panel pro vězeňské a probační služby), který vycházel ze stávající organizace vězeňské služby¹⁶.

Od poloviny devadesátých let byla vytvořena a probíhala řada předakreditovaných a akreditovaných programů řešení násilného chování ve vězeňských a probačních službách v Anglii a Walesu. Několik prvních programů kognitivních dovedností akreditovaných Panelem bylo zavedeno okamžitě v obou typech služeb a zároveň bylo upraveno a vyvinuto pro akreditaci mnoho nových programů.

Programy řešení násilného chování se přímo zaměřují na kriminogenní potřeby v postojích a přesvědčeních řešeních nedostatků v myšlení a chování. Programy kognitivních dovedností (například, Enhanced Thinking Skills, Reasoning and Rehabilitation and Thing First) se zaměřují na řešení problémů, kreativní myšlení, společenské perspektivy, morální zdůvodnění, společenské dovednosti a kritické myšlení při nápravě. Tímto se programy snaží ovlivnit další kriminogenní potřeby nepřímo zlepšením kognitivního a sociálního fungování.

V současné době má Vězeňská služba na seznamu devatenáct plně nebo dočasně akreditovaných programů¹⁷ (včetně sedmi programů léčby závislosti na drogách) a šest programů ještě neakreditovaných nebo v přípravě. Probační služba má šestnáct plně nebo dočasně akreditovaných programů (včetně dvou programů léčby závislosti na drogách), další dva se připravují.

Pro Probační a Vězeňskou službu existuje pět společných programů, které jsou plně akreditované pro použití v obou typech služeb: Enhanced Thinking Skills, Reasoning and Rehabilitation¹⁸, Thing First, Controlling Anger and Learning to Manager it, a Cognitive Skills Booster programme, který společně vytvořily.

Od 1. dubna 2004 byly předány akreditované programy do 112 ze 137 věznic v Anglii a Walesu. Padesát čtyři z nich poskytují více než jeden program, většinou program kognitivních schopností, léčebný program pro sexuální delikventy a v některých případech i třetí program. Všech 42 probačních oblastech Národní probační služby realizují program řešení násilného chování (tj. jeden ze čtyř programů kognitivních schopností) a alespoň ještě jeden, a to buď v oblasti sexuálních deliktů, trénování potlačení agrese, nebo zaměřené na trestné činy související s používáním návykových látek.

---

¹⁶ Akreditační panel byl přeměněn na Correctional Service Accreditation Panel (Akreditační panel nápravných služeb) v roce 2002 (CSAP, 2002).

¹⁷ Dodatečně byly akreditovány dvě Terapeutické komunity ve vězeňské službě.

¹⁸ Jak Probační , tak Vězeňská služba se rozhodly zcela zrušit Reasoning and Rehabilitation od jara 2004.

Mezinárodní literatura týkající se programů potlačování násilného chování

Existuje poměrně dostatek důkazů z meta-analytických studií a systematických analýz pocházejících hlavně ze Severní Ameriky podporujících efektivnost programů řešení násilného chování. Tato zjištění jsou dostatečně důsledná a důkladná, aby bylo možné z nich vypracovat určité závěry o tom, „co funguje“ a konkrétně o tom, co fungovalo v zahraničí a může fungovat i v nápravných službách v Anglii a Walesu.

McGuire (2002a) shrnul tato zjištění z 30 meta-analytických analýz hodnocení z mezinárodní literatury vydané v letech mezi 1985 a 2001. Tyto studie ukazují, že snížení míry opětovného odsouzení se pohybuje v rozmezí od šesti do 15 procentních bodů u některých výchovných opatření (Losel, 1995) a až 20 procentních bodů u výchovných opatření, která dodržují principy „co funguje“ a uvádějí snížení u rizik, potřeb, odezvy a integrity programu (Vennard a kol. 1997; Vennard & Hederman, 1998).

Literatura rovněž uvádí, že metody řešení behaviorálních a kognitivně-behaviorálních problémů, včetně programů v náviku společenských dovedností a kognitivních dovedností, posilujících a motivačních programů, prokázaly účinnost při snižování míry opětovného odsouzení (Pearson a kol. 2002). Kognitivně-behaviorální programy mají také nejvyšší střední účinnou hodnotu různých léčebných způsobů u návratu k užívání drog (Lipton a kol. 1998)¹⁹.

Studie konkrétních programů řešení násilného chování zahrnují program Reasoning and Rehabilitation (Zdůvodnění a náprava) vytvořený pro nápravné služby v Kanadě. V současnosti byl hodnocen při několika příležitostech u různých typů pachatelů v řízených experimentálních studiích. Výzkum ze Severní Ameriky poskytuje nejednoznačná zjištění o účinnosti programu při snižování míry opětovného odsouzení. Dřívější studie našly důkazy o účinnosti nápravných terapií ve formě statisticky významného snížení míry opětovného odsouzení u určitých typů pachatelů (Porporino & Robinson, 1995; Robinson 1995; Spruance a kol., 2000), ale poslední studie nezjistily žádné statisticky významné rozdíly mezi zkušebními a srovnávacími skupinami v míře výsledků (Van Voorhis a kol. 2004). Zjištění pocházející ze Švédska rovněž neshledala žádné významné rozdíly mezi pachateli, kteří ukončili program a porovnanou srovnávací skupinou (BRA 2002). I když obě tyto studie našly statisticky významné rozdíly mezi těmi, kteří terapii dokončili a kteří nikoli, v hodnocení recidivy neposkytují tyto výsledky dostatečné důkazy o efektivnosti výchovných opatření.

Nedávná systematická analýza výzkumu u programu Zdůvodnění a Náprava došla k závěru, že tento program byl účinný v Kanadě, USA a Británii u skupiny málo rizikových i vysoce rizikových pachatelů ve vězení a v komunitě (Tong & Farrington, v tisku). Celkově vykázala 27 % snížení míry opětovného odsouzení u pachatelů, kteří prošli výchovným programem ve srovnání s kontrolní skupinou, i když tato analýza nezahrnuje poslední výzkumy v Británii, které nezjistily žádný nápravný účinek u programů Enhanced Thinking skills (zlepšení myšlení) a Reasoning and Rehabilitation (Zdůvodnění a náprava) ve věznicích (Falshaw a kol. 2003a, 2004; Cann a kol., 2003), které by mohly ovlivnit vykazovanou míru snížení míry opětovného odsouzení, či dokonce výsledné závěry.

---

¹⁹ V databázi CDATE (Correctional Drug Abuse Treatment Effectiveness).

Hodnocení nácviku zvládnání agrese ukázalo, že tento program účinný u mladistvých pachatelů v Americe (Goldstein & Glick, 2001). Kromě toho hodnocení programu CALM – Controlling of Anger and Learning to Manage It (Kontrola vzteku a učení se, jak jej zvládat) vytvořeného pro nápravné služby v Kanadě ukazují, že byl účinný při snižování recidivy násilných i nenásilných trestných činů u vysoce rizikových pachatelů v jedné studii, které chyběla metodická důslednost (Dowden a kol. 1999).

O něco lépe navržené hodnocení South Australian Anger Management Programme (Program zvládnání vzteku v Jižní Austrálii) v Západní Austrálii zjistilo obdobná zlepšení v psychometrických testech před absolvováním programu a po něm jak u léčené skupiny 200 mužů, tak při kontrole skupiny v pořadníku. Zatímco účastníci, kteří na tom byli hůře nebo měli velkou motivaci, vykázali největší přínos, léčená skupina se značně lišila od srovnávací skupiny pouze v měření uvědomění si vzteku a ochoty se změnit na základě následné péče po léčení (Howells a kol. 2002).

Hodnocení Cognitive Self-Change Programme (kognitivního programu sebezměny) vykazuje slibné, ale ne jednoznačné závěry efektivnosti při snižování míry opětovného odsouzení, a především opětovného odsouzení za násilné trestné činy (Bush, 1995). Nedávno studie malého rozsahu (pro jednotlivé týdny) projektu prevence násilí na Novém Zélandu vykázala nižší míru opětovného odsouzení o 0,4 procenta ve sledovacím období u všech pachatelů, kteří zahájili program, ať je dokončili, či nikoli (Polaschek & Dixon, 2001). Malá studie provedená ve Skotsku hodnotila dva programy pro muže páchající domácí násilí a vykázala neprůkazná, ale nadějná zjištění o snížené míře násilí a snížené četnosti použití násilí podle hlášení partnerů (Dobash a kol. 1996).

Meta-analytické studie mezinárodního výzkumu léčebných programů u pachatelů sexuálně orientovaných trestných činů poskytly nejednoznačné výsledky (Mackenzie 2002), i když systematická analýza toho výzkumu prokázala, že léčení pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů s použitím kognitivně-behaviorálních metod v komunitě bylo účinné, zatímco výsledky programů realizovaných ve vězení byly méně průkazné, ale slibné (McKenzie, 2002). Výzkum, který nebyl vykázán v této analýze, pokračuje ve formě nejednoznačných výsledků, kdy někteří zjistili důkazy o snížení sexuálně motivovaných trestných činů (McGrath, a kol. 1998; Kolman a kol. 2000), jiní zjistili snížení trestné činnosti u nesexuálně motivovaných trestných činů (Zgoba a kol. 2003), a jiní nenalezli žádné důkazy o další obecné nebo sexuálně motivované recidivě a recidivě násilných trestných činů (Schweitzer & Dwyer, 2003).

Dále program Moral Reconciliation Therapy, který se zaměřuje na zlepšení morálního usuzování, byl uveden mezi několika málo výchovnými programy s dostatečně rozsáhlými důkazy, aby je bylo možné zařadit mezi ty, které fungují v rámci prevence kriminality na základě důkazů (Mackenzie 2002).

Analýzy mezinárodní literatury rovněž zjistily, že závěry týkající s výchovných programů zaměřené na zvládnání vzteku, ztotožnění se s obětí, životní dovednosti a různé typy pachatelů sexuálně motivovaných činů očekávají dostatečně rozsáhlé důkazy a důsledné zhodnocení jejich účinnosti. Zároveň neexistovaly žádné programy pro řešení násilného chování, které by byly dostatečně zdokumentovány jako výchovná opatření, která „nefungují při snižování recidivy trestných činů.

Výsledky programů v Anglii a Walesu

Budování báze důkazů v Anglii a ve Walesu týkající se programů řešení násilného chování v Anglii a ve Walesu je stále ve velmi raném stádiu vývoje především kvůli nedostatečnému času k dokončení výsledkových studií o míře opětovného odsouzení²⁰. Avšak závěry výsledkových studií se začínají objevovat.

Zjištění z omezeného počtu výsledkových studií míry opětovného odsouzení u kognitivně-behaviorálních programů (včetně programů léčby pachatelů sexuálně motivovaných činů) v britské vězeňské službě a Národní probační službě ukázaly jistou efektivnost u některých pachatelů, ale ne u všech. Některé studie, které hodnotily málo programů před a po akreditaci, byly provedeny jak pro pachatele ve vazbě i odsouzené k veřejně prospěšným pracím s nejednoznačnými výsledky. Kromě výsledků efektivnosti se tento výzkum zabýval i implementací a realizací programu se společným vyhledáním problémů a nedostatků.

Zbývající část této kapitoly uvádí tyto důkazy z kvalitnějších studií efektivnosti (tj. ty, které jsou obodovány tři a více na Stupnici vědeckých metod pro studie míry opětovného odsouzení uvedené v tabulce 3.12) detailněji a vyjadřuje se ke zjištěním v souvislosti s implementací. Studie s nižší kvalitou jsou rovněž zařazeny do této analýzy. Studie nižší kvality zkoumaly efektivnost programů řešení násilného chování ve věznicích a probaci se zaměřením na Enhanced Thinking Skills a Reasoning and Rehabilitation (Zdůvodnění a náprava), Think First, Think and Change, které jsou hnací silou programu nápravy pachatelů trestných činů v dopravě a pachatelů majetkových trestných činů. Dodaly užitečná zjištění o míře ukončení programů a faktorech souvisejících s dokončením programů, i když jejich závěry týkající se účinků výchovných opatření a účinnosti programu nejsou platně vyvozeny z jejich výzkumného plánu, a tudíž neposkytují důkazy o tom, „co funguje“. Tyto studie jsou uvedeny v přehledové tabulce na konci této kapitoly a jsou konkrétně popsány v Příloze. Výsledky zde uvedené jsou rozděleny podle typu programu, kdy jsou předakreditované a akreditované programy uvedeny samostatně.

Obecné programy pro řešení násilného chování

Předakreditované programy Enhanced Thinking Skills and Reasoning and Rehabilitation ve věznicích.

Friendshipovo a kol., (2002a) Hodnocení předakreditovaných²¹ programů pro rozšíření kognitivních dovedností v rámci věznic Reasoning and Rehabilitation a Enhanced Thinking Skills realizovaných ve 30 ve věznicích vykazuje značné snížení míry opětovného odsouzení o 14 % u středně a málo rizikových pachatelů²² a o 11 % u středně a vysoce rizikových pachatelů (viz tab. 3.1). U málo a středně rizikových pachatelů v programu byla patrná změna

²⁰ Míra opětovného odsouzení za dva roky po propuštění z vězení, nebo ukončení příkazu k výkonu veřejně prospěšných prací je pouze k dispozici v Indexu vězňů po třech letech, kdy byl pachatel zařazen do programu.

²¹ Viz též Friendship a kol. 2003b.

²² Skupina v programu se skládala z dospělých pachatelů odsouzených k odnětí svobody na dva nebo více let, kteří se dobrovolně zúčastnili programu Reasoning and Rehabilitation, nebo Enhanced Thinking Skills, a srovnávací skupina se skládala z pachatelů, kteří se tohoto programu nezúčastnili. Tyto skupiny byly porovnávány podle relevantních rizikových faktorů, délky trestu, věku při propuštění, počtu předchozích trestů a pravděpodobnosti recidivy s použitím Stupnice pro míru opětovného odsouzení skupiny pachatelů (OGRS).

v očekávaném směru, i když tento rozdíl nebyl významný. Výsledky ukazují, že míra opětovného odsouzení klesla po účasti v programech Reasoning and Rehabilitation (R&R) a Enhanced Thinking Skills (ETC) a že oba programy měly podobný dopad na míru opětovného odsouzení.

Tabulka 3.1 Předakreditované vězeňské programy ETS a R&R (první studie) – míra opětovného odsouzení v průběhu dvou let

Kategorie rizik ²³	Skupina v programu %	počet	Srovnávací skupina %	počet	% rozdíl
Nízká	5	(5)	8	(46)	3
Středně nízká	18	(26)	32	(126)	14 **
Středně vysoká	43	(72)	54	(229)	11 *
Vysoká	75	(189)	80	(319)	5
Celkově	35	(667)	43	(1801)	8

* p < .05.

** p < .005.

Je třeba poznamenat, že i když jsou uvedené výsledky povzbuzující, je třeba vysvětlit rozdíl mezi skupinami v programu a srovnávacími skupinami, které nebyly měřeny nebo kontrolovány výzkumným plánem (např. míra motivace a potřeby související s trestným činem, které nebyly porovnávány a jejichž výsledkem by byl spíše selekční efekt, než léčebný efekt)

Akreditované ETS a R&R ve vězení

Druhá studie dvou vězeňských programů pro kognitivní dovednosti po schválení neshledala žádné rozdíly v míře opětovného odsouzení v průběhu dvou let u vězňů, kteří se zúčastnili schválených programů pro kognitivní dovednosti v letech mezi 1996 a 1998 a porovnanou srovnávací skupinou²⁴ (viz tab. 3.2) (Falshaw a kol. 2003a, 2004).

²³ S použitím stupnice míry opětovného odsouzení skupiny pachatelů.

²⁴ Srovnávací skupina se skládala z 1 947 pachatelů, kteří se programu nezúčastnili. Tyto dvě skupiny byly porovnány z hlediska etnicity, délky trestu, druhu trestného činu a rizika recidivy pomocí stupnice míry opětovného odsouzení skupiny pachatelů.

Tabulka 3.2 Akreditované vězeňské programy ETS a R&R (druhá studie) – míra opětovného odsouzení v průběhu dvou let

Kategorie rizik ²⁵	Skupina v programu		Srovnávací skupina	
	%	počet	%	počet
Nízká	5,2	(8)	5,4	(25)
Středně nízká	21,7	(34)	24,6	(116)
Středně vysoká	52,4	(87)	46,8	(233)
Vysoká	73,4	(127)	75,0	(389)
Celkově	38,1	(649)	38,0	(1.947)

Pozn.: Nedošlo k žádným významným rozdílům

Zjištění z této studie je možné vysvětlit rozdíly mezi skupinou v programu a srovnávací skupinou v dynamických rizikových faktorech, které nebyly kontrolovány nebo hodnoceny (např. postoj k trestné činnosti, motivace změnit se, okolnosti při propuštění z vězení).

Třetí hodnocení programů ETS a R&R ve vazbě provedené podle stejné metodologie (Cann a kol. 2003) neshledalo žádné rozdíly mezi mírou opětovného odsouzení v průběhu jednoho roku a dvou let u dospělých mužů a mladistvých pachatelů, kteří vstoupili do programu, a jejich srovnávací skupinou (viz tab. 3.3).

Tabulka 3.3 Akreditované vězeňské programy ETS a R&R (třetí studie) – míra opětovného odsouzení v průběhu jednoho roku

	Skupina v programu muži		Srovnávací skup. muži		Skupina v programu mladiství pachatelé		Srovnávací skupina mladiství pachatelé	
	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet
Opětovné odsouzení	18,1	(397)	19,9	(436)	33,6	(516)	35,5	(545)
Celkový počet		2.195		2.195		1.534		1.534

Pozn.: Nedošlo k žádným významným rozdílům

Rozdíl mezi těmito zjištěními a zjištěními v předchozím hodnocení vězeňských programů v letech 1992 a 1996 možná pouze odráží očekávané výkyvy. To odpovídá mezinárodním zkušenostem s kolísavou mírou snížení recidivy dosud získaným z hodnocení programů kognitivních dovedností realizovaných ve věznicích. Rozdílnost zjištění je možné rovněž vysvětlit rozdíly v realizaci a implementaci programů. Personál, který vedl dřívější programy a vězni, kteří se účastnili první studie, mohli být více motivováni. Programy ve druhé studii byly značně rozšířeny, a to mohlo ovlivnit kvalitu realizace. Takže zjištění mohla být

²⁵ Riziko opětovného odsouzení za jakýkoli trestný čin v průběhu dvou let s použitím OGRS Stupnice opětovného odsouzení skupiny pachatelů.

výsledkem chybného hodnocení, chybné implementace, chybného programu nebo kombinací všech tří faktorů.

ETS jako součást ústavního režimu u mladistvých pachatelů

Při hodnocení náročného režimu ústavu Thorn Cross pro mladistvé pachatele byl program ETS zařazen k výuce základních dovedností v odborném výcviku a pomoci při zařazení do běžného pracovního poměru. Tento výzkum zjistil významný pokles o deset procent jeden rok po propuštění ze skupiny Thorn Cross (Farrington a kol. 2000)²⁶. Ale dva roky po propuštění nenastal žádný rozdíl v míře opětovného odsouzení mezi skupinou v programu a srovnávací skupinou, i když recidiva se u účastníků skupiny Thorn Cross projevila po delší době a spáchali podstatně méně trestných činů (viz tab. 3.4) (Farrington a kol. 2002b).

Tabulka 3.4 ETS jako součást ústavního režimu v Thorn Gross – do dvou let

	Skupina v programu počet = 175	Kontrolní skupina počet = 127
Průměrný počet dní mezi propuštěním a opětovných spácháním trestného činu	228	177
Průměrný počet trestných činů	3,5	5,1

Pozn.: Nedošlo k žádným významným rozdílům

Předakreditovaný program R&R v probaci

Hodnocení předakreditovaného programu R&R bylo provedeno ve středním Glamorganu v letech 1991 a 1992. Též pod názvem STOP program (Straight Thinking on Probation) (Raynor a Vanstone 1997, 2001) shledala studie příznivé rozdíly mezi předpokládanou a skutečnou mírou opětovného odsouzení u každé skupiny, ale vyšší míru opětovného odsouzení o pět procentních bodů mezi skupinou v programu a zkušební skupinou v jiném probačním režimu za 12 měsíců a 24 měsíců (viz tabulka 3.5)²⁷ upravenou na čtyři procentní body po započítání pseudoopětovných odsouzení. Kromě toho výzkum shledal rozdíly v závažnosti opětovných odsouzení v každém ze sledovaných období u skupin srovnávaných se skupinou v programu, která spáchala méně závažné trestné činy po dvanácti měsících.

²⁶ Studie srovnávala skupinu 175 pachatelů ve věku 18 až 21 zařazených do velmi intenzivního programu se skupinou 127 mužů v obdobném věku zařazených do vojenského režimu v Military Corrective Training Centre (Vojenské nápravné výcvikové centrum) v Colchesteru.

²⁷ Srovnávací skupina se skládala z 548 pachatelů. Srovnávány byly skupiny v programu se srovnávacími skupinami a to z hlediska predikované míry opětovného odsouzení s použitím prediktoru rizika opětovného odsouzení v národním měřítku na základě statistických rizikových faktorů včetně věku a kriminální minulosti. Srovnáním se zjistilo, že srovnávací skupiny s nařízeným dohledem se z hlediska predikovaného rizika podobají skupině v programu.

Tabulka 3.5 Míra opětovného odsouzení v průběhu jednoho roku a dvou let skupin v předakreditovaném programu R&R a STOP a srovnávacích skupin

Počet ve skupině	Míra opětovného odsouzení v průběhu 12 měsíců		Míra opětovného odsouzení v průběhu 24 měsíců	
	%	počet	%	počet
skupina v programu=107	49	(52)	70	(75)
nařízený dohled=100	44	(44)	65	(65)
veřejně prospěšné práce=194	35	(68)	53	(102)
podmíněný trest=90	30	(27)	44	(40)
okamžité odnětí svobody=	45	(37)	57	(47)
nápravné zařízení pro mladistvé=82	56	(46)	74	(61)
podmíněný trest s nařízeným dohledem=164	51	(83)	66	(108)

Počty zařazené do této studie jsou příliš malé, aby byly testy statistické významnosti užitečné, a výsledky je možné vysvětlit jinými rozdíly mezi skupinami, než je jejich účast v nápravném programu. Avšak je možné je považovat za obecně podpůrné pro vytvoření vazby mezi nápravným opatřením a méně závažnou recidivou v kratším časovém horizontu.

Předakreditovaný program Think First (Nejdříve myslí) v probaci

Stewart-Ong a kol. (2003) provedli hodnocení předakreditovaného programu Offence-Focused Problem-Solving Programme (Program na řešení problémů zaměřený na trestné činy známý jako Maquirův program a jako Think First) ve třech probačních oblastech (Greater Manchester, Teeside a Devon) v rozmezí od ledna 1997 do prosince 1998. Jak uvádí tabulka 3.6, výzkum zjistil rozdíl 22 procentních bodů v neočekávaném směru mezi pachatelí v nápravném programu a srovnávací skupinou pachatelů, tj. míra opětovného odsouzení u skupiny v programu byla větší než u srovnávací skupiny²⁸.

²⁸ Skupina v nápravném programu se skládala z dospělých pachatelů navržených do programu Think First jako součást alternativního trestu. Srovnávací skupina se skládala z dospělých pachatelů navržených do programu, ale odsouzených k odnětí svobody. Srovnávací skupina byla srovnána se skupinou v nápravném programu podle řady relevantních rizikových faktorů včetně věku při prvním odsouzení, věku při prvním trestu a rizika recidivy s použitím Tabulky míry opětovného odsouzení ve skupině pachatelů (OGRS2).

Tabulka 3.6 Předakreditovaný program na řešení problémů zaměřený na trestné činy – míra opětovného odsouzení v průběhu dvou let

Sledovací období ²⁹	Skupina v programu		Srovnávací skupina		% v rozdílu v míře opětovného odsouzení (nárůst)
	%	počet	%	počet	
6 měsíců	44,8*	(119)	24,6	(62)	20,2
12 měsíců	69,7*	(186)	45,4	(115)	24,3
18 měsíců	78,7*	(210)	56,2	(142)	22,5
24 měsíců	84,1*	(224)	59,7	(151)	24,4
Celkem		267		254	

* $p < ,0001$.

I když byl použit poměrně velký vzorek a srovnávací skupiny a skupiny v programu byly srovnávány podle relevantních rizikových faktorů, dvě skupiny se významně lišily v několika rizikových faktorech (tj. počtu předchozích trestů odnětí svobody, probačních a doplňkových trestů a závažnosti trestného činu). Rovněž se lišily v podmínkách, za nichž byly sledovány (např. skupina uvězněných byla sledována dva roky po jejich propuštění z výkonu trestu a probační skupina byla sledována po dobu dvou let od zahájení trestu), skupiny nejsou pak zcela srovnatelné a jiná věrohodná vysvětlení výsledků jsou možná. Výzkum proto nevedl ke spolehlivým závěrům o účinnosti nebo efektivnosti programu.

Akreditovaný program Think First v probaci: studie jedné oblasti

Studie jedné oblasti Steela a Van Arendsena (2001) programu Think First v probační oblasti Merseyside v rozmezí září 2000 a září 2001 shledala rozdíly v míře opětovného odsouzení po 12 měsících, ale struktura studie a velikost vzorku nebyly dostačující k získání spolehlivých informací pro praxi založenou na důkazech. Míra opětovného odsouzení u srovnávací skupiny byla o 8,5 % nižší než u skupiny v programu (tzn. pachatelé ve srovnávací skupině byly opětovně odsouzeni méně často) (viz tab. 3.7). Rovněž zjistila velké rozdíly, když se analýza zabývala pouze pachateli (počet=36) vybranými do skupiny Think First s použitím prediktoru rizik ORGS³⁰.

²⁹ Riziko opětovného odsouzení v průběhu dvou let s použitím ORGS.

³⁰ Srovnávací skupina se skládala z pachatelů vykonávajících alternativní tresty ve stejném časovém období. Srovnávací skupina nebyla srovnávána se skupinou v programu, ale skládala se z pachatelů vybraných k zařazení do cílených rizikových úrovní pro program používající metodu měření rizik OGRS.

Tabulka 3.7a Program Think First v Merseyside – míra opětovného odsouzení v období dvou let

Sledovací období ³¹	Skupina v programu		Srovnávací skupina		% v rozdílu v míře Opětov. odsouzení (nárůst)
	%	počet	%	počet	
12 měsíců	46	(34)	37,5	(15)	8,5
Celkem počet		74		40	

Několik aspektů této studie ukazuje na nutnost opatrné interpretace výsledků. Zaprvé použitá čísla byla příliš malá, aby byla analýza statistické významnosti užitečná. Zadruhé, skupiny v programu a srovnávací skupiny nebyly srovnány a výsledky je proto možné vysvětlit rozdíly mezi skupinami, tedy nikoli účinností (neúčinností) programu (např.- mírou rizika, potřebou, minulostí a/nebo zralostí).

Akreditované programy ETS, R&R, Think First, Priestly One-to-One a ASRO v probaci

Poslední zpráva poskytuje výsledky hodnocení průzkumného programu sledování obecného násilného chování a programu řešení násilných trestných činů souvisejících s používáním návykových látek (ASRO) ve dvacetičtyřech probačních oblastech v rozmezí ledna 2000 až prosince 2001. Výzkum zjistil vyšší míru opětovného odsouzení u pachatelů zařazených do programu ve srovnání se srovnávací skupinou nezařazenou do programu ve sledovaném období 18 měsíců (viz tab.3.7b) (Hollin a kol. 2004). Poté, kdy byly zjištěné rozdíly v rizicích mezi dvěma skupinami statisticky prověřeny, výsledná vyšší míra opětovného odsouzení u pachatelů s nařízeným nápravným programem se nezměnila. Autoři vykázali tento rozdíl jako „nulové zjištění“ (str.16), i když šlo o statisticky významný rozdíl mezi těmito skupinami. Tento výsledek je možné nejlépe vysvětlit jako výsledek chybné implementace doložený nízkou mírou dokončení a relativně nízkým poměrem adekvátně vybraných pachatelů.

Výzkum rovněž shledal nižší míru opětovného odsouzení u pachatelů, kteří program dokončili a vyšší míru u pachatelů, kteří program nedokončili ve srovnání s mírou opětovného odsouzení u pachatelů ve srovnávané skupině. Autoři zdůraznili tato zjištění jako důkaz efektivity nápravného programu. Tato zjištění je však třeba interpretovat s velkou opatrností vzhledem k silným náznakům chybné implementace a nedostatků v plánu výzkumu, konkrétně absenci spolehlivého „kontrafaktického“ modelu, tedy srovnávací skupiny, která by mohla spolehlivě prokázat, co by se stalo s pachateli, kterým by účast v programu nebyla nařízena. I když výzkum použil statistickou kontrolu statických rizikových faktorů, nebyl schopen vyloučit ostatní hodnověrná vysvětlení výsledků vzešlých z dynamických faktorů, především účinek výběru, jehož součástí by byli z pachatelů, kteří program dokončili, ti, u níž je míra recidivy v každém případě nižší, protože mají menší potřebu páchaní trestných činů nebo jsou více motivováni ke změně.

³¹ Riziko opětovného odsouzení v průběhu dvou let s použitím ORGS.

Tabulka 3.7b ERTS, R&R, Thing First, One-to-One a ASRO – míra opětovného odsouzení v období 18 měsíců

	Pachatel s nařízeným programem počet	Pachatelé bez nařízeného programu počet
opětovně odsouzení	70% (1.558)	58% (1.532)
neodsouzení	30% (672)	42% (1.113)
Celkový počet případů	2.230	2.645

Programy zaměřené na konkrétní trestné činy

Kromě hodnocení programů zaměřených na obecné násilné chování existuje i řada studií o programech zaměřených na konkrétní trestní činy, včetně programů léčení pachatelů sexuálních trestných činů, programů zaměřených na trestné činy v dopravě v Anglii a Walesu.

Předakreditované programy léčby pachatelů sexuálních trestných činů ve věznicích

Friendship a kol. (2003c) zkoumali efektivnost národního programu Sex Offender Treatment programme (léčby pachatelů sexuálních trestných činů), který probíhal ve 23 věznicích v Anglii a Walesu v letech 1992 až 1994 před jejich akreditací. Jak uvádí tabulka 3.8, tato studie zjistila významné snížení míry opětovného odsouzení, kdy míra opětovného odsouzení u sexuálně motivovaných trestných činů a u násilných trestných činů v průběhu dvou let po propuštění se sjednotily. Celkově to znamená snížení míry opětovného odsouzení o 3,5 procentních bodů u sexuálních trestných činů nebo u násilných trestných činů. Ovšem zatímco skupina v programu měla nižší míru opětovného odsouzení v průběhu dvou let, než srovnávací skupina, u dalších sexuálních trestných činů (s výjimkou vysoce rizikové skupiny), jakož i jiných typů trestných činů, tyto rozdíly nejsou statisticky významné³².

³² Tato studie zkoumala 647 pachatelů sexuálních trestných činů s čtyřletým trestem odnětí svobody nebo delším z důvodu spáchání sexuálního trestního činu, kteří se dobrovolně účastnili programu SOTP a byli propuštěni z výkonu trestu po dvou nebo více letech. Srovnáváno bylo 1 910 pachatelů sexuálních trestných činů se stejnou délkou trestu, kteří byli propuštěni ve stejném období, ale kteří se programu nezúčastnili. Výsledky jsou uváděny podle míry rizika s použitím seznamu hodnocení rizik Static-99 (Hanson a Thornton, 2000).

Tabulka 3.8 Překreditovaný SOTP ve vězení – míra opětovného odsouzení v průběhu dvou let

Kategorie rizika ³³	Opětovné odsouzení za sexuální trestný čin skupina v programu				Opětovné odsouzení za násilný nebo sexuální t.č. skupina v programu				Opětovné odsouzení za jakýkoli trestný čin skupina v programu			
	srov. sk.		srov. sk.		srov. sk.		srov. sk.		srov. sk.		srov. sk.	
	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet
Nízká	1,1	(3)	1,2	(12)	1,9	(5)	2,6	(25)	5,7	(15)	6,7	(65)
Středně nízká	1,3	(3)	3,4	(22)	2,7**	(6)	12,7	(83)	13,3	(30)	25,3	(166)
Středně vysoká	2,8	(3)	5,2	(12)	5,5*	(6)	13,5	(31)	21,1	(23)	27,1	(62)
Vysoká	16,0	(8)	14,0	(8)	26,0	(13)	28,1	(16)	36,0	(18)	38,6	(22)
Celkem	2,6	(17)	2,8	(54)	4,6**	(30)	8,1	(155)	13,3	(86)	16,5	(315)

* p<,05

** p<,01

Předběžné závěry tedy jsou, že program léčení pachatelů sexuálních trestných činů má účinek na opětovné odsouzení u sexuální nebo násilných trestných činů. Ovšem je třeba uznat, že pachatelé sexuálních trestných činů (v případě absence jakékoli intervence) jsou opětovně odsuzováni pro sexuální trestné činy jen ve velmi malé míře. Bylo by dobré doplnit údaje o opětovném odsouzení za sexuální trestné činy neoficiálními údaji, neboť jde spíše o měření recidivy, než míry opětovného odsouzení.

Léčení pachatelů sexuálních trestných činů ve věznicích

Rovněž byly uvedeny výsledky hodnocení programu SOTP West Midlands v komunitě během ledna 1995 a června 1996 (Allam, 1998). Výzkum prokázal významné snížení míry opětovného odsouzení od 7,4 do 24 procentních bodů u léčených pachatelů trestných činů sexuálního zneužívání dětí a nevýznamné snížení míry opětovného odsouzení u pachatelů znásilnění a exhibicionistů (tab. 3.9)³⁴. Velikost vzorku pro dvě z léčených skupin byla malá, aby byly testy statistické významnosti užitečné. Výzkum došel k závěru, že u pachatelů sexuálních trestných činů, kteří se zúčastnili nápravného programu pro pachatele sexuálních trestných činů v komunitě, byla daleko menší pravděpodobnost odsouzení za spáchání sexuálního, násilného nebo jiného trestného činu, než u pachatelů sexuálních trestných činů, kteří se nezúčastnili nápravného programu. Ovšem malý rozsah vzorku ve studii naznačuje, že je třeba zjištění brát s obezřetností.

³³ Riziko opětovného odsouzení za jakýkoli trestný čin v průběhu dvou let s použitím Static-99 (Hanson a Thorton, 2000).

³⁴ Tato studie srovnávala 155 pachatelů sexuálních trestných činů (včetně pachatelů trestných činů sexuálního zneužívání dětí, pachatelů znásilnění a exhibicionistů), kteří byly zařazeni do programu, se 74 pachateli s podobnou klasifikací.

Tabulka 3.9 SOTP ve West Midlands – míra opětovného odsouzení během dvou let

Opětovné odsouzení:	za sex.tr.č.		za násilný tr.č.		za jiný tr.č.		za jakýkoli tr.č.	
	sk. v pr. %	srov.sk. %	sk. v pr. %	srov. sk. %	sk. v pr. %	srov. sk. %	sk. v pr. %	srov. sk. %
pachatelé sexuálního zneužívání dětí počet=126	3,2*	10,6	2,4*	12,8	5,7*	27,7	8,1*	31,9
pachatelé znásilnění počet = 13	7,7	26,3	7,7	26,3	15,4	47,4	23,1	57,9
Exhibicionisté počet = 16	18,8	37,5	12,5	37,5	31,3	62,6	43,8	62,5

* p<0,05

Programy pro pachatele trestných činů v dopravě v probaci

Hodnocení programu pro řidiče pod vlivem alkoholu, který je zaměřen na snížení rizika budoucích trestných činů v dopravě z důvodu konzumace alkoholu prostřednictvím kognitivně-behaviorální práce a vzdělávání a který proběhl v roce 1997 v probační oblasti South Yorkshire, zjistilo snížení počtu trestných činů pod vlivem alkoholu o dva procentní body u skupiny v nápravném programu ve srovnání se skupinou odsouzenou k trestu odnětí svobody viz tabulka 3.10) (Sugg, 2000b).

Tabulka 3.10. Programy pro řidiče pod vlivem alkoholu – míra opětovného odsouzení v průběhu jednoho a dvou let

	Skupina v nápravném programu		Odnětí svobody		Jiné tresty		rozdíl v %bodu
	%	počet	%	počet	%	počet	
Znovu odsouzení	21	(21)	21	(12)	20	(9)	1
Znovu odsouzení za tr.č. pod vlivem alkoholu	16	(16)	14	(8)	17	(8)	2
Celkový počet		100		56		45	

Nácvik potlačení agresivity (ART) v probaci

Program léčení agresivity je zaměřen na potlačení agresivního chování, zlepšení společenských dovedností, ovládnání hněvu a morální zdůvodnění. Studie programu ART realizovaná Suggem (200a) ve Wiltshire v letech 1996 až 1999- předakreditace- zjistila celkové snížení míry opětovného odsouzení o 9,2 procentních bodů u skupiny v programu ve srovnání s porovnávací skupinou (viz tab. 3.11)³⁵.

Tabulka 3.11 ART v probaci- míra opětovného odsouzení v průběhu jednoho roku

	Skupina v programu (počet=153)		Srovnávací skupina (počet=153)		% rozdíl
	%	počet	%	počet	
procento opětovně odsouzených	32	(49)	41,2	(63)	9,2

Několik aspektů této studie ukazuje na nutnost opatrné interpretace výsledků. Zaprvé použitá čísla byla příliš malá, aby byla analýza statistické významnosti užitečná. Zadruhé srovnávací skupiny byly srovnány jen slabě z hlediska rizik, takže zjištění je možná vysvětlit již dříve existujícími rozdíly mezi skupinami (např. potřeba a připravenost na léčbu), nebo jinými faktory, než je účast v programu.

Programy pro pachatele majetkových trestných činů

Jedna studie zkoumala účinky programů na získání kognitivních dovedností (tj. ETS a R&R) na pachatele majetkových trestných činů a zjistila zlepšení ve výsledcích psychometrických testů před a po absolvování nápravného programu podobně jako u pachatelů trestných činů nemajetkové povahy. Studie dospěla k závěru, že tyto programy byly účinné jak u pachatelů majetkových trestných činů, tak u pachatelů trestných činů nemajetkové povahy, ale že obzvláště nebezpeční pachatelé majetkových trestných činů by mohli mít navíc přínos i z něčeho jiného (Wilson a kol., 2003). Přestože zjištění poskytují zajímavé srovnání podle typu trestného činu, neposkytují spolehlivé důkazy o účincích nápravných programů u jednotlivých zkoumaných skupin. Kromě toho vzorek byl vzat ze stejné skupiny účastníků programu, kteří byli zařazeni do studií o míře opětovného odsouzení a které došly k nejednoznačným výsledkům o účinnosti nápravných programů. Takže závěry o účincích nápravných programů nejsou platné.

Programy zaměřené na konkrétní typy pachatelů

Pozitivní účinky využívání principů účinných nápravných opatření (tj. rizika, potřeby, odezvy) byly shledány u mladších pachatelů, národnostních menšin, národnostně majoritních skupin, v komunitě a ústavní nápravné výchově a v různých druzích programů (Dowden a

³⁵ Srovnávací skupina se skládala z pachatelů s obdobnými alternativními tresty ve Wiltshire ve stejném období. Srovnávací skupina byla porovnána se skupinou v programu podle klasifikace rizik OGRS2 (Tailor, 1999).

Andrews, 1999). To znamená, že programy připravené pro dospělé pachatele mohou být rovněž vhodné pro mladší pachatele a pachatele s rozdílnými kulturním zázemím.

Při shrnování závěrů z meta-analytických analýz McGuire uvádí, že: použití strukturovaných kognitivně-behaviorálních programů zaměřených na rizikové faktory recidivy je obzvláště účinné u dospělých pachatelů. Velikost účinku u dospělých se zdá být nižší než velikost účinku u vzorků mladistvých pachatelů. Velikost účinku u majetkových trestných činů byla obecně nižší než u trestných činů proti životu a zdraví (tj. sexuální a násilné trestné činy) Větší velikost účinku je možné získat z práce s recidivisty.

Je nezbytná pečlivější studii o typech změn, které je pravděpodobně nutné provést v programech k podchycení odlišností mezi účastníky z hlediska věku, pohlaví, etnicity nebo dalších kulturních odlišností včetně odchylek v kriminogenních faktorech.

Programy v Anglii a Walesu jsou, až na několik výjimek, spíše zaměřeny na konkrétní typy trestných činů než na konkrétní typy pachatelů.

Národní probační služba vyvinula programy konkrétně pro pachatele z národnostních menšin ve formě dodatečných modulů v obecných programech pro řešení násilného chování. Přizpůsobené programy a skupiny pro řidiče pod vlivem alkoholu probíhají za výlučné účasti pachatelů z národnostních menšin. Výzkum realizace těchto programů zjistil, že nejsou dostatečně připravené na výsledkové studie z různých důvodů (Stephens a kol., 2004)

Národní probační služba rovněž vytvořila speciální program pro pachatelky odsouzené za majetkové trestné činy, který byl akreditován v říjnu 2003 Akreditační komisí nápravných služeb (Correctional Services Accreditation Panel). Zpráva o pilotní etapě implementace byla připravena (Lovbakke a Homes , 2004) a její hodnocení v dlouhodobějším horizontu přinese jedinečnou studii programu zaměřeného na násilné chování typické pro pachatelky.

Celkové výsledky programu

Výše uvedené studie ukazují nejednoznačné výsledky u programů pro řešení násilného chování v nápravných službách v Anglii a Walesu. Zdá se, že důkazy o účinnosti těchto programů jsou celkově neprůkazné. Ovšem dostaneme jiný obrázek, pokud se výzkum zaměří na ty, kdo skutečně ukončili program ve srovnání s těmi, kteří nikoli.

Analýza výsledků u těch, kteří program dokončili a těch, kteří nikoli (a další intervence), jak v mezinárodních, tak národních studiích přináší mnohem příznivější profil zjištění. Tento profil standardně ukazuje, že ti, kteří program ukončili, si vedou lépe, než ti, kteří do programu nevstoupili, nedokončili jej, a než srovnávací skupiny, a že ti, kteří program zahájili, ale nedokončili, si vedou daleko hůře, než ostatní skupiny (viz např. Borduin a kol., 1995; Polaschek a Dixon 2001; Raynor a Vanstone 2001; Feilzer a kol., 2002; Cann a kol., 2003; Van Voorhis a kol., 2004; Hollin a kol., 2004). Zatímco někteří tvrdí, že tato zjištění poskytují lepší ověření programové teorie a lepší ukazatel účinnosti programů (Hollin a kol., 2004), jiní poukazují na to, že takováto analýza neposkytuje nejlepší hodnocení politiky (Herman, 2003), která přináší jiné výsledky, než ty, které byly shledány u těch, kteří program dokončili.

Kromě toho analýza podle statutu ukončení programu nesplňuje požadovaný plán pro vytvoření závěrů o příčinné souvislosti a účinku, protože nedostatečně přezkoumává další

hodnověrná vysvětlení výsledků (Shadish a kol., 2002). Zjištění je možná interpretovat jako účinky výběru, tedy, že program jednoduše sloužil k oddělení těch, kteří si budou počínat dobře tak jako tak, od těch, kteří nikoli, bez ohledu na nápravný program. Problém spočívá v neschopnosti analýzy (a plánu výzkumu) předložit kontrafaktový model, tedy to co by se stalo v případě neexistence programu u pachatelů, kteří program dokončili nebo z něj vypadli.

Patrně by měly být oba typy analýzy vzaty v úvahu při hodnocení programu a politiky, ovšem oba typy analýzy rovněž vycházejí z předpokladu, že program nebo intervence byly realizovány podle záměru a že hodnocení nebylo znehodnoceno chybnou realizací. Výzkumy ukazují, že tento předpoklad není vždy splněn.

Efektivní implementace intervencí

Důkazy naznačují, že problémy s implementací pravděpodobně ovlivnily úspěch programů pro potlačování násilného chování při snižování recidivy. Například, nedávná kvalitativní studie programů ETS a R&R pro věznic zjistila, že otázky implementace, načasování účasti v mechanismu ukládání trestů, motivace a reintegrace byly důležitými činiteli pro výsledek programu (Larke a kol., 2004). Účastníci programu a personál poukazovali na to, že dlouhý seznam čekatelů negativně ovlivnil motivaci pachatelů; před propuštěním je, po absolvování programu, nezbytná motivační práce. Je důležitá podpora programů ze strany institucí při zvyšování účinku programů a je možné ji posílit tréninkem v připravenosti personálu a tréninkem hraní rolí u těch, kteří se programu neúčastní.

Výzkumy o programech zaměřených na potlačování násilného chování zdůrazňují tři hlavní problémy při účinné realizaci těchto intervencí, včetně:

- rychlého rozšíření programů
- neefektivního zaměření programů
- vyššího stupně neúčinnosti, než se očekávalo (tj. pachatelé, kteří program nezačali, nebo jej nedokončili)

I když existuje málo publikovaných důkazů o účincích plošného rozšíření a efektivnosti programů, spekulace mezi odborníky naznačují, že kvalita nápravných opatření by se mohla snížit (Gendreau a kol., 1999). Sledování kvality programů na lokální úrovni je považováno za důležité z důvodu mnoha rozdílných aspektů implementace, které mohou ovlivnit celkové účinky programů, jako např. charakteristika realizátora, prostředí a cílové skupiny (Elliot a kol., 2001).

Programy zaměřené na potlačování násilného chování ve věznicích a v probaci se rychle rozšířily, což mohlo mít vliv na kvalitu implementace a realizace programu. Například, ve Vězeňské službě došlo k rozšíření programů ETS a R&R ze 30 lokalit se 746 pachateli, kteří program ukončili v letech 1995/96 na 130 lokalit s 3 383 vězni, kteří program ukončili v letech 2002/03. Podobně se stanovené cíle v probační službě ztrojnásobily za tři roky, z 10 000 na 30 000 v letech 2001/02 a 2003/04 u pachatelů, kteří program dokončili (i když tyto cíle se postupně snížily na 12 000 v roce 2002/03 a 15 000 v letech 2003/04).

Programy zaměřené na získávání kognitivních schopností by měly přinést větší účinek u středně rizikových pachatelů (Andrews a kol. 1990b). Existují důkazy, že programy se nezaměřují na pachatele tak, jak bylo zamýšleno. Například podíl vysoce rizikových

pachatelů se snížil podle tří provedených studií zaměřených na programy ETS a R&R ve věznicích a podíl středně rizikových pachatelů se zvýšil. Podíl v rámci málo rizikové skupiny se rovněž zvýšil, kdy byl nejvyšší při druhém hodnocení. Proto je potřeba provést změnu zaměření programů, napřed na málo rizikové pachatele a poté na středně rizikové pachatele. Podobně se hodnocením programu Think First v komunitě zjistilo, že pouze 37 procent pachatelů vytypovaných pro program spadalo do doporučeného rozsahu rizikových bodů OGRS (Ong a kol., 2003). Studie o programech Hollina a kol. (2004) realizovaných v letech 2000 a 2001 vykazovala, že 54 procent vytypovaných pachatelů bylo na příslušné úrovni rizika.

Mnoho intervencí Vězeňské a Probační služby má větší míru neúčinnosti, než se očekávalo. Například přibližně deset procent pachatelů nedokončilo programy ETS a R&R určené pro věznice (Cann a kol., 2003). Čtyřicet jedno procento program opustilo z vlastní vůle. Míra dokončenosti programu u programů zaměřených na potlačování násilného chování pro komunitu byla dokonce nižší. Například Stewart-Ong a kol. (2003) zjistili, že 28 procent pachatelů dokončilo program Think First, a ochabnutí se projevovalo již na počátku programu. V průměru, ti, kteří program nedokončili, navštívili méně než třetinu základního programu a polovina z nich absolvovala méně než čtyři sezení. Něco přes jednu třetinu těch, kteří program nezačali, nebo jej nedokončili, byli přeřazeni do nových programů se sledovanou absencí. Další výzkumy zaměřené na komunitu vykazují míru dokončení 55 procent (Raynor a Vanstone, 1997); 73 procent (Sugg, 2000a); 45 procent (Beton, 2002); 39 procent (Steele a Van Srengsen, 2001) a 35 procent (Hollin a kol., 2004).

Míra dokončení silně souvisí s motivací. Studie Clarka a kol., 2004, citovaná výše, ukazuje, že ne všichni pachatelé, kteří zahájili programy zaměřené na potlačování násilného chování ve věznicích, byli stejně motivováni ke změně. Dřívější studie Stewart-Ong a kol., (2003) zjistila, že účast na předskupinových sezeních vedla k vyšší míře dokončení programu. Jako nejdůležitější prvky předskupinových sezení se ukázaly být: povídání o obsahu programu, snaha o odstranění překážek účasti (například, doprava, vážné problémy s ubytováním, užívání drog); zjištění, jak program Think First navazuje na celé období dohledu; motivování pachatele.

Důkazy o problémech s implementací pocházejí rovněž z hodnocení požadavků na gramotnost u obecných programů zaměřených na potlačování násilného chování, kdy se ukázalo, že existuje velká disproporce mezi požadavky programu na gramotnostní dovednosti a základními dovednostmi některých pachatelů (Davies a kol. 2004). Ministerstvo vnitra vytvořilo akční plán k řešení těchto otázek a vydalo praktickou příručku pro programy pro potlačování násilného chování v probaci (Ministerstvo vnitra 2002c).

Probíhající hodnocení programů ve Velké Británii

Zatímco ve Velké Británii existuje stále se rozšiřující báze důkazů u programů pro potlačování násilného chování, je třeba se ještě hodně dozvědět o jejich účinnosti v britském kontextu, především v prostředí komunit. Očekává se, že plošné hodnocení nákladové efektivnosti a dopadů programů nápravy Probační služby z hlediska míry opětovného odsouzení bude k dispozici v roce 2005. Očekává se, že bude zahrnovat hodnocení výsledků následujících programů: Integrated Domestic Abuse Programme (Integrovaný program proti domácímu násilí), ETS, R&R, Think First, One-to-One, ART, Drink Impaired Driver, Community Sex Offender Group Programme (Program pro léčbu pachatelů sexuálních trestných činů) a Thames Valley Sex Offender Programme (Hollin a kol., 2002).

V současnosti se plánuje studie změn nápravných opatření ve Vězeňské službě a bude se zkoumat vztah mezi charakteristikou pachatele, vězeňskými faktory a krátkodobými výsledky programu kognitivních schopností použitím psychometrických testů a sledováním chování ve vězení. Z dlouhodobějšího hlediska budou zjištění z této studie spojována s výsledky v míře opětovného odsouzení.

V roce 2003 jak Vězeňská, tak Probační služba v Anglii a Walesu, zavedla program posilování kognitivních schopností pro pachatele, kteří již dokončili programy ETS, R&R nebo Think First. Dlouhodobé hodnocení účinnosti tohoto programu používající přesný plán by měl poskytnout zjištění s přidanou hodnotou vloženou do původních výsledků programu.

Sekce Výzkumu a hodnocení RDS-NOMS se snaží využít maximálně metody náhodných kontrolních testů (plány s úrovní 5) k hodnocení jednotlivých intervencí jako součást většího programu práce na zlepšení standardu výsledkových studií v rámci NOMS.

Závěr

Mezinárodní důkazy ze systematických analýz efektivní praxe při snižování recidivy vedou k podpoře využívání kognitivně-behaviorálních programů zaměřených na potlačování násilného chování a intervence u pachatelů. Ve Velké Británii některé výzkumy prokázaly efektivnost programové práce s pachateli jak ve věznicích, tak v prostředí komunit, jiné nikoli. Ještě stále je třeba se dozvědět mnoho o tom, „co funguje“, u koho a proč.

Současné důkazy ve Velké Británii jsou převážně založeny na quasi-experimentálních nebo neexperimentálních hodnotících studiích, což ztěžuje přiřazení výsledků k účinkům nápravného opatření nebo intervence. Častěji je možné výsledky přiřadit k otázkám výběru nebo jiným účinků, pokud ne chybné implementaci. Výsledkové studie by proto měly být založeny na efektivnějším výzkumném plánu. Současně by měla být věnována dostatečná pozornost implementaci k zajištění realizace projektů v souladu se záměrem tak, aby selhání teorie a chybná implementace nezmařily hodnocení účinnosti.

Tabulka 3.12 Důkazy o tom, „co funguje“: programy zaměřené na potlačování násilného chování

Studie	Intervence	Hodnoce- ní	Základní zjištění	Velikost vzorku	Kritické přípomínky
Cann a kol. (2003) Anglie a Wales	Akreditovaný program (ETC) Enhanced thinking skills (Program zlepšení umění myslet)	4	Žádné rozdíly v míře opětovného odsouzení po jednom roce a po dvou letech mezi dospělými muži a mladými pachateli, kteří vstoupili do programu, a individuálně srovnávanou kontrolní skupinou. Podstatně nižší míra opětovného odsouzení u mužů a mladistvých pachatelů, kteří program dokončili po jednom roce, ale ne po dvou.	Zapojeno: Muži: 2.195 Mladí pachatelé: 1.534 Kontrolní skupina – muži: 2.195 Kontrolní skupina: mladiství pachatelé 1.534	Žádné náhodné přiřazení/nulová kontrola dynamických faktorů
Falshaw a kol. (2003a, 2004) Anglie A Wales	Akreditovaný ETS a R&R	4	Žádný zásadní rozdíl v míře opětovného odsouzení u dospělých mužských pachatelů po dvou letech, kteří zúčastnili programu kognitivních dovedností a individuálně srovnávanými kontrolními skupinami, které se nezúčastnily	Zapojeno: 649 Kontrolní skupina: 1947	Žádné náhodné přiřazení/nulová kontrola dynamických faktorů
Friendship a kol., (2002b, 2003b) Anglie a Wales	Předakreditovaný ETS a R&R ve věznicích	4	Podstatně nižší míra opětovného odsouzení o 14 procentních bodů u středně nízkých rizik a o 11 procentních bodů u středně vysokých rizik u dospělých mužských pachatelů v porovnání s individuálně srovnávanou skupinou.	Zapojeno: 667 Kontrolní skupina: 1801	Žádné náhodné přiřazení/nulová kontrola dynamických faktorů
Friendship a kol., (2003c) Anglie a Wales	Předakreditovaný léčebný program pro pachatele sexuálně motivovaných trestných činů ve věznicích	3	Podstatně nižší míra opětovného odsouzení o 3,5 procentních bodů po dvou letech u sexuálně motivovaných nebo násilných trestných činů u skupiny zapojené do programu ve srovnání s individuálně srovnávanou kontrolní skupinou.	Zapojeno: 647 Kontrolní skupina: 1910	Žádné náhodné přiřazení/nulová kontrola dynamických faktorů
Allam (1998) Anglie a Wales	Předakreditovaný program SOTP v rámci probace	3	Podstatně nižší míra opětovného odsouzení o 8,1 procentních bodů u pachatelů sexuálního zneužívání dětí ve srovnání s kontrolní skupinou s trestem od 1 do 3 let.	Zapojeno: 155 Kontrolní skupina: 74	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků

Studie	Intervence	Hodnoce- ní	Základní zjištění	Velikost vzorku	Kritické připomínky
Dobash a kol. (1996) Skotsko	Dva programy proti domácímu násilí v rámci probace	3	Podstatně nižší míra v četnosti násilí a dalšího násilí u skupiny zapojené v programu s následujícím 12 měsíčním dohledem, než u kontrolní skupiny, a to na základě hlášení od partnerů	Zapojeno: 51 Kontrolní skupina: 71	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků
Farrington a kol., (2002b) Anglie a Wales	ETS jako součást přísného režimu u mladých pachatelů ve věznicích	3	Podstatně nižší míra opětovného odsouzení o 10 procentních bodů u experimentální skupiny po jednom roce, ale ne po dvou ve srovnání s kontrolní skupinou. Experimentální skupina se dopustila recidivy po delší době, spáchala podstatně méně trestných činů po dvou letech	Zapojeno: 175 Kontrolní skupina: 127	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků
Hollin a kol., (2002b) Anglie a Wales	ETS a R&R Think first One2One (Napřed přemýšlej Jeden na jednoho) Řešení trestných činů souvisejících s návykovými látkami v rámci probace	3	Podstatně vyšší míra opětovného odsouzení o 12 procentních bodů u pachatelů s nařízeným programem ve srovnání s obdobnou skupinou bez nařízeného programu po 18 měsících. Podstatně nižší míra u těch, kteří program dokončili než u těch, kteří jej nedokončili	Zapojeno: 2230 Kontrolní skupina: 2645	Nesrovnávaná kontrolní skupina
Raynor a Vanstone (2001) Anglie a Wales	Předakreditova- ný R&R v rámci probace	3	Nižší míra opětovného odsouzení u osob odsouzených k veřejným pracím ve srovnání se skupinou osob odsouzených k odnětí svobody po jednom roce, ale ne po dvou. Menší počet osob, kteří program dokončili	Zapojeno: 107 Kontrolní skupina: 82	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků

Studie	Intervence	Hodnoce- ní	Základní zjištění	Velikost vzorku	Kritické připomínky
Steele a Van Arendsen (2001) Anglie a Wales	Think First (Nejdříve přemýšlej) v rámci probace	3	Vyšší míra opětovného odsouzení po jednom roce u skupiny mužů a žen, kteří se zapojili do programu ve srovnání se skupinou osob, kteří se do programu nezapojili a byli odsouzeni k veřejně prospěšným pracem, a to za stejnou dobu době	Zapojeno: 74 dospělých mužů a žen Kontrolní skupina: 40	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků
Stewart-Ong a kol. (2003) Anglie A Wales	Předakreditova Think first (Napřed přemýšlej) v rámci probace	3	Podstatně vyšší míra opětovného odsouzení v průběhu dvou let o 24 procentních bodů u dospělých mužů v nápravném programu, než u mužů nezapojených do nápravného programu odsouzených k výkonu veřejně prospěšných prací	Zapojeno: 267 Kontrolní skupina: 254	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny
Sugg (2000a) Anglie a Wales	Aggression Replacement Training (Trénování potlačování agresivity) v rámci probace	3	Nízká míra opětovného odsouzení o 9,2 procentních bodů u skupiny zapojené do programu ve srovnání se skupinou nezapojenou do programu s obdobnými nápravnými sankcemi. Nižší míra u osob, které program dokončily	Zapojeno: 153 Kontrolní skupina: 153	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků
Sugg (2000b) Anglie a Wales	Drink Impaired Drivers (Řidiči pod vlivem alkoholu) v rámci probace	3	Nižší míra opětovného odsouzení o 2 procentní body u trestných činů spáchaných v důsledku konzumace alkoholických nápojů u skupiny zapojené do programu ve srovnání se skupinou odsouzenou k trestu odnětí svobody a nižší míra opětovného odsouzení o 1 procentní bod u ostatních trestů.	Zapojeno: 100 Kontrolní skupina: 101	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malý počet vzorků
Belton (2002) Anglie A Wales	Think First (Nejdříve přemýšlej) v rámci probace	2	Zásadní rozdíl ve skutečné a předpokládané míře opětovného odsouzení mezi těmi, kteří program dokončili a těmi, kteří nikoli o 22 procentních bodů.	Zapojeno: 117 Kontrolní skupina: žádná	Žádná kontrolní skupina. Žádná kontrola dynamických faktorů v prediktoru

Studie	Intervence	Hodnocení	Základní zjištění	Velikost vzorku	Kritické připomínky
Haslewood -Pocksik a Roberts (2003) Anglie a Wales	Projekty zaměřené na trestní činy v dopravě v rámci probace	2	Nižší míra opětovného odsouzení o 1,6 procentního bodu ve srovnání s předpokládanou mírou.	Zapojeno: 198 Kontrolní skupina: žádná	Týdenní srovnávání kontrolní skupiny a malého počtu vzorků
Sugg (1998), Anglie, Wales	Projekty v oblasti dopravy	2	Nižší míra opětovného odsouzení o 6 procentních bodů u pachatelů nad 21 let a vyšší míra o 9 procentních bodů u pachatelů pod 21 let věku ve srovnání s předpokládanou mírou opětovného odsouzení.	Zapojeno: 1087 Kontrolní skupina: žádná	Žádná kontrolní skupina. Žádná kontrola dynamických faktorů v prediktoru.
Beech a kol., (2001) Anglie a Wales	SOTP V rámci probace	1	Deset procent mužů hodnocených jako „s přínosem“ bylo opětovně odsouzeno ve srovnání s 23 procenty mužů hodnocených jako „nereagujících“ na program.	Zapojeno: 53 Kontrolní skupina: žádná	Žádná kontrolní skupina
Blud a kol., (2003) Anglie A Wales	ETS a R&R ve věznicích	1	Zásadní rozdíly mezi bodováním psychometrických testů u pachatelů před a po programu.	Zapojeno: 5255 Kontrolní skupina: žádná	Žádná kontrolní skupina
Ong a kol., (2003) Anglie a Wales	Akreditovaný program Think First v rámci probace	1	Zásadní rozdíly v míře opětovného odsouzení mezi těmi, kteří program dokončili, a těmi, kteří jej nezačali nebo nedokončili, od 13 do 33 procentních bodů.	Zapojeno: 492 Kontrolní skupina: žádná	Žádná kontrolní skupina.
Wilson a kol., (2003) Anglie a Wales	ETS a R&R u pachatelů majetkových trestných činů ve věznicích	1	Zásadní rozdíly mezi bodováním psychometrických testů u pachatelů před a po programu a kontrolním seznamem měření behaviorálních postojů pro všechny tři skupiny.	Zapojeno: 2.537 pachatelů trestných činů nemajetkové povahy, 2.427 středně a 3.339 vysoce rizikových pachatelů majetkových trestných činů Kontrolní sk.: žádná	Žádná kontrolní skupina

4 Alternativní přístupy k integraci pachatelů do společnosti

Robin Elliott-Marshall, Malcolm Ramsay a Duncan Stewart

Úvod

Tato kapitola poskytuje široký přehled o otázkách a studiích míry opětovného odsouzení a výsledkové studie týkající se integrace vězňů a osob s podmíněným trestem do společnosti. Zaměřuje se na alternativní přístupy k integraci pachatelů oproti předchozí kapitole, která se zabývala programy zaměřenými na potlačování násilného chování. Zabývá se okruhem pěti typů intervencí a důkazy jejich účinnosti. Pět typů intervencí se zaměřuje na zaměstnání, vzdělání, bydlení, drogy a duševní zdraví. Je vhodné na začátku říci, že existuje jen omezené množství důkazů o efektivnosti těchto intervencí, a to především, co se týká probace. U intervencí zaměřených na vězně je možné čerpat z mnohem rozsáhlejší literatury ze Severní Ameriky, ale nedá se předpokládat, že se tytéž výsledky dají očekávat i v naší zemi. Přinejmenším se vězni do určité míry setkávají s jinými problémy, než pachatelé odsouzení k alternativním trestům. Integrace je nevyhnutelně složitější, když je někdo vytržen ze svého obvyklého sociálního kontextu tím, že je uvězněn, i když na druhou stranu, může vězení rovněž poskytnout příležitosti k odhalení kořenů násilného chování.

Úspěšná integrace nemusí být přesně totéž jako upuštění od páchaní trestných činů, ale je často měřena nepřítomností jednoho nebo více různých ukazatelů výsledku: recidiva, opětovné odsouzení, opětovné odnětí svobody. V kapitole 2 se uvádí, že existují důkazy, že výkon trestu v komunitě může být účinnější, než v ústavním zařízení. U vězňů, jak je uvedeno níže, je nezbytně nutné doplnit všechny intervence realizované ve věznici následným ochranným dozorem, nebo věnovat skutečně aktivní průběžnou péči od přijetí do věznice po propuštění z výkonu trestu až po návrat do společnosti.

Trestní a probační praxe ve Anglii a Walesu

Kapitola 1 popisuje postupné změny v ukládání trestů, které měly přímý vliv na trestní politiku v Anglii a Walesu. Jedním se zcela jasných indikátorů změny v trestní politice je rozsah vězeňské populace. Počet mužských vězňů, který byl poměrně stabilní v první polovině dvacátého století, se od té doby postupně a značně zvyšoval. Totéž platí o počtu mužských vězňů v poměru k celkovému počtu obyvatel v Anglii a Walesu ve stejném období. Počet vězeňkyň jak v absolutním, tak relativním poměru k širší populaci významně poklesl v první části století a výrazně vzrostl v devadesátých letech.

Důkazy na mezinárodní úrovni jsou významné. Zprv kapitola 1 ukazuje, že neexistuje přímá vazba mezi trestem odnětí svobody a mírou trestných činů. Zadruhé některým zemím nebo jurisdikcím se podařilo snížit počet vězeňské populace i při nárůstu počtu trestných činů; někdy bylo tohoto výsledku dosaženo zaměřením se na reintegraci (Tonry 2002). Konkrétně jednou cestou ke snížení počtu vězeňské populace je ukládání krátkých trestů, a to méně než

jeden rok, kdy je těžké realizovat jakékoliv intervence ke zvýšení pravděpodobnosti reintegrace a nápravy (Tonry 2002). Ovšem na základě ustanovení Custody Plus (pozitiva soudní vazby) zákona o trestním soudnictví z roku 2003 bude nově kladen důraz na realizaci intervencí i u vězňů s relativně krátkým trestem odnětí svobody v době, kdy jsou ve vazbě, a tyto aktivity budou pokračovat i po jejich návratu do společnosti.

Tak jako vzrostl počet trestů odnětí svobody, vzrostl i počet alternativních trestů. Důkazy uvedené v kapitole 1 naznačují, že pachatelé, kteří by byli dříve finančně pokutováni, jsou nyní odsuzováni k výkonu veřejně prospěšných prací. Rovněž při jednání s nízkorizikovými pachateli, kteří by byli dříve pokutováni, musí probační personál patrně čelit problémům, jak podpořit a zajistit docházku a přizpůsobení se pachatelů v komunitě, kdy musí čelit větší soutěživosti a požadavkům, než může nabídnout vězeňské prostředí a bez řádu, které jim vězeňský řád ukládá. Není stále jasné, do jaké míry budou intervence v komunitě ovlivněny zavedením generických trestů výkonu veřejně prospěšných prací v rámci zákona o trestním soudnictví z roku 2003, nebo s nástupem NOMS. Ovšem důkazy uvedené v kapitole 2 naznačují, že mnoho pachatelů s alternativními tresty je z marginalizovaných sociálních skupin, kterým se nedostává stejné možnosti vzdělání, zaměstnání, bydlení, zdravotní péče, kterou ostatní považují za samozřejmost.

Důkazy o tom, „co funguje“ a „co nefunguje“

V této kapitole je detailně definována integrace vězňů do společnosti. Proces začíná vyhodnocením potřeb odsouzeného při nástupu, nebo i před ním, a zahrnuje intervence nebo podporu poskytnutou v průběhu výkonu trestu a pomoc poskytovanou vězňům při hledání zaměstnání a ubytování těsně před propuštěním. Pomoc vězňům po propuštění je v současnosti méně obvyklá, i když, jak bylo uvedeno výše, by se tato situace měla změnit. Do určité míry se to týká velkého počtu vězňů, kteří jsou odsouzeni na méně než dvanáct měsíců (přibližně dvě třetiny nastupujících mužských vězňů). Tito vězni nejsou pod nařízeným dohledem po propuštění a příležitost další intervence je tak snížena.

Rostoucí počet vědeckých důkazů naznačuje, že intervence realizované ve věznicích zaměřené na konkrétní rizika a potřeby jednotlivých pachatelů mohou mít účinek (viz kapitola 3, která se zaměřuje na program potlačování násilného chování). Analýzy nápravných služeb naznačují, že to, „co funguje“, je širší než multi-modální přístup jdoucí za hranici jednotlivých intervencí při snižování recidivy (Lipsey 1995; Gaes a kol. 1999; McGuire 2002a).

Pro pachatele v komunitě budou připraveny plány dohledu a intervence a v rámci alternativních trestů budou v podstatě zaměřeny podle jejich potřeb. Při vývoji OAsys by mělo být určování potřeb a plánovací proces systematictější; záměrem je, aby osoby odpovědné za koordinovanou péči v probaci aktualizovaly svá hodnocení OAsys v průběhu trestu s cílem co nejlépe evidovat rozvoj a analyzovat rizika a priority. Ovšem zavádění OAsys stále pokračuje a stále není jasné, jak správně je využíván. U trestů odnětí svobody se může stát, že nebude prostor v přiděleném čase na postupné řešení všech potřeb pachatele; multimodální intervence dávají možnost, že práce na několika frontách bude možné zvládat současně s možností dosáhnout více než tradičního lineárního přístupu.

Zaměstnání

Zaměstnání je často vnímáno jako zásadní součást sociální integrace, a tím je i zásadní pro snižování recidivy (SEU, 2002). I když věznice organizují různé workshopy a pracovní programy, malý počet vězňů, kteří k nim mají přístup, může snížit jejich účinnost. Například v Průzkumu znovuzачlenění vězňů čekajících na propuštění provedené v roce 2001 (Niven & Alagundoye 2002) bylo zjištěno, že pouze 20 procent těch, kteří aktivně hledali zaměstnání nebo možnost zaškolení pro propuštění, se dostalo nějaké formy pomoci při jejich úsilí. Většina z těch, kterým se pomoci nedostalo při hledání zaměstnání nebo školicího kurzu, by ráda nějakou pomoc přijala. Niven a Olagundoye rovněž zjistili, že pouze 36 procent vězňů se zúčastnilo vězeňských workshopů.

Důkazy účinků pracovních a školicích programů zaměřených na vyhlídky vězňů při hledání zaměstnání jsou ovšem nejednoznačné (McKenzie 2002). Průzkum znovuzачlenění vězňů z roku 2001 zjistil, že i když vězni navštěvovali pracovní kluby, vzdělávací kurzy, vězeňské workshopy nebo odbornou přípravu při výkonu trestu odnětí svobody, méně než třetina měla zajištěno zaměstnání v okamžiku svého propuštění (Niven a Olagundoye 2002). Výzkum provedený Hamounem a Lewisem (2000) zaměřený na práci a školení vězeňkyň ve výkonu trestu a po propuštění shledal nepatrný vztah mezi pracovními zkušenostmi/dovednostmi získanými ve vězení a zaměstnáním získaným po propuštění. Respondentky nepovažovaly nové dovednosti získané ve vězení za přenositelné do pracovního prostředí na svobodě. Přizpůsobení intervencí zaměřených na pracovní dovednosti lokálnímu pracovnímu trhu a angažování lokálních zaměstnavatelů je nezbytné stejně tak, jako byly zajištěny pracovní schůzky předtím, než jsou vězni propuštěni (Webster a kol. 2001).

Ovšem existují důkazy, že účast v některých činnostech souvisejících se zaměstnáním v průběhu výkonu trestu odnětí svobody může být pro vězně přínosná. Například Lipseyova meta-analýza (1995) téměř 400 studií o programech zaměřených na mladistvé pachatele zjistila, že vězeňské programy zaměřené na zaměstnání měly větší účinek na míru opětovného odsouzení, než jiné typy intervencí. Ve své studii Post-Release Employment Project (PREP) (Projekt zaměstnanosti po propuštění) hodnotili Saylor a Gaes (1997) vliv práce ve věznicí, odborného a učňovského výcviku na míru zaměstnanosti po propuštění z vězení a páčání trestných činů. Studie se pokusila přezkoušet objektivitu výběru použitím metody párování propenzitních bodů. Srovnávací skupina subjektů byla srovnána se studijní skupinou na základě faktorů prediktivních pro účast v programu a řady demografických a biografických proměnných. Pravděpodobnost, že studijní skupina poruší podmínky dohledu nebo bude znovu zatčena v prvních 12 měsících po propuštění byla o 35 procent nižší než u srovnávací skupiny. V průběhu téhož období byla pravděpodobnost, že bude studijní skupina zaměstnána, o 14 procent vyšší. Dlouhodobější výsledky (mezi 8 a 12 měsíci po propuštění) ukázaly, že u těch, kteří se ve věznicí zúčastnili práce, nebo odborného či učňovské výcviku, byla pravděpodobnost návratu do vězení nižší.

I když Probační služby v Anglii a Walesu mají dlouhodobé zkušenosti s programy zaměřenými na zaměstnávání, existuje málo důkazů o tom, jak účinné tyto intervence jsou. To může částečně souviset s velkými odlišnostmi v praxi mezi jednotlivými oblastmi. Existuje rovněž málo důkazů o systematickém zaměřování programů podle potřeb. Kontrola sedmi oblastí v roce 2003 (HMIP, 2004) zjistila, že neexistují důkazy o větší pomoci nezaměstnaným osobám v podmíněčném trestu, a to zřejmě kvůli zařazení dalších intervencí před prací zaměřenou na zaměstnání.

Existuje málo publikovaných hodnocení iniciativ v souvislosti s probací a ještě méně kvalitních hodnocení. Jedna zpráva o hodnocení osmi projektů a institucí zaměřených na řešení zaměstnaneckých potřeb pachatelů (Downes 1993) ukazuje, že některé programy měly dobré výsledky – například byl zmíněn jeden workshop v Nottinghamu, který měl 56 procentní míru opětovného odsouzení v průběhu dvou let ve srovnání s předpokládanou mírou 67 procent. Ovšem velikost vzorku nebyla uvedena, ani nebyla zmíněna žádná srovnávací skupina, což vede k pochybnostem o rozsahu a platnosti zjištění.

Obdobně Roberts a kol. (1997) hodnotil sedm iniciativ zaměřených na pomoc pachatelům odsouzeným k určitým alternativním trestům při zaškolení a hledání zaměstnání. Tyto iniciativy probíhaly nejméně šest měsíců, z nichž se některé zaměřily na poskytnutí rad a poučení a jiné na poskytnutí zaškolení. Hodnocení vykázalo pozitivní výsledky (získání kvalifikace, nebo pokračování v dalším vzdělávání, zaškolení, nebo zaměstnání) v mnoha případech, ale nezahrnovalo kontrolní nebo srovnávací skupiny a nezjišťovalo dopad na míru opětovného odsouzení.

Bridgesova (1998) studie je o něco rozsáhlejší. Mezi 480 pachatelí, kteří byli nezaměstnaní před zahájením dohledu, byla zjištěna dvojnásobná míra pozitivních výsledků (nalezení zaměstnání) u těch, kteří absolvovali program ve srovnání s těmi, kteří nikoli (40 % oproti 20 %). Ale to může souviset s rozdíly mezi těmito dvěma vzorky a studie nezkoumala dopad na recidivu.

Nedávno hodnocení (Sarno a kol., 2000) dvou probačních programů zaměstnanosti zjistilo, že 16ti až 25ti letí pachatelé, kteří se zúčastnili programu ASSET³⁶, vykazovali nižší míru opětovného odsouzení v průběhu jednoho roku (43 %) než ti, kteří program nenavštěvovali (56 %). Je zajímavé, že účastníci programu byli v recidivě pomalejší než ti, kteří se nezúčastnili. I když je možné, že tato zjištění byla získána na základě selekčního efektu, přesto se zdá, že by mohlo být užitečné brát v úvahu prodlení v míře opětovného odsouzení spolu s dalšími měřeními (jako např. četnost a závažnost) v budoucích studiích. Srovnání byla rovněž provedena u pachatelů, „kteří obdrží obvyklou dávku rad ETE v podobném okrese“, ale počet pachatelů ve srovnávací skupině (počet 26) byl příliš nízký pro získání statisticky významných závěrů. Ovšem autoři sami konstatovali, že jejich srovnávací skupiny byly nedostatečně rozsáhlé a poznamenali, že to, co se jeví jako programový efekt, může být ve skutečnosti selekčním efektem.

I s použitím rozsáhlejší literatury ze Severní Ameriky se zjistilo, že k získání zaměstnání byla většina intervencí pro pachatele zaměřena na vězeňské programy. Jediná nedávná systematická analýza intervencí v komunitě, kterou bylo možné nalézt (Vicher a kol. 2003), naznačuje, že zaměstnanecké programy pro bývalé pachatele nevedou ke snížení míry opětovného odsouzení. Tato analýza zkoumala osm náhodných kontrolních vzorků, které byly považovány za dostatečně velké, všechny z USA, a autoři uznávají, že „literatura RCT je v tomto ohledu nedostačující a poměrně zastaralá“.

Popisná analýza dostupné literatury o zaměstnaneckých programech (jak ve věznicích, tak i komunitních programech v UK) provedená Websterem a kol. (2001, str. 19) zjistila, že „pomoc je málokdy zaměřena na ty, u nichž je riziko recidivy vyšší, i když existují důkazy, které naznačují, že tak jako u ostatních intervencí, jsou to právě ti, kteří z nich mají největší

---

³⁶ ASSET je hodnotící nástroj pro mladistvé pachatele Rady pro soudnictví mládeže.

užitek“, proto by asi nemělo být překvapující, jestliže tyto programy dosud v pilotní etapě nedokázaly prokázat významné snížení míry opětovného odsouzení.

Vzdělání

Edukační programy mohou rovněž zlepšit šance pachatelů zvýšením jejich zaměstnatelnosti. Existují důkazy ze Severní Ameriky, že nácvik základních dovedností může přispět ke snížení recidivy. Porporino a Robinson (1992) zjistili nižší míru opětovného odsouzení mezi pachateli, kteří dokončili program základního vzdělávání dospělých při pobytu ve vězení (30 %) ve srovnání s těmi, kteří byli propuštěni před dokončením programu (36 %) a těmi, kteří z programu vypadli (42 %). Srovnání skupin naznačuje, že absolventi programu se stali méně rizikovými pachateli, ale nedokládá to sledovanou vazbu mezi dokončením programu a nižší mírou opětovného odnětí svobody. Hollinova a Palmerova analýza (1995) zjistila nejednoznačné důkazy o účinnosti edukačních programů ve věznicích, ale naznačuje, že mohou být velmi přínosné u vězňů s vyšším rizikem recidivy.

Tedy doba setrvání ve školicím programu může být důležitější než účast v programu jako taková. Adams a kol. (1994) srovnávali vězně, kteří se zúčastnili teoretických/odborných školicích programů se vzorkem, kterému se žádné intervence nedostalo. Nebyl zjištěn žádný rozdíl mezi mírou opětovného odnětí svobody mezi těmi, kteří se programu zúčastnili, a těmi, kteří nikoli. Ovšem vězni, kteří strávili více času v teoretickém vzdělávacím programu (alespoň 300 hodin) a v odborném programu (alespoň 200 hodin), byli po propuštění méně krát opětovně vězněni, než ti s ne tak intenzivní výukou. Přínosy delší účasti byly znatelné u vězňů s nejnižším stupněm vzdělání.

Hodnocení základního vzdělání a zajištění pachatelů s trestem výkonu veřejně prospěšných prací má nevyrovnanou historii. Například Davies a kol. (1997) zjistil chybějící školení a nedostatečné pochopení nezbytnosti základních dovedností ve většině probačních oblastech; hodnocení probíhalo ad hoc a nesystematicky ve většině oblastí; docházelo k velkým rozdílům i v tom, kolik podpory je potřeba. Program zjišťování základních dovedností byl vytvořen v rámci Programu na snižování kriminality a zatímco několik pachatelů získalo výuku základních dovedností jako jeho výsledek, prokázal tento program realizovatelnost prověřování základních dovedností v etapě podrobné charakteristiky obžalovaného (Mahon a kol., 2004). Ovšem existuje málo důkazů, nebo téměř žádné, které prokazují účinek programů zaměřených na základní dovednosti na míru recidivy.

Bydlení

I když je možné získat zaměstnání bez stálého bydlení, je zcela zřejmé, že je vhodné mít kde bydlet. Průzkum znovuzачlenění 2001 ukázal, že mezi vězni, kteří měli po propuštění kam jít, si jich 31 procent zajistilo placenou práci ve srovnání s pouhými devíti procenty u těch, kteří neměli po propuštění kam jít. Celkem téměř třetina vězňů dotazovaná těsně před propuštěním, neměla po propuštění z vězení kde bydlet (Niven a Olagundoye, 2002).

Probační politika se rychle rozvíjí v otázce bydlení pachatelů, především co se týká schválených objektů. I když schválené objekty existují již více než sto let, šlo až donedávna o zanedbávanou oblast v systému trestního soudnictví. Existuje nyní 100 schválených objektů v Anglii a Walesu poskytujících téměř 2000 lůžek (Ministerstvo vnitra 2004d).

Tradičně byly schválené objekty považovány za „ubytování pro lidi v tísní“, ale v současnosti „poskytují zvýšenou úroveň residenčního dohledu pro širokou řadu jednotlivců včetně lidí propuštěných na kauci, osob s podmíněčným trestem, osob dočasně propuštěných s podmínkou trvalého bydliště“ (Wincup, 2002, str.3). Nedávný dokument o strategii popisuje úlohu schválených objektů jako jednu z ochranných veřejnosti s existencí objektů ubytovávajících pachatele závažnějších trestných činů. (Ministerstvo vnitra). Tuto úlohu podporují i důkazy z průzkumu provedeného v březnu 2003, který zjistil, že polovina ubytovaných je v podmíněném trestu ve srovnání s pouhými 6 procenty uvedenými HMIP v roce 1993 (Foster 2004) .

I když personál schválených objektů se snaží nalézt smysluplnou práci pro ubytované současně se zaměřením na vysoce rizikové případy a s ohledem na bezpečnost veřejnosti, existují jasné hranice, co lze očekávat, že tyto schválené objekty mohou dosáhnout. Ovšem existuje velice málo důkazů o účincích různých forem pomoci při hledání ubytování/typů ubytování na snižování míry opětovného odsouzení. Ministerstvo vnitra zadalo v roce 2002 provedení analýzy literatury (Grimshaw 2002) ke shromáždění důkazů z anglicky mluvících zemí a blízkých evropských zemí. Analýza dospěla k závěru, že v určitém okamžiku může mít potřeba bydlení vliv na páchaní trestných činů, ale tento vztah je složitý, a že někdy může páchaní trestných činů přispět problémům s ubytováním. Ovšem studie zkoumající statistickou účinnost intervencí řešících problematiku bydlení chybějí. Hlavní otázky jsou shrnuty níže:

- Potřeby bydlení se během života mění. To přináší potřebu zvažovat poskytnutí rozdílných intervencí u lidí v různých etapách jejich života.
- Většina pachatelů chce přístup k normálnímu zajištění ubytování.
- Bytové potřeby je třeba zvažovat v kontextu různých potřeb. Některé skupiny, jako například pachatelé sexuálních trestných činů a mentálně narušených pachatelů, vyvolávají zvláštní skupinu otázek.
- Služby pro pachatele bývají časově omezené, ale může nastat potřeba průběžné podpory. A v této souvislosti dochází k nedostatku vhodného následného ubytování.

Léčení u drogově závislých

Vězeňské programy zaměřené na léčení drogově závislých se v posledních letech značně rozšířily, i když z velice nízké výchozí úrovně. Většina hodnocení byla prováděna u vězeňských terapeutických programů (obvykle terapeutické skupiny). Ta ukázala, že u vězňů, kteří dokončili léčení, je menší pravděpodobnost dalšího užívání drog nebo recidivy po propuštění, než u neléčených pachatelů. (viz Bullock, 2003 – analýza převážně americké literatury).

Dosud je 12 krokový program Rehabilitation of Addicted Prisoners Trust (RAPt) jediným programem léčení drogově závislých ve věznicích v Anglii a Walesu, který byl hodnocen. Počáteční hodnocení zjistila, že vězni, kteří program dokončili (přibližně polovina hodnocených) dosáhla ve svém sebehodnocení většího omezení užívání drog a omezení recidivy ve srovnání s těmi, kteří léčbu nezačali, nebo ji přerušili (Martin a Player, 2000). Míra opětovného odsouzení u absolventů programu byla přibližně poloviční oproti těm, kteří program neabsolvovali (přerušili, nebo nezačali). Další analýzy míry opětovného odsouzení čerpající z čerstvého vzorku respondentů (Liriano a kol.) ukazují, že ti, kteří program dokončili, vykazovali podstatně nižší míru opětovného odsouzení, než vězni ze srovnávacích

skupin po jednom roce (25 % oproti 38 %) a po dvou letech (40 % oproti 50 %). Srovnávací skupina srovnávala vězně ze stejných zařízení rozřazených podle věku, předchozích odsouzení a bodů OGRS.

Výsledky těchto studií míry opětovného odsouzení je však nutné používat s jistou opatrností. Je pravděpodobné, že účinky léčby byly nadhodnoceny, protože srovnávací skupina těch, kteří z programu vypadli, nebyla zařazena do vzorků. Vězni, kteří se do programu přihlásili a dokončili jej, mohli patřit mezi ty, jejichž motivace změnit své chování byla největší. Také srovnatelnost absolventů a srovnávací skupiny je diskutabilní, protože nebylo možné určit, zda druhá skupina měla problémy s drogami.

Důkazy výzkumu jasně ukazují, že to, co vězni získají ve vězení, mohou opět rychle ztratit, pokud existuje nedostatečný ochranný dozor a podpora vězňů po propuštění. Jedním z nejkonzistentnějších zjištění z literatury o léčení drogových závislosti je skutečnost, že výsledky jsou nejpříznivější u pachatelů, kteří se zúčastnili a absolvovali doléčení. Například Wexler a kol. (1999) vykázal míru opětovného odnětí svobody v průběhu tří let ve výši 27 procent u vězňů, kteří dokončili jak léčbu ve vězení, tak následné doléčení v terapeutické komunitě. Míra těch, kteří z léčby ve vězení vypadli, kteří léčbu dokončili, ale neabsolvovali následnou péči a skupinou, která léčbu neabsolvovala byla 82 %, 79 % a 75 % u jmenovaných skupin. Ovšem rozdíl v míře opětovného odsouzení mezi celkovou skupinou v terapii a kontrolní skupinou sledovanou ve studii již dříve nebyly v průběhu tří let zjevné.

Tato studie je také zajímavá, protože se pokusila přezkoušet selekční zaujatost umístěním vězňů vhodných pro program na čekací listinu a náhodným výběrem jednotlivců do programu, jakmile byla místa k dispozici. Vězni, kteří nebyli vybráni k léčbě, zůstali na čekací listině do doby, kdy jim zbývalo méně než devět měsíců do konce trestu, kdy byli zařazeni do kontrolní skupiny. Nedávná analýza výsledků za pětileté období u stejného vzorku zjistila, že míra opětovného odnětí svobody byla podstatně nižší u léčené skupiny, ale léčení není časově prediktivní pro první opětovné uvěznění. (Prendergarst a kol. 2004). Účast v následné péči souvisela s nižší mírou opětovného odnětí svobody, delší dobou před opětovným odnětím svobody a vyšší mírou zaměstnanosti po propuštění. Formy ochranného dozoru poskytované americkými programy se liší, ale obvykle zahrnují další residenční léčbu a/nebo dohled a podporu komunity. U léčení drogové závislosti a intervencí souvisejících se zaměstnáním jsou potřeba pomoci s bydlením a ostatní formy sociální podpory jakou součást uceleného balíčku.

Léčba závislosti na drogách a alkoholu byla zavedena jako dodatečný požadavek u probačních trestů (nyní nařízení nápravy v komunitě) prostřednictvím CJA 1991. Poté následovalo zavedení Nařízené léčby a testování drogové závislosti (DTTO) jako nového typu alternativních trestů v rámci Zákona o trestné činnosti a porušování pořádku (Crime and Disorder Act) z roku 1998. DTTO jsou k dispozici v Anglii a Walesu od dubna 2001; 4 851 nařízení bylo provedeno v prvním roce. Nařízení jsou zaměřena na vážné zneužívání drog u pachatelů od 16 let a výše s cílem léčit je z drogové závislosti, a tím snížit počet trestných činů spáchaných s cílem získat prostředky na nákup drog. Nedávno zákon o trestním soudnictví a správě soudů 2000 (Criminal Justice and Court Services Act) dal nové pravomoci při testování drogové závislosti pachatelů pod dohledem Probační služby, vydal nové požadavky na zdržení se užívání drog (u pachatelů s nařízenou léčbou v komunitě, nebo trestem) a podmínky pro dočasné propuštění.

Ovšem neexistuje dostatečný výzkum o efektivnosti intervencí k léčbě závislosti na drogách a alkoholu u pachatelů v komunitě. Hodnocení pilotních programů DTTO (Turnbull a kol. 2000; Turnbull 1999) zjistilo, že výdaje na drogy při sebehodnocení klesly z průměrných 400 GBP před zatčením na 25 GBP v počáteční etapě výkonu trestu. Pohovory po šesti měsících ukazují, že se toto snížení nezměnilo. Studie míry opětovného odsouzení v průběhu dvou let u pachatelů odsouzených k DTTO během pilotní fáze zjistila, že pachatelé, kteří trest nastoupili, byli statisticky méně náchylní k opětovnému odsouzení (80 %), než pachatelé ve srovnávací skupině (91 %), a snížili roční míru odsouzení na úroveň značně pod míru vykazovanou v předchozích pěti letech (Hough a kol., 2003a). Projevily se statisticky významné rozdíly v míře opětovného odsouzení mezi pachateli, jejichž trest byl zastaven (91 %) a u těch, kteří nařízenou léčbu dokončili (53 %), ale zjištění mohla spíše odrážet selekční efekt než efektivnost programu. Autoři dospěli k závěru, že důkazy o relativní efektivnosti DTTO jsou omezené, protože DTTO byl zaměřen na skupinu recidivistů a starších pachatelů. Je třeba být rovněž opatrný při extrapolaci na obecnou drogově závislou populaci v probaci, protože počet osob zařazených do studie byl malý (z 210 pachatelů odsouzených k DTTO jich bylo porovnáno 174 podle Indexu pachatele s databází odsouzení Ministerstva vnitra). Výzkumy srovnávající demonstrační projekty s praktickou implementací rovněž naznačují, že účinky zjištěné v pilotní etapě nejsou vždy přenositelné do celonárodní realizace (nebo nejdou klasifikovat). Nedávný audit navrhnul řadu způsobů, kterými by mohla být implementace a účinnost DTTO zlepšena, a přitom uznal složitost práce s chaotickými uživateli drog (National Audit Office 2004). Mezi tyto způsoby patří i věnování větší pozornosti motivování pachatelů a další péči po výkonu nařízení k zajištění pokračování v léčbě a podpoře.

Duševní zdraví

Problémy duševního zdraví mohou ohrozit schopnost jak vězňů, tak osob v probaci nastoupit a řádně se zapojit do programů zaměřených na páchání trestných činů. Existuje nedostatek publikovaných dostupných dat o zajištění potřeb z hlediska mentálního zdraví ze strany věznic a probačních oblastí. I když je známo, že se pachatelé s duševními poruchami značně liší z hlediska rizika pro ně samotné i pro ostatní. Pravděpodobnost, že spáchají nové trestné činy, je určena nejen jejich charakteristickou, ale také intenzitou a kvalitou dohledu a léčby, kterých se jim dostane, pokud mají přístup ke komunitě (MacCulloch a Bailey 1993). I když existuje nedostatečný výzkum o účincích dohledu nad pachateli s duševními poruchami, je tu však potenciál ke zlepšení intenzity a kvality intervencí, kterých se některým pachatelům s duševní poruchou dostává.

Přínosy reintegrační práce s vězni s krátkými trestem odnětí svobody

Nedávné dočasné hodnocení sedmi programů hledání způsobu reintegrace u pachatelů odsouzených k odnětí svobody a především při jejich propuštění částečně ukázalo na možné přínosy podpory poskytované odsouzeným na méně než 12 měsíců (Lewis a kol. 2003). Již bylo uvedeno, že tato skupina se skládá z většiny přijatých vězňů, u nichž existuje i největší riziko opětovného odsouzení. Tito vězni mají v současné době nejméně možností účastnit se formálních programů v průběhu uvěznění. Proto hodnocení poskytuje do určité míry náznak účinku těchto programů, aniž by bral v úvahu účinky jiných intervencí.

Programy zahrnují tři projekty vedené v probaci a čtyři projekty vedené dobrovolníky. Záměrem všech projektů je poskytovat podporu jednotlivcům při řešení praktických problémů při reintegraci včetně bydlení, ale programy vedené v probaci rovněž realizují kognitivně/motivační programy k řešení násilného chování. Účast v programech byla dobrovolná. Kontinuita kontaktu se službou byla povzbuzující. Z vězňů, kteří nadále pokračovali v programu při propuštění, bylo 43 procent z nich po propuštění v nějaké formě kontaktu. Došlo i ke zlepšení postoje k trestným činům (CRIME PICS II) a v menší míře k sebepřiznání problémů. Srovnání programu ukazuje, že tato zlepšení byla největší u vězňů v probačních programech, především u těch, kteří dokončili kognitivně/motivační programy, i když studie nezjišťovala rozdíly mezi těmito skupinami.

Multi-modální intervence

Z celkově pozitivní povahy literatury o tom, „co funguje“, je možné vidět, jak pečlivě vybrané portfolio intervencí může být pro pachatele přínosné v širším slova smyslu. Jedna z nejučelnějších analýz literatury o intervencích ve věznicích dospěla k závěru, že je nezbytné postihnout celou škálu jednotlivých kriminogenních faktorů pachatelů, pokud mají být jejich dispozice k páčání trestných činů úspěšně sníženy (Gaes a kol. 1999). Lipsey (1992) rovněž zdůraznil potenciální výhodu kombinování různých intervencí ve srovnání s účinností jednotlivých programů. Totéž zmiňuje Webster a kol. (2001), který dospěl k závěru, že existuje potřeba integračních programů, které se zabývají osobním rozvojem, bydlením a zneužíváním návykových látek, otázkami odborného výcviku a vzdělávání u pachatelů, kteří jsou zařazeni do komunity.

Proto multi-modální nebo individuálně stanovený přístup zahrnuje poskytování nácviku kognitivních dovedností, léčení drogové závislosti, léčení pachatelů sexuálních trestných činů, vzdělávání, odborný výcvik a pomoc při řešení bydlení vězňům i pachatelům v podmíněném trestu (podle potřeby). Řešení řady jejich problémů je jistě složité a vyžaduje náležité hodnocení a koordinaci pomocí koordinované péče o pachatele. Někteří pachatelé mohou ocenit pomoc konzultanta (poskytovanou na dobrovolné bázi) navíc k poskytované koordinované péči. Ovšem přehledová studie zjištění z US i UK ukazuje, že zatímco americké studie poukazují na to, že poskytování rad má relativně skromný účinek na deviantní chování, britské důkazy jsou nedostačující, především kvůli malému počtu výzkumů v této oblasti (Hall, 2003; viz též Lewis a kol. 2003).

Závěr

Do jisté míry závisí úspěch intervencí na samotných pachatelích, zda budou schopni reintegrace do společnosti, či nikoli (v případě vězňů po jejich propuštění z výkonu trestu). Léčení drogově závislých diskutované v předchozích odstavcích poskytuje dobrý příklad, jak jsou zkušenosti z vězení i po propuštění důležité pro určení výsledku. U většiny vězňů je snaha ukončit trestnou činnost dlouhodobým procesem a účast v programech při výkonu trestu odnětí svobody je jenom částí celkového procesu nápravy. Faktory, jako zaměstnání a stálé bydlení, hrají úlohu při tom, aby přínosy získané ve vězení přetrvaly i po propuštění i pomohly při snižování pravděpodobnosti recidivy. Je proto důležité, aby věznice plánovaly a zajišťovaly odpovídající následnou péči a podporu ještě před propuštěním, tak jak ukazuje americký i britský výzkum (Lewis a kol. 2003; Travis a kol. 2001).

U pachatelů umístěných do komunity se pozornost rovněž přenáší od pouhého zaměření se na nedostatky kognitivních schopností pachatele k integraci do komunity. Bylo dosaženo již několika významných úspěchů, například při zvyšování výkonnostní úrovně u základních dovedností a při vytváření konzistentnějšího rámce pro řešení potřeb z hlediska základních dovedností, i když některé snahy měřit účinky intervencí byly zmařeny vzhledem k implementačním těžkostem. Zatímco důkazy ukazují na integrační přístup, je těžké určit přínos jednotlivých intervencí.

Důraz je kladen na důležitost dobrého výzkumného plánu. Existuje celá řada podstatných důkazů zmíněných v této kapitole i předchozích kapitolách, které naznačují, že některé intervence nařízené v průběhu výkonu trestu odnětí svobody, nebo výkonu veřejně prospěšných prací mohou pomoci řešit otázku recidivy. Avšak neexistuje dostatek důkazů, které by prokázaly, jaký mají tyto intervence skutečný dopad v praxi. Existují rovněž důkazy o nedostacích výzkumu definovaných proti Standardu stanoveném v kapitole 1; plán většiny studií zaměřených na výsledky je značně pod úrovní „zlatý standard (úroveň 5).

Nedostatečný výzkum není to jediné. Chybná implementace je rovněž problém. Chybná implementace může mít různé významy; v extrémním případě to může znamenat, že intervence nebyla realizována ve smysluplném počtu (například základní dovednosti a etapa 1 programu hledání cesty k zaměstnání). Za těchto okolností žádný plán výzkumu, byť sebelepší, by nebyl schopen vypovědět nic o efektivnosti. V jiných případech je použit k popsání nízké kvality implementace, což může znamenat špatné zacílení intervencí, vysokou míru oslabení účinnosti, nebo je otázkou kvalita realizace, možná jako výsledek „postavení na miskú vah“ (jak uvádí kapitola 4). Kontext, v němž jsou intervence realizovány, může být právě tak důležitý při určování úspěchu (nebo naopak) jejich implementace, jako plán samotných intervencí. Například probační průzkumné programy soutěžily s jinými intervencemi, především s obecnými programy potlačování násilného chování (které jsou součástí průzkumných programů), a byly spuštěny celonárodně, dříve než byly dokončeny obecné programy. Při snaze zvýšit počet pachatelů, kteří projdou programem potlačování násilného chování, není příliš překvapující, že počet pachatelů, kteří dokončili některých z těchto programů, byl nízký. Motivující personál je jistě nezbytný k úspěšné realizaci, ale je tu riziko, že se příliš spoléhá na cíle při tvorbě motivátorů. Je zřejmé, že nemůže být řešením vytvářet stále více a více cílů a že málo energie bylo věnováno zvážení alternativních motivátorů. Tato problematika musí být vyřešena, jestliže mají být úspěšně realizovány komplexnější, integrované, multi-modální balíčky intervencí. Realizace komplexnějších balíčků se zdá přirozeně složitější než poskytování jednotlivých intervencí. Jak implementace, tak plán výzkumu musí být znovu posouzeny, pokud se máme dozvědět, co v této oblasti opravdu funguje.

Tabulka 4.1

Důkazy o tom , „co funguje“: integrace pachatelů do společnosti

Studie	Intervence	Hodnoce- ní	Základní zjištění	Velikost vzorku	Kritické připomínky
Predergarst a kol., (2004) USA	Amity Therapeutic Community (Terapeutická komunita Amity)	4	Míra opětovného uvěznění v průběhu 5 let nižší u skupiny vězňů v programu. Stejně i u tříleté studie byla nejnižší míra mezi těmi, kterým se dostalo ochranného dozoru	Zapojeno: 341 Srovnávací skupina nezapojených: 235. Podskupiny v programu: dokončili program a obdrželi následnou péči: 79; nedokončený ochranný dozor: 26; dokončení programu: 159; z programu vypadlo: 77	Jako Wexler a kol., rovněž výsledky modelové doby do opětovného uvěznění.
Wexler a kol., (1999) USA	Amity Therapeutic Community (Terapeutická komunita Amity)	4	Míra opětovného uvěznění v průběhu 3 let je podstatně nižší u těch, kteří dokončili léčbu drogové závislosti a následnou péči ve srovnání s těmi, kteří z programu vypadli, nebo jen dokončili léčbu a srovnávací skupinou , která se léčby nezúčastnila. Výsledky u podskupin mohou vykazovat selekční efekt.	Celkový počet 478 vězňů. Skupina v programu: 289 a srovnávací skupina: 189. Podskupiny v programu: dokončená léčba a ochranný dozor: 62; vypadli z programu: 73 a dokončilo pouze: 154	Použito náhodné zařazení do programu podle náhodně vybraných účastníků ze skupiny vězňů na čekací listině na léčbu. Některé výsledky založené na analýzách relativně malých podskupin.

Studie	Intervence	Hodnoce- ní	Základní zjištění	Velikost vzorku	Kritické připomínky
Hough a kol., (2003b) Velká Británie	Léčení drogové závislosti a nařízené testy (DTTO)	3	Pravděpodobnost u pachatelů v DTTO, že budou opětovně odsouzeni je nižší, než u srovnávací skupiny s nařízeným dohledem 1A(6)	174 z 210 pachatelů v DTTO byli srovnáni s 80 pachateli s nařízeným dohledem 1A(6).	Malý vzorek a špatně porovnaná srovnávací skupina. Zásadní výsledky u těch, kteří program dokončili (53%) oproti těm, kteří nikoli (91%), ale může to být v důsledku selekčního efektu.
Saylor a Gaes (1997) USA	Projekt zaměstnanosti po propuštění	3	U těch, kteří se zúčastnili prací ve věznicích, nebo odborných programů, je menší pravděpodobnost, že budou uvězněni v průběhu 12 měsíců v porovnání se srovnávací skupinou těch, kteří se neúčastnili. Podobné výsledky dlouhodobé míry opětovného uvěznění.	Celkem přes 7 000 Velikost skupin není známá.	Perspektivní studie, která použila striktní statistickou kontrolu zaujatosti při výběru.
Adams a kol., (1994) USA	Vzdělávací programy	2	Více času stráveného ve vzdělávacích a odborných školeních ve věznicích souvisí s nižší mírou opětovného uvěznění, než méně intenzivní nebo žádná účast.	Více než 14 000. Srovnání provedeno na základě 8.001 nezúčastněných, 5.051 ve vzdělávacích programech, 422 v odborných kurzech a 1.359 jak ve vzdělávacích programech tak odborných kurzech.	Rozsáhlá studie vězňů provedena v letech 1991 a 1992. Použila přirozeně vytvořenou srovnávací skupinu nezúčastněných.

Studie	Intervence	Hodnoce- ní	Základní zjištění	Velikost vzorku	Kritické připomínky
Liriano a kol., (2003) Velká Británie	Drogový program RAPt	2	Podstatně nižší míra opětovného odsouzení v průběhu jednoho a dvou let u absolventů programu RAPt ve srovnání se srovnávací skupinou spárovanou podle věku, kriminální minulosti a bodů OGRS.	V programu: 274 v jednom roce a 137 v dvou letech. Srovnávací skupina: 931	Jediný program léčby drogové závislosti ve věznicích hodnocený v Anglii a Walesu zkreslený vyloučením těch, kteří z programu vypadli, z analýzy. Srovnávací skupina neporov- návána z hlediska drog. závislosti.
Porporino a Robinson (1992) Kanada	Základní dovednosti	2	Nižší míra opětovného odsouzení u pachatelů, kteří dokončili základní vzdělávací program pro dospělé, ve srovnání s těmi, kteří byli propuštěni před dokončením programu, a těmi, kteří z programu vypadli.	Celkový vzorek 1.736. Dokončilo: 899; propuštění před dokonč.: 462; z programu vypadlo: 375	Málo studií o základních vzdělávacích programech ve věznicích. Žádná neutrální srovnávací skupina
Martin a Player (2000) Velká Británie	Drogový program RAPt	1	Absolventi programu oznamovali nižší spotřebu drog a souvisejících trestných činů po propuštění z vězení. Míra opětovného odsouzení byla 20 % u absolventů a 39 % u těch, kteří se nezúčastnili.	Celkem 200: absolventů 95; 35 vypadlo a 70 nenastoupilo. Dotazováno pouze se 75 po propuštění.	Malá studie, zvláště u sledování po propuštění. Analýza opětovného odsouzení nepoužila srovnávací skupinu. Doba sledování z hlediska opětovného odsouzení se lišila od 6 do 18 měsíců.

Studie	Intervence	Hodnocení	Základní zjištění	Velikost vzorku	Kritické připomínky
Sarno a kol., (2000) britská studie	Programy zaměstnanosti	1	Studie míry opětovného odsouzení v období jednoho roku u dvou programů zaměstnanosti; 43% účastníků programu ASSET bylo znovu odsouzeno ve srovnání s 53% těch, kteří byli zmiňováni, ale nezúčastnili se programu ASSET	219 účastníků, 90 pachatelů zmíněno, kteří se nezúčastnili	Srovnává ty, kteří program nezačali, s těmi, kteří je dokončili. Nesrovnává předpokládané a skutečné míry opětovného odsouzení. Zahrnuje srovnávací skupinu z jiného okresu, které se dostalo obvyklé rady ETE, ale byla příliš malá (26), k vyvození statisticky významných závěrů.
Downes (1993), britská studie	Pomoc při získání zaměstnání v 8 oblastech	1	Liší se. Nottingham byl zmiňován s mírou opětovného odsouzení v průběhu dvou let ve srovnání s předpokládanou mírou 67 %.	Není uvedena.	Předpokládaná a skutečná míra opětovného odsouzení porovnána, ale bez srovnávací skup. Byla by hodnocena 2, ale nedostatek informací o velikosti vzorku znamená, že není jisté, zda by to bylo 2.
Bridges (1998) britská studie	Pomoc při získání zaměstnání	není	Ti, kterým se dostalo pomoci, měli dvakrát tak větší naději na získání zaměstnání oproti těm, kteří nikoli (40 % proti 20 %)	Celkový vzorek 480.	Opětovné odsouzení nehodnoceno. Nedostatek informací o srovnávací skupině; možnost rozdílů mezi skupinami, které lze vysvětlit rozdíly ve výsledku při hledání zaměst.
Roberts a kol., (1997) britská studie	Pomoc při získání zaměstnání v 7 oblastech	není	Pozitivní výsledky uváděny od 14 do 60 pachatelů na jeden projekt (získání kvalifikace nebo nástup do dalšího vzdělávacího programu, školení nebo zaměstnání).	Údaje o 6 ze 7 uváděných projektů. Mezi 24 až 350 zúčastněnými pachateli na jednu oblast.	Nezahrnuje kontrolní nebo srovnávací skupiny a počty byly velmi malé.

5 Dopad nápravných opatření na recidivu: závěry a cesta vpřed

Chloë Chitty

Úvod

Carterova analýza a odezva vládních institucí na tuto analýzu poskytly příležitost k reformě nápravných služeb. K provedení reformy je nezbytné získat zkušenosti i poučení jak ze zahraničí, tak i přímo v Británii. Tato zpráva se proto pokusila shromáždit informace o tom, „co funguje“ u nápravných opatření u dospělých pachatelů. Při jejím sestavování bylo zjištěno, že jsou důkazy neúplné a že je třeba se ještě mnoho dozvědět nejen o tom, „co funguje“, ale také „co funguje, pro koho a proč“. Tato druhá otázka je důležitá proto, aby bylo možné otevřít „černou skříňku intervencí nápravných služeb a pochopit nejen, co je potřeba realizovat, ale také jak připravit intervence přesně pro každého jednotlivce a jak lokálně podpořit jejich realizaci. V současné době nejlepší dostupné důkazy poskytují jen několik ucelených odpovědí, několik užitečných námětů o tom, co by mohlo fungovat a jak. Tyto důkazy rovněž ukazují, že je nutné učinit mnohé ke zlepšení účinnosti implementace intervencí nápravných služeb.

Nápravné služby samozřejmě neexistují ve vakuu, jsou přirozeně spojeny s jednotlivými částmi systémů trestního soudnictví. Především se spoléhají na soudy, které stanoví počet a druh pachatelů, s nimiž budou pracovat. Změny v praxi ukládání trestů mají proto zásadní dopad na nápravné služby, které se za posledních deset let značně změnily, protože ukládání trestů se zpřísnilo. Všechny důvody těchto změn nejsou známy, ale neexistují důkazy, že by skladba pachatelů nebo trestných činů, které se dostanou před soud, byla závažnější.

Tresty, které soud ukládá, jsou stanoveny na základě důvodů, které za nimi stojí. Tyto důvody jsou nyní zakotveny v legislativě v rámci zákona o trestním soudnictví 2003. Proto se od osob vynášejících rozsudek očekává, že při ukládání trestu zváží následující okolnosti: potrestání pachatele; snížení kriminality (nápravou, zastrašením nebo zbavením právní způsobilosti); ochrana veřejnosti; zajištění náhrady škody způsobené lidem poškozeným pachatelem. Pro porovnání, hlavními cíli Národní služby pro práci s pachateli je snížit recidivu a ochránit veřejnost. Systém ukládání trestů má širší cíle, než jen nápravné služby. Je to důležité především proto, že cíle podepírající systém ukládání trestů se ne vždy shodují s cíli nápravných služeb a konečně, ať už jsou důvody pro uložení různých trestů v mnoha případech jakékoli, nápravné služby zodpovídají za výkon těchto trestů.

Nápravné služby potřebují znát, jak jsou efektivní při dosahování svých cílů. Hlavní cíl, tedy snížení recidivy, je měřen změnou míry opětovného odsouzení u pachatelů. K pochopení účinnosti různých trestů je lákavé provést pouhé porovnání jejich míry opětovného odsouzení. Avšak to nemá prakticky význam, když výsledky v míře opětovného odsouzení odrážejí rozdílné důvody a rozdílné charakteristiky pachatelů, kterým jsou uděleny rozdílné tresty. Lišící se charakteristiky rovněž ovlivňují nápravné služby a jejich reakce na pachatele.

Důkazy o tom, „co funguje“: faktory související s pácháním trestných činů

Výzkumy zdůraznily, že existují prediktivní faktory, které ovlivňují zahájení násilného chování, recidivu i upuštění od trestné činnosti. Některé tyto faktory se mění, a jsou to právě ony, na které se musí nápravné služby zaměřit, pokud chtějí omezit násilné chování. Britská i mezinárodní literatura považuje za hlavní rizikové faktory následující: zaměstnání; závislost na drogách a alkoholu; vzdělání (včetně základních dovedností); sociální sítě; kontakty s kriminálníky, špatné zvládnutí emocí; postoje a otázky duševního zdraví. Některé z těchto faktorů se zdají být nepřímo spojeny s násilným chováním, například ty, které mají vliv na možnost pachatele získat zaměstnání. Tyto důkazy ukazují, že pachatelé ovlivňuje široká škála kriminogenních faktorů, v průměru čtyři na jednoho pachatele a tento vzorec faktorů je individuální. Takže existují důkazy, že pokud má být intervence úspěšná při snižování recidivy, musí být zaměřena a zacílena na potřeby jednotlivce, tzn. je nezbytné, aby nápravné služby zakládaly své služby na potřebách pachatele a nikoli na funkční linii. Důkazy rovněž ukazují, že modely práce s pachateli, které staví na generických nebo integračních přístupech a nikoli na speciálních nebo roztržitých přístupech, budou pravděpodobně efektivnější při snižování recidivy, i když je důležité (a nezbytné), aby tyto přístupy odrážely místní podmínky.

Existuje stále více důkazů, že intervence budou pravděpodobně úspěšné, jestliže dodržují principy známé jako to, „co funguje“. Existují také důkazy, že některé faktory působí proti efektivní práci, především určité způsoby organizace zásahů, které spíše podkopávají (i když nezáměrně), než posilují úspěšnost intervence.

Úspěšné zjištění a řešení kriminogenních faktorů skutečně závisí na efektivním systému hodnocení a stanovení těchto potřeb a měření jejich změn. Nejlépe by měla být míra potřeb stanovena v etapě přípravy podrobné charakteristiky pachatele, a tím pomoci osobám vynášejícím rozsudek rozhodnout o vhodném trestu. Vytvoření systému hodnocení pachatelů, např. OAsys, je proto zásadní, neboť jeho cílem je určit a stanovit priority kriminogenních faktorů pachatele a měřit v čase změny a v jeho odezvu na intervence. Takový systém je v současné době zaváděn do nápravných služeb spolu se systémem ASSET používaným pro mladistvé pachatele a spravovaný Radou pro soudnictví mládeže. Je nezbytné, aby tyto systémy byly dostatečně spolehlivým, platným a citlivým měřítkem rizikových faktorů a byly schopné provádět jejich hodnocení a sledování efektivně.

Důkazy o tom, „co funguje“: programy zaměřené na potlačování násilného chování

Existuje mnoho důkazů, které podporují nutnost využívání programů na potlačování násilného chování, i když většina těchto důkazů pochází z meta-analytických studií výzkumu provedeného v zahraničí. Bylo zjištěno snížení míry opětovného odsouzení v rozmezí do 15 procentních bodů u některých typů kognitivně-behaviorálních intervencí. Příklady programů v zahraničí vyhodnocených jako úspěšné: Reasoning and Rehabilitation (Zdůvodnění a náprava), Aggression Replacement Training (Nácvik potlačování agresivity), Controlling Anger and Learning to Manage it Programme (Program kontroly hněvu a učení se jej zvládat) a Cognitive Self-Change programme (Kognitivní program sebezmeny), i když ne všechny tyto studie dosáhly vysokého standardu.

V Británii jsou důkazy nejednoznačné a omezené. Důkazy se začínají objevovat a více jich bude k dispozici zřejmě v příštím roce na základě probíhajících hodnocení těchto intervencí. Metodologická omezení dosavadního britského hodnocení způsobily, že je často složité oddělit účinky programu od ostatních důležitých faktorů, které mají vliv na násilné chování, jako například motivace pachatelů. Tato hodnocení rovněž zdůraznila těžkosti při implementaci programů na potlačování násilného chování ve větším měřítku.

Hodnocení programů R&R a ETS ve věznicích a Think First v probaci ukazují, že tyto typy výchovných opatření mají kladný účinek, i když se mohou pouze omezovat na malé množství realizací a středně a vysoce rizikové pachatele. Hodnocení léčebných programů pro pachatele sexuálních trestných činů ve věznicích i v komunitě naznačují, že tyto programy měly pozitivní účinek na míru opětovného odsouzení. Hodnocení programů pro trestné činy v dopravě v probaci a ART v probaci rovněž ukazují na to, že mít tyto programy mohou mít pozitivní účinek na míru opětovného odsouzení, i když je potřeba určité opatrnosti vzhledem ke kvalitě studií.

Důkazy o tom, „co funguje“: integrace pachatelů do společnosti

Řešení četných kriminogenních faktorů u pachatelů vyžaduje integrovaný přístup k práci s pachateli, která směřuje a připravuje intervence podle jejich potřeb. Se zavedením Národní služby pro práci s pachateli a zavedení nových trestů Intermittent Custody (Přerušovaná soudní vazba) a dále Custody Plus (pozitiva soudní vazby) a Custody Minus (negativa soudní vazby) vzniká větší potřeba i prostor pro řízení intervencí, které jsou pachatelům poskytovány v prostředí komunit i ve vazbě. I když pachatelé, kteří byli uvězněni, mají pravděpodobně větší potřeby, než ti, kteří byli zařazení do komunity, dochází ke značnému překryvu mezi intervencemi, které byly úspěšné při reintegraci vězňů, a těmi, které umožnily úspěšnou nápravu pachatelů v alternativním trestu.

Velká část výzkumu o integraci pachatelů do společnosti odráží dřívější oddělení Vězeňské a Probační služby v Anglii a Walesu a existuje stále málo důkazů o efektivnosti intervencí realizovaných v komunitě. V minulém desetiletí realizovala Národní probační služba v Anglii a Walesu velké množství intervencí a průzkumných programů k řešení kriminogenních potřeb pachatelů v alternativním trestu. Avšak mnoho těchto intervencí mělo závažné problémy s implementací. Takže hodnocení těchto programů přineslo cenné poznatky o tom, jak zlepšit realizaci těchto služeb v komunitě, ale existuje málo důkazů o jejich účinnosti. Například, důkazy ukazují, že iniciativy zaměřené na pomoc bývalým pachatelům při hledání práce mohou přinést pozitivní výsledky.

Největší množství důkazů o integraci pachatelů do společnosti je založeno na výzkumech prováděných mezi vězni. Důkazy o účinnosti programů zaměstnanosti a vzdělávání ve věznicích jsou nejednoznačné. Nezbytná je úloha pracovních agentur, jako např. JobCentrePlus, i zaměstnavatelů při pomoci zajistit bývalým vězňům zaměstnání. Nově se objevující důkazy o programech výuky základním dovednostem ve věznicích ukazují, že tyto programy mohou zlepšit dovednosti vězňů, ale do jaké míry je možné je zlepšit prostřednictvím pouhého vzdělávání ve vězení, aby byly dostačující pro možné získání zaměstnání, je stále nejasné.

Dosavadní hodnocení programů léčby drogové závislosti ve věznicích ukazují, že tyto programy mohou pomoci snížit recidivu. Množství důkazů za Anglii a Wales je poměrně

omezené. Existují však důkazy, že snaha řešit závislost pachatelů v probaci na drogách a alkoholu v rámci komunity měla určitý efekt. Například výzkumy ukazují na snížení konzumace alkoholu u pachatelů v průběhu probace, ale těžko říci, zda je to v důsledku probace. Kromě toho hodnocení DTTO ukázala, že tito pachatelé mohou být úspěšní při snižování vlastních výdajů za drogy a při snižování míry opětovného odsouzení. Proto má DTTO potenciál stát se důležitou součástí alternativního trestu.

Stručně řečeno, důkazy ukazují na to, že přinejmenším u vězňů je snaha o zastavení trestné činnosti dlouhodobým procesem a účast v programu v rámci výkonu trestu odnětí svobody je pouze částí nápravného procesu. Faktory, jako zaměstnání a stálé bydlení, hrají významnou úlohu pro zajištění kontinuity přínosů, které pachatelé získali ve vězení, i po propuštění na svobodu a při snižování pravděpodobnosti recidivy.

Důkazy o tom, „co funguje“: NOMS a další vývoj

Vytvoření Národní služby pro práci s pachateli dává nápravným službám v Anglii a Walesu skutečnou příležitost rozvinout efektivní a integrovaný systém práce s pachateli, který bude vycházet z osvědčených intervencí a který se zaměří více na pachatele, než na instituce, které s pachateli pracují. Tato zpráva zkoumá důkazy o tom, „co funguje“ jako podporu rozvoje NOMS. I když zjištění o tom, „co funguje“ poskytuje určitá užitečná vodítka k tomu, které intervence by měly fungovat, není schopná na tuto otázku odpovědět.

Podstatou úkolu pochopit, „co funguje“, je stanovit, které postupy a intervence by měly nápravné služby realizovat k dosažení svých cílů. Hodnocení (dle popisu v kapitole 1) se velkou měrou zabývá otázkou, zda je stanovená politika účinná nebo ne. Dosavadní míra znalostí není ve většině případů dostačující. A to ze dvou důvodů: špatná implementace a výzkumné plány pod optimální úrovní.

Zprv, kapitoly 3 a 4 prokázaly, že po dobu deseti let mnoho intervencí realizovaných nápravnými službami prošlo špatnou implementací. Mnoho programů, především programy určené pro komunity, mělo nízkou míru dokončenosti a mnoho z nich mělo problémy dodržet stanovené principy účinné praxe. Tedy pokud nejsou intervence implementovány podle plánu, výsledky jakéhokoli výzkumu nebo hodnocení budou odrážet více problémy s implementací, než poskytovat spolehlivé hodnocení účinnosti stanovené politiky. Proto mnoho výsledků uvedených v tomto dokumentu vypovídá ve velké míře o implementaci, jejích problémech a účincích na výsledky, ale méně o skutečném efektu intervencí. Přinejmenším existují určitá vodítka k tomu, co by mělo fungovat, kdyby se implementace zlepšila, a v posledních letech, kdy se zlepšily poznatky o implementaci, byly využity ke zlepšení výkonnosti nápravných služeb.

Zadruhé, hodnocení intervencí nápravných služeb vycházelo z výzkumných plánů pod optimální úrovní. To znamená, že výzkum není schopen odpovědět na výzkumem stanovené otázky. Kvalita výzkumného plánu ovlivňuje vyhodnocení, které je možné na základě výsledků učinit; čím je nižší kvalita výzkumného plánu, tím jsou větší pochybnosti o platnosti těchto vyhodnocení (a poté následného rozhodnutí), které je možné na jejich základě provést. Při hledání odpovědi na to, „co funguje“, je proto nutné nejen brát v úvahu množství existujících důkazů, ale i jejich kvalitu.

Při pokusu nalézt odpověď na otázku, zda intervence fungují, použily různé studie různé strategie hledání rozdílu mezi výsledky, které souvisejí s pachateli, kteří prošli intervencí, a výsledky, které by stejně nastaly i bez intervence (kontrafaktický model). Tyto strategie zahrnovaly srovnání výsledků u pachatelů, kteří byli začleněni do intervence, s párovanou srovnávací skupinou.. Jako odezvu na problémy s implementací a především na nízkou míru dokončenosti, kterou trpěly mnohé programy, se někteří hodnotitelé pokusili určit efekt programu nebo intervence srovnáním výsledků u těch, kdo dokončil intervenci, s těmi, kteří jí nedokončili, a s ekvivalentní srovnávací skupinou, která nebyla zařazena do intervence. Ovšem všechny tyto metody trpěly stejným problémem: nezkoumaly účinek, který mohou mít další faktory, nebo selekční efekt (jako například motivace pachatelů ke změně, nebo úroveň kriminogenních faktorů) na výsledek. V důsledku toho použité metody neumožňují zcela jisté připsání změn v chování pachatelů zkoumanému programu nebo intervenci, ani neumožňují jednoznačně prohlásit, zda tyto intervence fungují, nebo jsou neúspěšné.

Jako pomoc kolegům výzkumníkům a zájmovým skupinám v nápravných službách k pochopení kvality (a tím i hodnoty) zkoumaných důkazů a na základě práce provedené Shermanem, navrhuje tato zpráva pro studie míry opětovného odsouzení hierarchický systém standardu výzkumu. Tato hierarchie hodnotí studie, které dosáhly standardu 5 jako nejlepší a studie se standardem 1 jako nejhorší. Pro úplnost, tato zpráva analyzovala dostupné studie a obodovala je; ovšem v souladu s jinými ekvivalentními měřítky kvality dospěli k autoři k závěru, že studie by měla dosáhnout alespoň stupně 3, aby mohla být považována za dostatečně rozsáhlou a mohla přispět k diskusím o tom, „co funguje“. Ze 30 hodnocení výsledků zkoumaných v této zprávě více než polovina dosáhla tohoto standardu. To ovšem znamená, že téměř polovina nikoli. Kromě toho žádná nedosáhla „zlatého standardu“ 5. Takže žádné z hodnocení výsledků v této zprávě neposkytuje jednoznačné důkazy o tom, „co funguje“ v nápravných službách.

Jako důvody, proč hodnocení intervencí nápravných služeb použila výzkumný plán pod optimální úrovní, málo času, mohou být užity: finanční omezení a praktické potíže při realizaci randomizované řízené studie. Ovšem jedinou jistou cestou ke zvýšení kvality a platnosti poznatků je použití správného výzkumného plánu vedoucího k odpovědi na výzkumnou otázku a k hodnocení výsledku. Randomizované řízené studie se nepoužívaly běžně v systému trestního soudnictví v Anglii a Walesu. Dvě použité (jedná stávající a jedna předchozí) zkoumaly dopad na programy restorativní justice v různých etapách procesu trestního soudnictví.

Na pomoc řešení otázky použití výzkumného plánu pod optimální úrovní navrhují autoři v kapitole 1 přijetí integrovaného modelu pro určení míry opětovného odsouzení. Vzhledem k nutnosti zlepšit poznatky o tom, „co funguje“, navrhují autoři měřit účinky nápravných služeb, mimo použití obvyklých měření, mírou opětovného odsouzení.

Ovšem je rovněž důležité zkoumat realitu, která stojí za násilným chováním. Jak uvádí kapitola 2, pachatelé ovlivňují různé kriminogenní faktory. Proto výzkum musí odrážet četné a složité problémy pachatelů. Kromě randomizovaných kontrolních studií je nezbytné zkoumat šířku i rozsah intervencí, které pachatelé dostávají v kontextu těchto četných potřeb a ne jen jednoduše zkoumat každou intervenci nebo faktor izolovaně.

Proto je nezbytné zlepšit kvalitu poznatků o tom, „co funguje“, a rozšířit tyto poznatky na i na to, „co funguje u koho a proč“, aby mohla NOMS připravit a realizovat správnou skladbu intervencí pro každého pachatele a splnit svůj dvojitý cíl snížení recidivy a počtu trestů.

Jsou plánovány různé studie, které tomu mají napomoci. Zahrnují studii změny výchovného opatření u vězňů, která bude zkoumat vztah mezi změnou výchovného opatření, věznicí/organizačními faktory a opětovným odsouzením. Průzkum pachatelů s trestem odnětí svobody, pachatelů odsouzených k veřejně prospěšným pracím bude sledovat skupinu pachatelů po dobu výkonu trestu i po něm s cílem zlepšit poznatky o souboru intervencí použitých u různých typů pachatelů a jaký mají přínos pro výsledky související s recidivou a pácháním trestné činnosti.

Kromě toho je potřeba provést průzkum související s užitím a dopadem různých trestů, včetně odnětí svobody, výkonu veřejně prospěšných prací a pokuty. RDS připravuje rozsáhlou studii o přijímání rozsudků soudy a jejich výsledky (Průzkum soudů), která bude zahrnovat sledování nákladové efektivity různých typů trestů. Studie by měla stanovit výchozí bod pro případné podobné hodnocení nových typů trestů, které zavádí nový zákon o trestním soudnictví 2003. Je třeba se rovněž věnovat hodnocení nebo sledování dopadu změn na ostatní tresty a opatření (například opatření na zvýšení ukládání pokut a nové tresty podmíněného dohledu (Conditional caution)). Jejich úspěch nebo selhání budou mít přímý účinek na typ a počet pachatelů odsouzených k odnětí svobody nebo k alternativnímu trestu.

A v neposlední řadě je potřeba připravit randomizované kontrolní studie v nápravných službách, aby se naše poznatky o tom, „co skutečně funguje“ skutečně zlepšily a současné nejednoznačné důkazy byly nahrazeny větší jistotou a zvýšila se důvěra v nápravné služby, a to že poskytují pachatelům skutečně účinné intervence. Proto se musí Ministerstvo vnitra a další výzkumníci i nápravné služby snažit, aby jim tato příležitost, jediná za život, neunikla.

Příloha: OBP ve věznicích a komunitách

Méně kvalitní hodnocení

Akreditované ETS a R&R programy ve věznicích

Studie výsledků psychometrických testů pachatelů, kteří se účastnili akreditovaných programů od dubna 2001 do března 2002, zjistila statisticky významné rozdíly mezi hodnocením před výchovným opatřením a po něm a dospěla k závěru, že program měl krátkodobý efekt a že byl účinek větší u těch, kteří měly větší potřeby (Blud a kol., 2003).

Akreditovaný program Think First v probaci

Hodnocení programu Think First po akreditaci ve třech probačních oblastech realizované od října 2000 do července 2001 (Ong a kol. 2003) nezahrnulo do plánu kontrolní skupinu nebo srovnávací skupinu. I když vykazalo příznivé výsledky mezi těmi, kteří dokončili program, a těmi, kteří jej nezačali, nebo z něj vypadli, nelze zjištění považovat za důkaz efektivnosti programu. Existovaly plány na vytvoření srovnávací skupiny pro použití v této studii v pozdějším termínu.

Think and Change v probaci

Studie malého rozsahu hodnotila program Think and Change u pachatelů, kteří se jej zúčastnili v době od dubna 1999 do dubna 2000 (Beton, 2002). Nezahrnovala přijatelnou kontrolní skupinu pro srovnání. Studie zjistila, že ti, kteří program dokončili, vykazali menší míru opětovného odsouzení, než se předpokládalo, a nižší míru než u těch, kteří program nedokončili, vzorek tvořilo 117 pachatelů.

Projekty zaměřené na trestné činy v dopravě v probaci

Hodnocení 42 projektů připravených pro řešení trestných činů v dopravě před jejich akreditací, které zahrnovaly různé techniky, jako kritické rozebrání postojů a chování pachatelů, workshopy zaměřené na závodění a údržbu automobilů, přinesly nejednoznačné výsledky. Tento výzkum zjistil, že skutečná míra opětovného odsouzení u pachatelů pod 21 let věku je o devět procent vyšší, než se předpokládalo, zatímco u pachatelů nad 21 let byla skutečná míra opětovného odsouzení o šest procent oproti předpokladu (Sugg 1998)³⁷. Hlavní zjištěním bylo, který program funguje – závodění a údržba automobilů byly zcela škodlivé.

Programy zaměřené na trestné činy v dopravě pro probaci

Druhá studie programů Responsible Road Users (Zodpovědní uživatelé silnic) a Motoring Offending group (skupina pachatelů trestných činů v dopravě) provedená v probační oblasti West Midlands zjistila nižší míru opětovného odsouzení, než se předpokládalo u 198 pachatelů, kteří se zúčastnili programů v době od ledna do prosince 1998. Výzkum zjistil, že skutečná míra opětovného odsouzení je 48 procent ve srovnání s předpokládanou mírou 49,6 procenta v průběhu 24 měsíců od odsouzení za trestný čin v dopravě (Haslewood-Pocksik a Roberts 2003).

Ovšem obě výše uvedené studie použily model OGRS pro predikci rizik a tak nebraly zřejmě v úvahu další faktory, které přispívají k vyšší nebo nižší míře, než se předpokládalo, a to motivaci a úroveň potřeb souvisejících s trestným činem.

³⁷ Skupina v programu se skládala z 1 087 pachatelů a pachatelek, kteří se zúčastnily projektů zaměřených na trestné činy v dopravě v letech 1997 až 1993.

Léčba pachatelů sexuálních trestných činů

Studie léčebných programů v komunitě u pachatelů sexuálně obtěžujících děti s šestiletým následným dohledem zjistila, že deset procent mužů klasifikovaných jako „majících přínos z léčby“ bylo znovu odsouzeno ve srovnání s 23 procenty mužů, kteří byli klasifikováni jako „nereagující na léčbu“ (Beech a kol. 2001). I když tyto výsledky nejsou nezbytně důsledkem léčby, poukazují na důležité činitele pro hodnocení účinnosti léčby.

ETS u pachatelů majetkových trestných činů

Tato studie (Wilson a kol. 2003) zjistila zásadní rozdíly mezi výsledky psychometrických testů před výchovným opatřením a po něm a kontrolním seznamem měření behaviorálních postojů vysoce rizikových a středně rizikových pachatelů majetkových trestných činů a pachatelů trestných činů nemajetkové povahy. I když byly výsledky srovnání zajímavé, nemohly přispět k celkovým účinkům ETS.

Reference

Adams, K., Bennett, K.J., Flanagan, T.J., Marquart, J.W., Cuvelier, S.J., Fritsch, E., Gerber, J., Longmire, D.R. a Burton, Jr. V.S.: A large-scale multidimensional test of the effect of prison education programs on offenders' behavior. *The Prison Journal*, 74(4)/1994, 433-449.

Allam, J.: *Effective practice in work with sex offenders: A reconviction study comparing treated and untreated offenders*. West Midlands Probation Service Sex Offender Unit. (1998)

Andrews, D.A. - Bonta, J.: *The Psychology of Criminal Conduct* (2nd Ed). Cincinnati, Ohio: Anderson Publishing Co 1998.

Andrews, D.A., Bonta, J. a Hoge, R.D.: Classification for effective rehabilitation: Rediscovering psychology. *Criminal Justice and Behavior*, 17/1990b, 19-52.

Andrews, D.A. - Dowden, C.: A meta-analytic investigation into effective correctional intervention for female offenders. *Forum on Corrections Research and Practice*, 11/1999, 18-20.

Andrews, D.A., Zinger, I., Hoge, R.D. a Bonta, J.: Does correctional treatment work? A clinically relevant and psychologically informed meta-analysis. In D.F. Greenberg (Ed.): *Criminal Careers, Vol. 2. The international library of criminology, criminal justice and penology*. Brookfield, VT, US 1996: Dartmouth Publishing Company Limited.

Andrews, D.A., Zinger, I., Hoge, R.D., Bonta, J., Gendreau, P. a Cullen, F. T.: Does correctional treatment work? A clinically relevant and psychologically informed etanalysis. *Criminology*, 28/1990, 369-404.

Antonowicz, D.H. - Ross, R.R.: Essential Components of Successful Rehabilitation programs for Offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 38(2)/1994, 97-103.

Armytage, P.: Women in Corrections: Getting the Balance Right. From *Women in Corrections: Staff and Clients*. Australian Institute of Criminology 2000.
<http://www.aic.gov.au/conferences/womencorrections/index.html>.

Basic Skills Agency (2004) Basic Skills Agency Corporate Brochure.

Beech, A.R., Erikson, M., Friendship, C. a Ditchfield, J.: *A six-year follow-up of men going through probation-based sex offender treatment programmes*. Home Office Research Findings 144. London: Home Office 2001.

Beech, A.R., Friendship, C., Erikson, M. a Hanson, R.K.: The relationship between static and dynamic risk factors and reconviction in a sample of UK child abusers. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 14/2002, 155-167.

Belton, E.: *Think and Change Programme – Reconviction Study April 1999 – April 2000*. Unpublished report for National Probation Service – Thames Valley Area 2002.

Benda, B.B., Corwyn, R.F. a Toombs, N.J.: From Adolescent 'Serious Offender' to Adult Felon: A Predictive Study of Offense Progression. *Journal of Offender Rehabilitation*, 32(2)/2001, 79-108.

Blud, L., Travers, R., Nugent, F. a Thornton, D.: Accreditation of offending behaviour programmes in HM Prison Service: 'What works' in practice. *Legal and Criminological Psychology*, 8 (1)/2003, 69-81.

Bonta, J.: Risk-needs assessment and treatment. In Harland, A. (Ed.) *Choosing correctional options that work: Defining the demand and evaluating the supply* (pp 18-68). Thousand Oaks, CA: Sage 1996.

Borduin, C.M., Mann, B.J., Cone, L.T., Henggeler, S.W., Fucci, B.R., Blaske, D.M. a Williams, R.A.: Multisystematic Treatment of Serious Juvenile Offenders: Long-term Prevention of Criminality and Violence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63, (4)/1995, 569-578.

BRÅ. *Att lära ut ett nytt sätt att tänka/Teaching a new way of thinking*. Stockholm: BRÅ 2002.

Bridges, A.: *Increasing the Employability of Offenders: An inquiry into Probation Service Effectiveness*. Oxford: University of Oxford, Centre for Criminological Research 1998.

Bullock, T.: Key findings from the literature on the effectiveness of drug treatment in prison. In Ramsay, M. (Ed.) *Prisoners' Drug Use and Treatment: Seven Research Studies*, London: Home Office Research Study 267. London: Home Office 2003.

Bush, J.: Teaching Self-risk Management to Violent Offenders in McGuire, J. (Ed.): *What Works: Reducing Re-offending. Guidelines from Research and Practice*. England: John Wiley and Sons 1995.

Byrne, M. - Howells, K.: Key Issues in the Provision of Correctional Services of Women. In *Women In Corrections: Staff and Clients*. Australian Institute of Criminology 2000.
www.aic.gov.au/conferences/womencorrections/index.html.

Cann, J., Falshaw, L., Nugent, F. a Friendship, C.: *Understanding What Works: accredited cognitive skills programmes for adult men and young offenders*. London: Home Office Research Findings 226. London: Home Office 2003.

Carter, N., Klein, R. and Day, P.: *How organisations measure success*. London: Routledge 1992.

Carter, P.: *Managing Offenders, Reducing Crime: A New Approach*. Correctional Services Review. London: Cabinet Office Strategy Unit 2004.

Chamlin, M.B. - Cochran, J.K.: Social Altruism and Crime. *Criminology*, 35/1997, 203-228.

Clarke, A., Simmonds, R. a Wydall, S.: *Delivering cognitive skills programmes in prison: a qualitative study*. Home Office Research Findings 242. London: Home Office 2004.

Colledge, M., Collier, P. a Brand, S.: *Crime reduction programme and constructive regimes in prison. Programmes for offenders: Guidance for evaluators. Crime reduction programme – guidance note 2*. Research, Development and Statistics Directorate. London: Home Office 1999.

Cooke, D.J. a Michie, C.: Predicting recidivism in a Scottish prison sample. *Psychology, Crime and Law*, 4/1998, 169-211.

CSAP Programme Accreditation Guidance. London: Home Office 2002.

Davies, G., Caddick, B., Lyon, K., Doling, L., Hasler, J., Webster, A., Reed, M. a Ford, K.: *Addressing the literacy needs of offenders under probation supervision*. Home Office Research Study 169. London: Home Office 1997.

Davies, H.T.O., Nutley, S.M. a Smith, P.C.: *What Works? Evidence-based policy and practice in public services*. Bristol: The Policy Press 2000.

Davies, K., Lewis, J., Byatt, J. Purvis, E. a Cole, B.: *An evaluation of the literacy demands of general offending behaviour programmes and their compatibility with the literacy skills of offenders*. Home Office Research Findings 233. London: Home Office 2004.

Dobash, R.P., Dobash, R.E., Cavanagh, K. a Lewis, R.: *Re-education programmes for violent men: An evaluation*. Home Office Research Findings 46. London: Home Office 1996.

Dowden, C. - Andrews, D.A.: What works for female offenders: A meta-analytic review. *Crime and Delinquency*, 45/1998, 438-452.

Dowden, C., Blanchette, K. a Serin, R.: *Anger management programming for federal male inmates: An effective intervention*. Research Branch: Correctional Services Canada. Downes, D. (1993) *Employment Opportunities for Offenders*. London: Home Office 1999.

Edwards, B. a Foley, W.: Special issue: Social capital, civil society and contemporary democracy. *American Behavioural Scientist*, 40(5)/1997, 547-678.

Elliott, D., Hatot, N.J. and Sirovatka, P.: *Youth Violence: A report of the Surgeon General*. National Library of Medicine 2001. www.ncbi.nlm.nih.gov/books

Falshaw, L., Friendship, C. a Bates, A.: *Assessing reconviction, re-offending and recidivism in a sample of sexual offenders*. Home Office Research Findings 183. London: Home Office 2003.

Falshaw, L., Friendship, C., Travers, R. a Nugent, F.: *Searching for 'What Works': an evaluation of cognitive skills programmes*. Home Office Research Findings 206. London: Home Office 2003.

Falshaw, L., Friendship, C., Travers, R. a Nugent, F.: Searching for 'What Works': HM Prison Service accredited cognitive skills programmes. *British Journal of Forensic Practice*, 6(2)/2004, 3-13.

Farrington, D.P.: *Cambridge study in delinquent development: long term follow-up*. Cambridge University, Institute of Criminology 1989.

Farrington, D.P.: Human development and criminal careers. In Maguire, M., Morgan, R. a Reiner, R. (Eds.): *Oxford Handbook of Criminology (2nd Edition)*. Clarendon Press, Oxford 1997.

Farrington, D.P., Ditchfield, J., Howard, P. a Jolliffe, D.: *Two intensive regimes for young offenders: a follow-up evaluation*. Home Office Research Findings 163. London: Home Office 2002.

Farrington, D.P., Gallagher, B., Morley, L., St. Ledger, R.J. a West, D.J.: Unemployment, school leaving and crime. *British Journal of Criminology*, 26(4)/1986, 335-356.

Farrington, D.P., Gottfredson, D.C., Sherman, L.W. a Welsh, B.C.: The Maryland Scientific Methods Scale. In Sherman, L.W., Farrington, D.P., Welsh, B.C. a MacKenzie, D.L. (Eds.): *Evidence-based Crime Prevention*. London and New York: Routledge 2002.

Farrington, D.P., Hancock, G., Livingston, M.S., Painter, K.A. a Towl, G.: *Evaluation of intensive regimes for young offenders*. Home Office Research Findings 121. London: Home Office 2000.

Farrington, D.P. - Joliffe, D.: *A feasibility study into using a Randomised Controlled Trial to evaluate treatment pilots at HMP Whitemoor*. Home Office Online Report 14/02. London: Home Office 2002.

Feilzer, M., Appleton, C., Roberts, C. a Hoyle, C.: *Cognitive Behavioural Projects in Youth Justice*. Centre for Criminological Research, University of Oxford 2002.

Flanagan, L.W.: Meeting the special needs of females in custody: Marylands unique approach. *Federal Probation*, 59(2)/1995, 49-53.

Fleiss, J.L.: *Determining sample sizes needed to detect a difference between two proportions. Statistical methods for rates and proportions*. New York: Wiley 1987.

Flood-Page, C., Campbell, S., Harrington V. a Miller J.: *Youth Crime, findings from the 1998/99 Youth Lifestyles Survey*. Home Office Research Study 228. London: Home Office 2000.

Foster, S.: *Approved Premises: results of a snapshot survey, 2003*. Home Office Research Findings 230. London: Home Office Research, Development and Statistics Directorate 2004.

Friendship, C., Beech, A.R. a Browne, K.D.: Reconviction as an outcome in research: A methodological note. *British Journal of Criminology*, 42/2002, 442-444.

Friendship, C., Blud, L., Erikson, M. a Travers, R.: *An evaluation of cognitive behavioural treatment for prisoners*. Home Office Research Findings 161. London: Home Office 2002.

Friendship, C., Blud, L., Erikson, M., Travers, R. a Thornton, D.: Cognitivebehavioural treatment for imprisoned offenders: An evaluation of HM Prison Service's Cognitive Skills Programme. *Legal and Criminological Psychology*, 8/2003, 103-114.

Friendship, C. - Falshaw, L.: Evaluating Groupwork in Prisons. In Towl, G.(Ed.): *Psychology in Prisons*. Oxford: BPS and Blackwell 2003.

Friendship, C., Falshaw, L. a Beech, A.R.: Measuring the real impact of accredited offending behaviour programmes. *Legal and Criminological Psychology*, 8/2003, 115-127.

Friendship, C., Mann, R. a Beech, A.: *The prison-based Sex Offender Treatment Programme – an evaluation*. Home Office Research Findings 205. London: Home Office 2003.

Friendship, C., Mann, R. a Beech, A.: Evaluation of a National Prison-Based Treatment Program for Sexual Offenders in England and Wales. *Journal of Interpersonal Violence*, 18 (7)/2003, 744-759.

Friendship, C. - Thornton, D.: Sexual reconviction for sexual offenders discharged from prison in England and Wales. *British Journal of Criminology*, 41/2001, 285-292.

Gaes, G.G., Flanagan, T.J., Motiuk, L. a Stewart, L.: Adult Correctional Treatment. In Tonry, M. - Petersilia, J. (Eds.): *Crime and Justice: A Review of Research*, 26/1999, 361-426. University of Chicago Press: Chicago.

Gelsthorpe, L.R.: Reconstructing a Woman's Prison. The Holloway Redevelopment Project 1968-88. *The British Journal of Sociology*, 50 (2)/1999, 359-360.

Gendreau, P.: The Principles of Effective Intervention with Offenders. In Harland, A.T. (Ed.): *Choosing correctional Interventions That Work: Defining the Demand and Evaluating the Supply*. Newbury Park, CA: Sage 1996.

Gendreau, P. - Andrews, D.A.: Tertiary prevention: What the meta-analyses of the offender treatment literature tell us about 'what works'. *Canadian Journal of Criminology*, 32/1991, 173-184.

Gendreau, P., Goggin, C. a Smith, P.: The forgotten issue in effective correctional treatment: Program implementation. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 43/1999, 180-187.

Gendreau, P., Little, T. a Goggin, C.: A meta-analysis of the predictors of adult offender recidivism: What Works! *Criminology*, 34/1996, 575-607.

Gendreau, P. - Ross, R.R.: Effectiveness of correctional treatment: Bibliotherapy for cynics. *Crime and Delinquency*, 25/1979, 463-489.

Goldblatt, P. - Lewis, C.: *Reducing Offending: an assessment of research evidence on ways of dealing with offending behaviour*. Home Office Research Study 187. London: Home Office 1998.

- Goldstein, A.P. - Glick, B.: Aggression Replacement Training: Application and evaluation management. In Bernfeld, G. A., Farrington, D. P. a Leschied, A. W. (Eds.): *Offender Rehabilitation in Practice: Implementing and evaluating effective programs*. New York: John Wiley and Sons Ltd 2001.
- Graham, J. - Bowling B.: *Young People and Crime*. Home Office Research Study 145. London: HMSO 1995.
- Grimshaw, R.: *A Place to call your own – Does Housing Need make a Difference to Crime?* London: Home Office 2002.
- Hall, J.: *Mentoring and Young People: A Literature Review*. Glasgow: Scottish Council for Research in Education 2003.
- Halliday, J.: *Making Punishments Work: Report of a review of the Sentencing Framework for England and Wales*. London: Home Office 2001.
- Halpern, D.: *Social capital: the new golden goose*. Faculty of Social and Political Sciences, Cambridge University. Unpublished review 1999.
- Halpern, D.: Moral values, social trust and inequality – Can values explain crime? *British Journal of Criminology*. 41/2001, 236-251.
- Hamlyn, B. - Lewis, D.: *Women Prisoners: A Survey of Their Work and Training Experiences in Custody and On Release*. Home Office Research Study 208. London: Home Office 2000.
- Hanson, R.K. - Harris, A.J.R.: Where should we intervene? Dynamic predictors of sexual offense recidivism. *Criminal Justice and Behaviour*, 27/2000, 6-35.
- Hanson, R.K. a Thornton, D.: Improving risk assessments for sexual offenders: a comparison of three actuarial scales. *Law and Human Behavior*, 24/2000, 119-136.
- Haslewood-Pocsik, I. - Roberts, C.: A kaleidoscopic view of motoring offender groups and reconviction. *The Journal of Community and Criminal Justice*, 50(4)/2003, 346-358.
- Hedderman C.: The ‘Criminogenic’ Needs of Women Offenders. In McIvor, G. (Ed.): *Women Who Offend*. London: Jessica Kingsley Publishers 2004.
- Herbst, K. - Gunn, J. (Eds.): *The mentally disordered offender*. Butterworth-Heinemann 1991.
- HM Inspectorate of Probation. *Strategies for Effective Offender Supervision*. London: Home Office 1998.
- HM Inspectorate of Probation. *Evidence-Based Practice: A Guide to Effective Practice*. London: Home Office 1998.
- HM Inspectorate of Probation. *An Inspection of the delivery of Employment and Basic Skills (EBS) with offenders by the National Probation Service*. London: HM Inspectorate of Probation 2004.

Hoge, R.D.: An expanded role for psychological assessments in juvenile justice systems. *Criminal Justice and Behaviour*, 26 (2)/1999, 251-66.

Hollin, C., McGuire, J., Palmer, E., Bilby, C., Hatcher, R. a Homes, A.: *Introducing Probation Pathfinder programmes into the Probation Service: an interim report*. Home Office Research Study 247. London: Home Office 2002.

Hollin, C. - Palmer, E.J.: *Education and Work Programmes in Prisons: Effect on Recidivism. Report for the Planning Group HM Prison Service*. HM Prison Service: London 1995.

Hollin, C., Palmer, E., McGuire, J., Hounsome, J., Hatcher, R., Bilby, C. a Clark, C.: *Pathfinder programmes in the Probation Service: a retrospective analysis*. Home Office Online Report No 66/04. London: Home Office 2004.

Hollin, C.R.: Treatment Programs for Offenders. *International Journal of Law and Psychiatry*, 22/1999, 361-372.

Hollin, C.R.: The role of the consultant in developing effective correctional programs. In Bernfeld, G. A., Farrington, D. P. a Leschied, A.W. (Eds.): *Offender Rehabilitation in Practice: Implementing and evaluating effective programs*. New York: John Wiley and Sons 2001.

Home Office. *Through the Prison Gate: a joint thematic review by HM Inspectorates of Prisons and Probation*. London: Home Office 2001.

Home Office. *Progress made against Home Office Public Service Agreement Target 10*. London: Home Office 2002.

Home Office. *Offender Assessment System (OASys): User Manual*. London: National Probation Directorate, Home Office 2002.

Home Office. *Probation Offending Behaviour Programmes – Effective Practice Guide*. Home Office Development and Practice Report 2. London: Home Office 2002.

Home Office. *Population in custody August 2004 England and Wales: monthly tables*. London: Home Office 2004.

Home Office. *Women's Offending Reduction Programme Action Plan*. London: Home Office 2004.

Home Office. *Reducing Crime – Changing Lives*. Home Office: London 2004.

Home Office. *Public protection and community safety: Approved Premises and Offender Housing Strategy for Higher Risk Offenders*. London: National Probation Service 2004.
www.probation.homeoffice.gov.uk/output/page32.asp

Hough, M., Clancy, A., McSweeney, T. a Turnbull, P.: *The impact of Drug Treatment and Testing Orders on offending: two-year reconviction results*. Home Office Research Findings 184. London: Home Office 2003.

Hough, M., Jacobson, J. a Millie, A.: *The decision to imprison*. Prison Reform Trust 2003.

Howard P., Clark D. a Garnham, N.: *An evaluation and validation of the Offender Assessment System (OASys)*. OASys Central Research Unit. Report to HM Prison Service and National Probation Service. http://www.csc-scc.gc.ca/text/prgrm/fsw/mhealth/toc_e.shtml

Howells, K., Day, A., Bubner, S., Jauncey, S., Williamson, P., Parker, A. a Hesletine, K.: *Anger management and violence prevention: Improving effectiveness*. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*. Australian Institute of Criminology 2002.

Jamieson, J., McIvor, G. a Murray, C.: *Understanding offending among young people*. Edinburgh: The Stationery Office 1999.

Kershaw, C., Goodman, J. a White, S.: *Reconviction of offenders sentenced or discharged from prison in 1995. England and Wales*. Home Office Statistical Bulletin Issue Number 19/99. London: Government Statistical Department 1999.

Koons, B.A., Burrow J.D., Morash, M. a Bynum, T.: Expert and Offender Perceptions Program Elements Linked to Successful Outcomes for Incarcerated Women. *Crime and Delinquency*, 43(4)/1997, 512-532.

Laishes, J.: Inmate suicides in the Correctional Service of Canada. *Crisis, Special Issue: Prison Suicide*, 18 (4)/1997, 157-162.

Latessa, E.J., Cullen, F. T. a Gendreau, P.: Beyond Correctional Quackery : Professionalism and the Possibility of Effective Treatment. *Federal Probation*, 66 (2)/2002, 43-49.

Lee, E.T.: *Statistical Methods for Survival Data*. New York: Wiley 1992.

Lewis, D. - Mhlanga, B.: A life of crime: The hidden truth behind criminal activity. *The Journal of the Market Research Society*, 43/2001, 217-240.

Lewis, S., Vennard, J., Maguire, M., Raynor, P., Vanstone, M., Raybould, S. a Rix, A.: *Resettlement of Short-Term Prisoners: An Evaluation of Seven Pathfinders*. RDS Occasional Paper No. 83. London: Home Office 2003.

Lipsey, M.W.: Juvenile delinquency treatment: A meta-analytic inquiry into the variability of effects. In Cook, T.D., Cooper, H., Cordray, D.D., Hartmann, H., Hedges, L.V., Light, R.J., Louis, T. a Mosteller, F. (Eds.): *Meta-analysis for explanation: A casebook*. New York: Russell Sage Foundation 1992.

Lipsey, M.W.: What do we learn from 400 research studies on the effectiveness of treatment with juvenile delinquents? In McGuire, J.(Ed.): *What Works: Reducing Reoffending – Guidelines from Research and Practice*. New York: John Wiley and Sons 1995.

Lipsey, M.W. - Wilson, D.B.: Effective intervention for serious juvenile offenders: A synthesis of research. In Loeber, R. - Farrington, D. P. (Eds.): *Serious and violent juvenile offenders: Risk factors and successful interventions*. Thousand Oaks, CA: Sage 1998.

Lipton, D.S., Pearson, F.S., Cleland, C. a Yee, D.: *How do Cognitive-behavioural Programmes for offenders compare with other modalities: A meta-analytic perspective.* (preliminary findings from CDATE), presented at the Stop and Think conference 9-11 March 1998. York, UK.

Liriano, S. – Ramsay, M.: Prisoners' drug use before prison and the links with crime. In Ramsay, M. (Ed.): *Prisoners' Drug Use and Treatment: Seven Research Studies.* Home Office Research Study 267. London: Home Office 2003.

Liriano, S., Martin, C. a Player, E.: Results of evaluations of the RAPt drug treatment programme. In Ramsay, M. (Ed.): *Prisoners' Drug Use and Treatment: Seven Research Studies,* Home Office Research Study 267. London: Home Office 2003.

Lloyd, C., Mair, G. a Hough, M.: *Explaining reconviction rates: A critical analysis.* Home Office Research Study 136. London: Home Office 1994.

Looman, J., Abracen, J. a Nicholaichuck, T.P.: Recidivism among treated sexual offenders and matched controls. *Journal of Interpersonal Violence*, 3/2000, 279-29.

Losel, F.: The Efficacy of Correctional Treatment: A Review and Synthesis of Metaevaluations. In McGuire, J. (Ed.): *What Works: Reducing Re-offending – Guidelines from Research and Practice.* New York: John Wiley and Sons 1995.

Lovbakke, J. - Homes, A.: *Focus on female offenders. The real women programme probation service pilot.* Home Office Development and Practice Report 18. London: Home Office 2004.

Lutze, F.E., Smith, R.P.P. a Lovrich, N.P.: Premises for attaining more effective offender accountability through community involvement: Washington State's new approach. *Corrections Management Quarterly*, 4(4), 1-9. Aspen Publishers, Inc 2000.

MacCulloch, M.J. a Bailey, J.: Issues in the management and rehabilitation of patients in maximum secure hospitals. *The Journal of Forensic Psychiatry*, 4/1993, 25-44.

MacKenzie, D.L.: Reducing the criminal activities of known offenders and delinquents. Crime prevention in the courts and corrections. In Sherman, L.W., Farrington, D.P., Welsh, B.C. a MacKenzie, D.L. (Eds.): *Evidence-Based Crime Prevention.* London: Routledge 2002.

Mair, G. - May, C.: *Offenders on Probation.* Home Office Research Study 167. London: Home Office 1997.

Martin, C. - Player, E.: *Drug Treatment in Prison: An Evaluation of the RAPt Treatment Programme.* Winchester: Waterside Press 2000.

May, C.: *Explaining reconviction following a community sentence: the role of social factors.* Home Office Research Study 192. London: Home Office 1999.

McGrath, R.J., Hoke, S.E. a Vojtisek, J.E.: Cognitive-behavioural treatment of sex offenders. *Criminal Justice & Behaviour*, 25/1998, 203-225.

McGuire, J.(Ed.): *What Works: Reducing Re-offending – Guidelines from Research and Practice*. New York: John Wiley & Sons 1995.

McGuire, J.: What Works in Reducing Criminality. In Graycar, A. (Ed.): *Reducing Criminality – Partnerships and Best Practices*. Australian Institute of Criminology 2000. <http://www.aic.gov.au/conferences/criminality/index.html>

McGuire, J.: What works in correctional intervention? Evidence and practical implications. In Bernfeld, G., Farrington, D.P. and Lescheid, A (Eds.): *Offender Rehabilitation in Practice: Implementing and Evaluating Effective Programs*. Chichester: John Wiley & Sons 2001.

McGuire, J.: Criminal Sanctions Versus Psychologically-Based Interventions with Offenders: A Comparative Empirical Analysis. *Psychology, Crime and Law*, 8/2002, 183-208.

McGuire, J.: Integrating findings from research reviews in McGuire, J.(Ed.): *Offender Rehabilitation and Treatment – Effective Programme and Policies to Reduce Reoffending*. England: John Wiley & Sons 2002.

McGuire, J. - Priestly, P.: Reviewing ‘What Works’: Past, present and future. In McGuire, J. (Ed.): *What Works: Reducing Re-offending – Guidelines from Research and Practice*. New York: John Wiley & Sons 1995.

McMahon, G., Hall, A., Hayward, G., Hudson, C. a Roberts, C.: *Basic Skills Programmes in the Probation Service: Evaluation of the Basic Skills Pathfinder*. Home Office Research Findings 203, London: Home Office 2004.

Morash, M., Bynum, T. a Koons, B.A.: *Findings From the National Study of Innovative and Promising Programs for Women Offenders*. Michigan State University; National Institute of Justice 1995.

Morgan, R.: Thinking about the demand for probation services. *Probation Journal*, 50(1)/2003, 7-19.

Motiuk, L.: Using Dynamic Factors to Better Predict Post-Release Outcome. *Forum on Corrections Research*, 10(3)/1998, 12-15.

Motiuk, L. - Brown, S.L.: *Validity of Offender Needs Identification and Analysis in Community Corrections*. Canada: Canada Correctional Service 1993.

Moxon, D.: The Role of Sentencing Policy. In Goldblatt, P. - Lewis, C. (Eds.): *Reducing Offending: an assessment of research evidence on ways of dealing with offending behaviour*. Home Office Research Study 187. London : Home Office 1998.

Murray, D.J.: *Review of Research on Re-offending of Mentally Disordered Offenders*. Home Office Research and Planning Unit Paper 55. London: Home Office 1989.

National Audit Office. *The Drug Treatment and Testing Order: early lessons*. Report by the Comptroller and Auditor General HC 366 Session 2003-2004: 26 March 2004. London: The Stationery Office 2004.

Niven, S. - Olagundoye, J.: *Jobs and Homes: A Survey of Prisoners Nearing Release*. Home Office Research Findings 173. London: Home Office 2002.

Niven, S. - Stewart, D.: *Resettlement outcomes on release from prison in 2003*. London: Home Office.

Office for National Statistics. *Social Capital: a review of the literature*. London: Office for National Statistics 2001.

Ong, G., Al-Attar, Z., Roberts, C. a Harsent, L.: *Think First: an accredited community-based cognitive-behavioural programme in England and Wales*. Findings from the prospective evaluation on Three Probation Areas. Report produced for the National Probation Directorate by Probation Studies Unit, Centre for Criminological Research, University of Oxford 2003.

Partridge, S.: *Examining Case Management Models for Community Sentences*. Home Office Online Report 17/04. London: Home Office 2004.
<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs04/rdsolr1704.pdf>

Pawson, R. - Tilley, N.: What works in evaluation research? *British Journal of Criminology*, 34/1994, 291-306.

Pearson, F.S., Lipton, D.S., Cleland, C.M. a Yee, D.S.: The effects of behavioural/cognitive-behavioural programs on recidivism. *Crime & Delinquency* 48(3)/2002, 476-496.

Polaschek, D.L.L. - Dixon, B.G.: The violence prevention project: The development and evaluation of a treatment programme for violent offenders. *Psychology, Crime & Law*, 7(1)/2001, 1-23.

Pollock, J.M.: *Counselling women in prison*. Thousand Oaks, CA: Sage 1998.

Porporino, F. J. - Robinson, D.: An evaluation of the reasoning and rehabilitation program with Canadian federal offenders. In Ross, R. R. and Ross, R. D. (Eds.) *Thinking Straight: The Reasoning and Rehabilitation Program for Delinquency Prevention and Offender Rehabilitation*. Ottawa: AIR 1995.

Porporino, F.J. - Robinson, D.: *Can Educating Adult Offenders Counteract Recidivism?* Ottawa, Correctional Service of Canada 1992.

Prendergast, M.L., Hall, E.A., Wexler, H.K., Melnick, G. a Cao, Y.: Amity Prison- Based Therapeutic Community: 5-Year Outcomes. *The Prison Journal*, 84(1)/2004, 36-60.

Putnam, R.: *Bowling Alone – The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster 2000.

Raynor, P. - Vanstone, M.: *Straight Thinking on Probation (STOP): The Mid Glamorgan Experiment*. Oxford: University of Oxford, Centre for Criminological Research 1997.

Raynor, P. - Vanstone, M.: Straight Thinking on Probation: Evidence-based practice and the culture of curiosity. In Bernfeld, G., Farrington, D.P. a Lescheid, A (Eds.): *Offender*

Rehabilitation in Practice: Implementing and Evaluating Effective Programs. Chichester: John Wiley & Sons 2001.

Rex, S., Lieb, R., Bottoms, A. a Wilson, L.: *Accrediting Offender Programmes: A process-based evaluation of the Joint Prison/Probation Services Accreditation Panel*. London: Home Office Research Study 273. London: Home Office 2003.

Roberts, K., Barton, A., Buchanan, J. a Goldson, B.: *Evaluation of a Home Office initiative to help offenders into employment*. Research, Development and Statistics Directorate Occasional Paper 35. London: Home Office 1997.

Robinson, D.: *The Impact of Cognitive Skills Training on Post-Release Recidivism among Canadian Federal Offenders*. Correctional Service of Canada Research Division 1995.

Rough Sleepers Unit. *Blocking the fast track from prison to rough sleeping*. London: Office of the Deputy Prime Minister 2001.

Sampson, R.J., Raudenbush, S.W. a Earls, F.: *Neighbourhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy* quoted In Halpern, D.: *Social Capital: the new golden goose*. Faculty of Social and Political Sciences, Cambridge University 1999. Unpublished review.

Sarno, C., Hearnden, I. a Hedderman C.: *From Offending to Employment: A Study of Two Probation Schemes in Inner London and Surrey*. Home Office Research Study 218. London: Home Office 2000.

Sawyer, B. - Lart, R.: Prisoners' mental health problems: screening, needs and accessing services. *Probation Journal*, 43(4)/1996, 205-210.

Saylor, W.G. - Gaes, G.G.: Training inmates through industrial work participation and vocational and apprenticeship instruction. *Corrections Management Quarterly*, 1(2)/1997, 32-43.

Schweitzer, R. - Dwyer, J.: Sex Crime Recidivism: Evaluation of a sexual offender treatment program. *Journal of interpersonal violence*, 18 (11)/2003, 1292-1310.

Shadish, W.R., Cook, T.D. a Campbell, D.T.: *Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*. Boston: Houghton Mifflin Company 2002.

Sherman, L.W., Gottfredson, D.C., MacKenzie, D.L., Eck, J., Reuter, P. a Bushway, S.D.: *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, and What's Promising*. Washington DC: National Institute of Justice, US Department of Justice 1997.

Sherman, L.W. (Ed.): *Misleading Evidence and Evidence-Led Policy: Making Social Science More Experimental*. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 589, Thousand Oaks: Sage 2003.

Social Exclusion Unit. *Reducing Re-offending by Ex-prisoners*. London: Office of the Deputy Prime Minister 2002.

Sorbello, L., Eccleston, L., Ward, T. a Jones, R.: Treatment needs of female offenders: a review. *Australian Psychologist*, 37(3)/2002, 198-205.

Spruance. L.M., Van Voorhis, P., Johnson, S., Ritchey, P.N., Pealer, J. a Seabrook, R.: *The Georgia Cognitive Skills Experiment: Phase I Outcome Evaluation*. Paper presented at American Society of Criminology 52nd Annual meeting 2000.

Steele, R. - Van Arendsen, J.: *Reconviction of Offenders on Think First: A twelve month follow up of offenders expected to complete Think First between Sep 2000 and Sep 2001*. Unpublished report from Merseyside Probation Area Research and Information Services. National Probation Service 2001.

Stephens, K., Coombes, J. a Debidin, M.: *Black and Asian offenders pathfinder implementation report: Lessons for practice and development*. Home Office Development and Practice Report 24. London: Home Office 2004.

Stewart-Ong, G., Harsent, L., Roberts, C., Burnett, R. a Al-Attar, Z.: Evaluation of the pre - accreditation version of 'Think First': A community-based cognitive-behavioural programme for persistent offenders. Unpublished, referred to In Ong, G., Roberts, C., Al-Attar, Z. a Harsent, L.: *Think First: an accredited community-based cognitive behavioural programme in England and Wales. Findings from the prospective evaluation in Three Probation Areas. Report produced for National Probation Directorate by Probation Studies Unit, Centre for Criminological Research, University of Oxford* 2003.

Sugg, D.: *Motor Project in England and Wales: An Evaluation*. Home Office Research Findings 81. London: Home Office 1998.

Sugg, D.: *Aggression Replacement Training – Appendix F – Research Report ART*. Unpublished report for CSAP 2000.

Sugg, D.: *South Yorkshire Drink Impaired Drivers Scheme*. Described in National Probation Service Briefing Issue 04 – July 2002.

Tarling, R.: *Unemployment and Crime*. Home Office Research Bulletin 14, 28-33. London: Home Office 1982.

Taylor, R.: *Predicting reconvictions for sexual and violent offences using the revised offender group reconviction scale*. Home Office Research Findings 104. London: Home Office 1999 .

Thomas, A. - Pollard, J.: *Substance abuse, trauma and coping: A report on women prisoners at the Dame Phyllis Frost Centre for Women*. Unpublished report by Caraniche Pty Ltd, Melbourne, Australia. Thousand Oaks, CA: Sage 2001.

Tong, L.S.J. - Farrington, D.P.: *How effective is the Reasoning and Rehabilitation Programme in reducing re-offending? A meta-analysis of evaluations in three countries*. *Psychology Crime and Law*.(v tisku)

Tonry, M.: *Managing Prison Populations: A Report to the Home Office Correctional Services Review*. Unpublished report to the Home Office 2002.

Travis, J., Solomon, A.L., a Waul, M.: *From Prison to Home: The Dimensions and Consequences of Prisoner Reentry*. The Urban Institute, Washington DC 2001.

Trevethan, S.: *Examination of Female Inmates in Canada: Characteristics and Treatment. Women in Corrections: Staff and Clients*. Australian Institute of Criminology 2000.
www.aic.gov.au/conferences/womencorrections/index.html.

Turnbull, P.: *Drug Treatment and Testing Orders: Interim Evaluation*. Home Office Research Findings 106. London: Home Office 1999.

Turnbull, P., McSweeney, T. a Hough, M.: *Drug treatment and testing orders – the 18-month evaluation*. Home Office Research Findings 128. London: Home Office 2000.

Van Voorhis, P., Spruance, L.M., Ritchey, P.N., Listwan, S.J. a Seabrook, R.: The Georgia Cognitive Skills Experiment: A replication of reasoning and rehabilitation. *Criminal Justice and Behaviour*, 31(3)/2004, 282-305.

Vennard, J - Hedderman, C.: Effective interventions with offenders. In *Reducing offending: an assessment of research evidence on ways of dealing with offending behaviour*. Home Office Research Study 187. London: Home Office 1998.

Vennard, J., Sugg, D. - Hedderman, C.: *The use of cognitive-behavioural approaches with offenders: messages from the research. Part I*. Home Office Research Study 171. London: Home Office 1997.

Visher, C.A., Winterfield., L. - Coggeshall, M.B.: *Systematic Review of Non-Custodial Employment Programs: Impact on Recidivism Rates of Ex-Offenders*. The Urban Institute, Justice Policy Center 2003. Unpublished study funded by the Campbell Collaboration.

Ward, T. - Stewart, C.A.: Criminogenic needs and human needs: A theoretical model. *Psychology, Crime and Law* 9/2003, 125-143.

Webster, R., Hedderman, C., Turnbull, P.J. a May, T.: *Building Bridges to Employment for Prisoners*. London: Home Office Research Study 226. London: Home Office 2001.

Weisburd, D., Sherman, L.W. a Petrosino, A.J.: *Registry of randomized criminal justice experiments in sanctions*. Unpublished report, Rutgers University, University of Maryland and Crime Control Institute 1990.

Welsh, B.C., Farrington, D.P., Sherman, L.W. a MacKenzie, D.L.: What do we know about crime prevention? *International Annals of Criminology*, 40/2002, 10-31.

Wexler, H.K., Melnick, G., Lowe, L. a Peters, J.: Three-year reincarceration outcomes for in-prison therapeutic community and aftercare in California. *The Prison Journal*, 79(3)/1999, 321-336.

Wilson, S., Attrill, G. a Nugent, F.: Effective interventions for acquisitive offenders: an investigation of cognitive skills programmes. *Legal and Criminological Psychology*, 8(1)/2003, 83-101.

Wincup, E.: *Residential Work with Offenders: Reflexive Accounts of Practice*. Hampshire: Ashgate 2002.

Woodward, M., Williams, P. Nursten, J. a Badger, D.: The epidemiology of mentally disordered offending: a systematic review of studies, based in the general population, of criminality combined with psychiatric illness. *Journal of Epidemiological Biostatistics*, 4(2)/1999, 101-113.

Zgoba, K.M., Sager, W.R. a Witt, P.H.: Evaluation of New Jersey's sex offender treatment program at the adult diagnostic and treatment center: preliminary results. *The Journal of Psychiatry & Law*, 31/2003, 133-164.

DOPAD NÁPRAVNÝCH OPATŘENÍ NA RECIDIVU PACHATELŮ **Analýza toho „co funguje“**

Editoři: Gemma Harper
Chloë Chitty
Překlad: Marvel s.r.o.
Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14. října 12, 150 21 Praha 5
Určeno: Pro odbornou veřejnost
Tiskárna: Vydavatelství KUFR s.r.o.
Naskové 3, Praha 5
Dáno do tisku: únor 2009
Vydání: první
Náklad: 50 výtisků

www.kriminologie.cz

ISBN 958-80-7338-080-9